375 piloți), iar Luftwaffe — 1 733 avioane, exact cu o mie mai mult, și foarte puțini piloți și membri ai echipajelor sale au mai putut fi recuperați. În același timp, bimotoarele și cvadrimotoarele lui „Bomber Command" au scufundat sau împrăștiat, în mare parte, concentrările hitleriste de cargouri, remorchere, șlepuri, vedete rapide din Le Havre, Rotterdam și celelalte porturi de pe continent, de unde urma să pornească invazia.

La 17 septembrie — după ce, cu două zile înainte, din 500 de avioane germane care atacaseră Londra, 56, adică mai mult de o zecime, nu se mai întorseseră la bazele lor —, Hitler hotărî amînarea „sine die" a invaziei în Anglia, corul propagandei lui Goebbels grăbindu-se să dea vina pe „timpul nefavorabil". Führerul înțelesese, însă, că tactica „Blitzkrig"-ului era inadecvată împotriva insulelor britanice, apărate de o flotă puternică și de o aviație ieșită întărită din apriga confruntare.

Prin urmare, imperiul britanic trebuia să fie lovit în altă parte, și alegerea lui Hitler se oprise, în continuare, asupra stîncii Gibraltarului, ce controla trecerea în Mediterană, și asupra insulelor din largul coastei africane a Atlanticului, pentru a închide și această cale maritimă de legătură cu posesiunile Angliei din Africa și Asia. La 12 noiembrie 1940, Hitler va semna directiva nr. 18 care fixa linia generală de a duce, în continuare, războiul, prevăzînd atacul Gibraltarului. Numită în cod operațiunea „Felix", directiva specifica următoarele: „a) Gibraltarul va fi ocupat și strîmtoarea închisă; b) Se va interzice englezilor să stabilească un cap de pod în Peninsula Iberică și în insulele Atlanticului; c) Insulele din Atlantic și, în primul rînd, Canarele și cele ale Capului Verde vor avea o mare importanță după ocuparea Gibraltarului. Comandanții șefi ai marinei și aviației trebuie să studieze mijloacele de a întări apărarea spaniolă a Canarelor și posibilitatea de a ocupa insulele Capului Verde. Problema ocupării Maderei și Azorelor (portugheze — n.n) trebuie, de asemenea, să fie studiată; rezultatul acestor studii îmi vor fi supuse cît mai repede posibil... semnat: Adolf Hitler".

După cum se poate vedea din această directivă, Hitler nu dădea nici două parale pe neutralitatea Portugaliei, pe care intenționa s-o încalce fără nici cel mai mic scrupul, în caz de necesitate pentru planurile sale, nu numai în Madera, Azore și Capul Verde, dar chiar și pe continent (conform altor documente germane).

Atacul Gibraltarului urma să fie întreprins cu concursul Spaniei franchiste, acesteia rezervîndu-i-se doar un rol secundar. Rolul principal îi era atribuit aviației și trupelor de parașutiști germane. În paralel, planul tactic prevedea o puternică concentrare de submarine în jurul Gibraltarului, cu misiunea de a torpila navele britanice în cursul evacuării portului. Pentru cucerirea insulelor Capului Verde, amiralul Raeder, comandantul șef al marinei hitleriste din acea vreme, considera indispensabil să obțină utilizarea portului Dakar, din Senegal, aflat sub stăpînirea autorităților franceze de la Vichy.

Șase zile după semnarea directivei de război „Felix", Hitler convocă, la reședința sa de la Berchtesgaden, din Alpii bavarezi, pe Serrano Suner, ministrul de externe al Spaniei franchiste. Șeful acestuia, generalul Franco, îl întîlnise pe Hitler cu trei săptămîni mai înainte, la poalele Pirineilor, în stațiunea balneară franceză Hendaye, de la frontiera cu Spania. Cu acest prilej, Franco promisese că va intra în război alături de puterile Axei, fără însă a preciza data și emițînd o serie de pretenții pe care Hitler le-a considerat excesive. Înaintea plecării lui Suner la Berchtesgaden, acesta, împreună cu Franco, ținuse o conferință cu șefii militari spanioli. Participanții fuseseră, cu toții, de acord ca șeful diplomației franchiste să facă tot ce-i va sta în putință pentru a evita intrarea Spaniei în război.

În cursul intrevederii de la Berchtesgaden, Hitler l-a anunțat pe ministrul spaniol că are de gînd să atace Gibraltarul: „Operațiunea este pregătită cu minuțiozitate. Din 230 de divizii germane, 186 sînt, în acest moment, inactive". Amenințarea era prea străvezie ca să nu fie prinsă de Suner. Dar, conform consemnului primit la plecarea din Madrid, ministrul

Soldați neozeelandezi într-o poziție de apărare în deșertul libian

spaniol a replicat că ocuparea Gibraltarului ar fi inoportună pînă ce Axa nu va cuceri Canalul Suez, menționînd, totodată, că Spania nu este pregătită de război.

La 7 decembrie, amiralul Canaris, șeful Abwehrului, poposi la Madrid într-o nouă încercare de a-l convinge pe Franco. Dar dictatorul spaniol se eschivă încă odată. De abia ieșit dintr-un război civil ce durase trei ani și cu o opoziție în rîndul populației pe care o înăbușise, temporar, doar pe calea armelor, Franco se temea să transforme din nou Spania în cîmp de luptă, mai cu seamă că avea în vedere o posibilă intrare în conflictul mondial și a Statelor Unite. După cît se pare, vizita făcută la Madrid de un trimis al lui Roosevelt, colonelul Donovan, care va deveni curînd șeful serviciilor secrete americane, jucase un anumit rol în ezitările lui Franco.

La 11 decembrie, conform instrucțiunilor date de Hitler, generalul Keitel, șeful O.K.W., semna următorul ordin: „Operațiunea Felix nu va mai fi întreprinsă deocamdată, condițiile politice dorite nefiind încă îndeplinite. Studiile vor continua... Pregătirea va fi amînată". La 31 decembrie, Hitler îi scria lui Mussolini: „Toate dispozițiile noastre erau date pentru a fi intrat în Spania la 10 ianuarie și a ataca Gibraltarul la începutul lui februarie. Sînt foarte afectat de decizia lui Franco, care nu corespunde deloc ajutorului pe care noi — dumneavoastră Duce și eu — i l-am dat cînd se găsea în dificultate" (în timpul războiului civil — n.n.).

De cê a renunțat Hitler la operațiunea „Felix" și nu și-a împins trupele, deja masate la Hendaye, dincolo, peste frontiera spaniolă, în ciuda eschivării lui Franco, rămîne unul din misterele istoriei. Scrupule față de un aliat ideologic? Mai puțin de crezut, dat fiind caracterul Führerului. Conservarea unui potențial aliat total la caz de nevoie? Discutabil. Mai plauzibil ar fi că Hitler era influențat, în acel moment, de necazurile prietenului său Mussolini, a cărui armată abia își mai trăgea suflul printre nămeții de zăpadă din munții Albaniei și în nisipurile deșertului libian, unde continua sa sufere înfrîngere după înfrîngere, una mai umilitoare decît alta, în fața unor adversari cu mult inferiori numericește. Abandonînd planul „Felix" de ocupare a Gibraltarului, Hitler va hotărî să-și trimită armatele în Balcani și în Africa pentru a salva cît de cît prestigiul terfelit al nevoiașului său aliat, apropiindu-se, astfel, de zona Orientului Mijlociu și sperînd sa poata da, aici, o lovitură distrugătoare imperiului britanic.

Ducele avea nevoie de... niște morți!

Italia lui Mussolini intrase oficial în cel de al doilea război mondial, la 10 iunie 1940, după multe ezitări și tergiversări datorate șefilor militari care considerau că nici armata și nici țara nu sînt pregătite pentru a participa la un conflict de asemenea proporții. Generalii înțelegeau destul de bine că un război modern era cu totul altceva decît măcelărirea soldați-

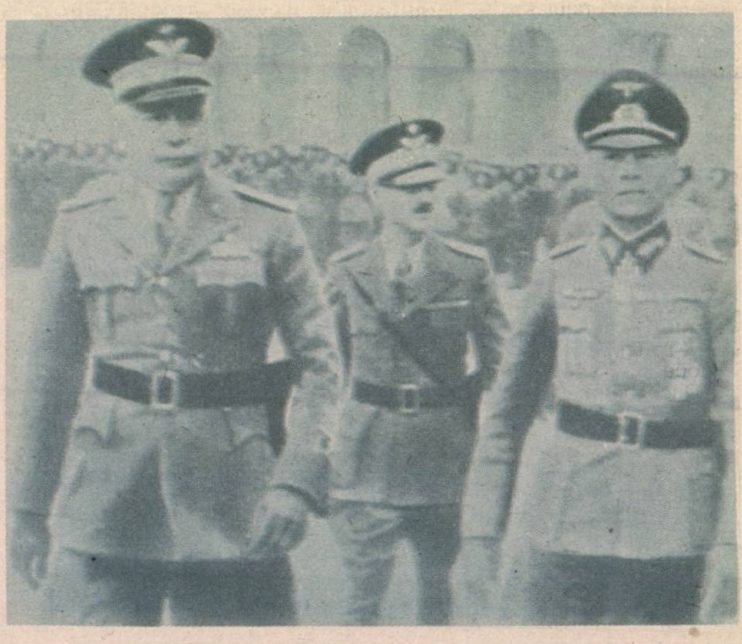

Rommel împreună cu generalul Gariboldi, comandantul trupelor italiene din Africa de Nord, în cursul unei parăzi mixte la Tripoli

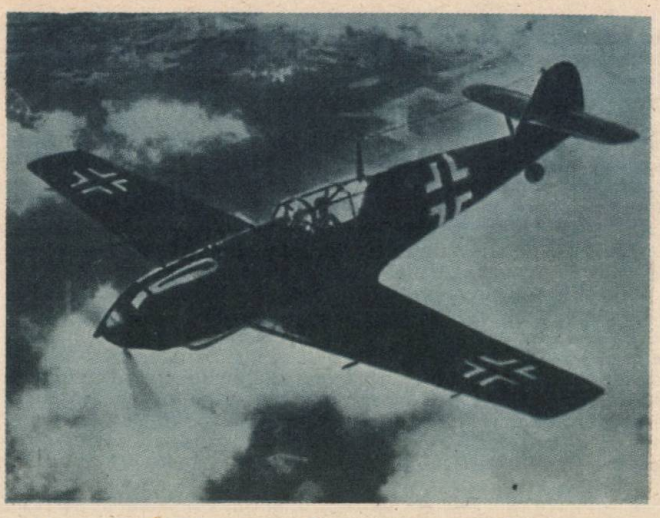

„Messerschmidt-109", principalul pion hitlerist în bătălia Angliei

Patrulă de „Spitfire" în întîmpinarea inamicului

lor desculți ai Negusului cu ajutorul aviației, tancurilor și gazelor asfixiante sau decît debarcarea într-o mică țară, ca Albania, în care regele ei, lipsit de o armată cît de cît, a luat-o la fugă, în momentul apariției în largul mării a primului crucișător italian, lăsînd cale liberă invadatorilor. Experiența din Spania războiului civil se dovedise edificatoare: „Cămășile negre", unitățile de tancuri și escadrilele de aviație italiene, trimise în sprijinul lui Franco, fuseseră decimate din primele zile, fiind puse pe fugă de armata și milițiile republicane mult mai slab înarmate.

Dar fostul institutor și ziarist obscur, aflat la putere de optsprezece ani, — perioadă în care regimul său de teroare, dublat de extravaganțe ale grandomaniei în decor de operetă, adusese destule nenorociri poporului italian — se credea tot mai mult cuprins de chemarea geniului militar, ce abia aștepta să se manifeste prin fapte de arme. În definitiv, cu ce ar fi fost el mai prejos decît caporalul de la Berlin, ajuns șef peste o cohortă de generali ai vechii școli de război prusace și care obținea succese după succese de la începutul celui de al doilea război mondial?

Gelos pe gloria Führerului, Il Duce ar fi dorit să aibă, și el, o parte din ea, dar regele, generalii, anturajul său și, în primul rînd, ginerele Ciano căutau, tot timpul, să-l tempereze, încercînd a-l face să înțeleagă că urmările războiului n-ar putea fi decît catastrofale pentru Italia. Ezitările sale se destrămau, însă, după fiecare campanie victorioasă a lui Hitler, promițîndu-i acestuia, de fiecare dată, intrarea grabnică în război.

La 18 martie 1940, în cursul întrevederii sale cu Hitler, la Brenner, Mussolini îi declara că va ataca „imediat după o primă victorie a Germaniei". La 11 aprilie, a doua zi după invadarea Norvegiei de către armata nazistă, ducele îi scria Führerului: „Aprob complet decizia dvs... Vă confirm că, mîine 12 aprilie, flota italiană va fi în întregime pe picior de război și voi accelera ritmul în ceea ce privește celelalte arme", adăugînd: „cu toate că poporul italian ar dori să amîne lucrurile pentru a se pregăti mai bine, el este acum convins că nu poate evita intrarea în conflict". Discutînd în aceeași zi cu ginerele său, Mussolini îi spunea: „Regele ar vrea ca noi să nu intervenim decît pentru a strînge cioburile. Esențialul este să nu le spargem mai înainte pe capul nostru; în afară de asta, este umilitor să rămîi cu mîinile în buzunar, în timp ce alții scriu istoria".

La 2 mai, Mussolini îi scria, din nou, lui Hitler: „Evenimentele din Norvegia ne umplu de entuziasm. Am chemat sub drapel contingentul 1916. Alte contingente vor fi chemate succesiv, astfel ca două milioane de oameni să fie pregătiți pentru luptă, în cursul acestei veri". A doua zi, Ciano nota în jurnalul său intim: „Noutățile din Norvegia îl exaltă, pur și simplu, pe Duce, care afirmă, cu o energie crescîndă, certitudinea sa în victoria germană".

O săptămînă mai tîrziu, coloanele de tancuri hitleriste treceau frontierele olandeză, belgiană și luxemburgheză, în timp ce trupele de parașutiști ocupau punctele strategice din țările invadate. Bătălia Franței începuse. La 13 mai, Mussolini îi menționa lui Ciano: „De mai multe luni, am spus că aliații au pierdut victoria. Astăzi spun că ei au pierdut războiul. Noi, italienii, sîntem deja dezonorați. Orice întîrziere este de neconceput: n-avem timp de pierdut. Înainte de sfîrșitul lunii, declar război. Vom ataca Franța și Anglia pe mare și în aer. Nu mă mai gîndesc la o acțiune împotriva Iugoslaviei, pentru că aceasta n-ar fi decît un expedient umilitor". (Inițial, Mussolini plănuise un atac împotriva Iugoslaviei, dar fusese sfătuit de Hitler să rămînă liniștit, deoarece acesta intenționa s-o atragă în orbita sa — n.n). În aceeași zi, el va comunica lui Hitler: „Marina este gata și, la sfîrșitul lui mai, vom avea două grupuri de ar-

mate pregătite, în vest și în est, precum și formații de aviație și apărare antiaeriană". Dar, și acum, ezita să fixeze data intervenției sale.

În sfîrșit, la 26 mai, ducele convoca pe mareșalii Pietro Badoglio și Italo Balbo. Acesta din urmă, guvernator al Libiei și mareșal al aviației, ce avea să fie ucis o lună mai tîrziu la Tobruk, doborît, din greșeală, de propria antiaeriană, preciza că armata de sub comanda sa nu este pregătită pentru o confruntare în Africa de Nord. Mussolini le-a spus atunci răspicat celor doi mareșali: „Ieri, i-am trimis lui Hitler o declarație scrisă pentru a-l înștiința că n-am intenția să rămîn cu brațele încrucișate și că, începînd de la 5 iunie, voi fi gata să declar război Angliei". Răspunzînd, Badoglio a considerat că acest act „ar fi o sinucidere, deoarece Italia nu este încă pregătită". Mussolini a ținut să pună imediat punctul pe i: „În septembrie, totul va fi terminat și n-am nevoie decît de cîteva mii de morți pentru a mă așeza, în calitate de beligerant, la masa păcii".

Intrînd în război, Italia avea să înregistreze peste 400 000 de morți, și nu doar cîteva mii, cum preconiza Mussolini că i-ar fi fost... necesari. Ea va pierde întregul imperiu colonial de care era atît de mîndru Il Duce și va suferi distrugeri grave în cursul operațiunilor militare desfășurate pe propriul teritoriu. Cît despre Mussolini, în loc să se instaleze victorios într-un fotoliu confortabil la ospățul de la masa păcii, el se va așeza docil la un zid din satul Dongo, în regiunea lacului Como, pentru a primi o rafală de gloanțe din pistolul mitralieră al colonelului de partizani Valerio, care executa astfel sentința de condamnare la moarte a dictatorului fascist pentru crimele săvîrșite împotriva poporului italian. Acest lucru avea să se petreacă, însă, cu aproape cinci ani mai tîrziu de la hotărîrea sa de a intra în război. Dar, să nu anticipăm...

Echipajul unui bombardier Heinkel-111 doborît deasupra Angliei este luat prizonier de militarii britanici

În iunie 1940, ducele vedea încă viitorul în roz, entuziasmat de succesele facile ale prietenului său Hitler, ale cărui armate blindate, după ce ocupaseră Belgia, Olanda, Luxemburgul, înaintau fără stavile serioase pe pămîntul Franței trădate de o conducere slabă, înfricoșată de puterea militară a adversarului, orientată mai mult spre capitulare, incapabilă să organizeze o rezistență adecvată în calea invadatorilor. Orice ezitare, după părerea sa, nu mai avea nici un rost acum. Reunind pe șefii de stat major, în sala Mappemonde din Palazzo Veneto, la 29 mai, ducele, în plină euforie, declamase cu obișnuita sa demagogie : „Astăzi, două sentimente animă poporul italian: primul, teama de a sosi prea tîrziu într-o situație care ar devaloriza intervenția noastră; al doilea, o anumită emulație care îl stimulează și îl incită să sară cu parașuta, să tragă împotriva tancurilor... Este un lucru ce ne face plăcere, pentru că demonstrează stofa solidă din care este croit poporul italian".

Hitler, sigur de victorie, și fără sprijinul aliatului său de la Roma, cu care nu dorea deloc să-și împartă laurii gloriei, îi scrie, la 1 iunie, sfătuindu-l să nu se grăbească și să mai amîne cu cîteva zile intervenția italiană. Mussolini, decepționat, este nevoit să se supună, influențat și de generalii săi, care îi aduceau mereu noi argumente, demonstrînd că stadiul pregătirii armatei pentru a intra în război nu este încă corespunzător. Dar neastîmpărul său va eluda orice judecată de bun simț și, la 10 iunie, declară război Franței.

Participarea Italiei lui Mussolini la campania împotriva Franței a fost mai mult simbolică, în ciuda faptului că mobilizase, de-a lungul frontierei, 32 de divizii, cărora generalul

francez Olry le va face față cu succes dispunînd doar de efectivele a 6 divizii, în parte batalioane de vînători alpini însărcinate cu asigurarea apărării punctelor fortificate din munți. Campania n-a durat decît patru zile și s-a terminat printr-un eșec spectaculos al armatei italiene, aceasta nereușind să depășească, în nici un punct, frontiera franceză. Abia după ce Franța a cerut armistițiu Germaniei, grupul de armate al prințului Umberto, cu o superioritate numerică zdrobitoare, a ajuns să ocupe două mici orășele franceze de graniță, Mondane și Briancon. Iar, în extremitatea sudică a frontierei dintre cele două țări, în cursul unei lupte de stradă, în localitatea Menton, italienii, fiind respinși, au lăsat pe teren 150 de morți, în timp ce francezii nu pierduseră nici un singur om. În rest, doar cîteva slabe atacuri ale aviației italiene asupra porturilor Calvi și Bastia din Corsica, la Toulon și Marsilia și împotriva bazei navale de la Bizerta (Tunisia), ceea ce a provocat, drept represalii, un bombardament al flotei franceze, la 14 iunie, în zona Genova, precum și mai multe raiduri aeriene împotriva porturilor Savona, Genova, Livorno, Cagliari și Palermo.

Armistițiul cu Franța — încheiat în seara de 24 iunie 1940 la Villa Incisa din Roma și intrat în vigoare la miezul nopții, două zile după ce o delegație franceză, condusă de generalul Huntziger, semnase la Rethondes, în regiunea Compiegne, acordul similar cu Germania nazistă — prevedea demilitarizarea unei zone largi de 50 km de la frontiera franceză spre interior, a cîtorva porturi din sudul metropolei și nordul Africii, precum și dreptul pentru Italia de a folosi liber portul Djibuti și linia ferată cu Addis-Abeba. După cum se vede, Mussolini nu se alesese cu mare lucru de pe urma intervenției sale împotriva Franței și, în plus, reușise să demonstreze, concret, incapacitatea armatei sale de a face față războiului. Dar dictatorul fascist, neținînd seama de lecția primită, se avîntă, imediat, spre noi aventuri, considerînd că

În „Home Guard" se înscriseră chiar și slujitori ai bisericii, luînd arma în mînă pentru a face față unei eventuale invazii naziste

este momentul să dea marea lovitură în Africa, unde adversarul britanic, rămas singur în luptă, dispunea de forțe terestre reduse.

La sfîrșitul lui iunie 1940, cînd războiul încetase pe continent, Mussolini avea concentrată în Etiopia, cucerită în 1935—1936 și incorporată imperiului colonial al Italiei, o forță militară estimată la peste 200 000 de oameni, 400 de tunuri și 200 de avioane. Alți 200 000 de soldați italieni, sprijiniți de cîteva sute de tancuri și 400 avioane moderne, se aliniau, gata de luptă, la frontiera dintre Libia și Egipt.

În fața acestor mari grupări militare, generalul Archibald Wavell, comandantul șef al forțelor terestre britanice din Orientul Mijlociu,al cărui stat major își avea sediul la Cairo, dispunea doar de 82 000 de oameni împrăștiați într-o zonă uriașă: de la frontiera libiană pînă în golfui arabo-persic, de la țărmul Mediteranei la cel al Oceanului Indian. Unitățile sale din Egipt numărau 36 000 de oameni; încă 27 000 staționau în Palestina; 9 000 în Sudan, 8 500 în Kenya, 1 500 în Somaliland (Somalia britanică). Îi lipsea armamentul greu, nici o formație n-avea echipament complet, apărarea antiaeriană și antitanc era slabă, aviația se reducea la o sută de aparate de model perimat. Întăririle din metropolă soseau cu dificultate. Convoaiele de aprovizionare trebuiau să treacă prin strîmtoarea Siciliei, puternic minată de italieni, zonă primejdioasă și datorită bombardierelor, amplasate pe aerodromurile din insulă, acestea avînd de parcurs o distanță extrem de mică pentru a ataca. O bună bucată de timp,

Ambasadorul japonez de la Berlin vorbind la ceremonia semnării Pactului tripartit, sub privirea contelui Ciano, ministrul de externe italian, și a lui Hitler

convoaiele de aprovizionare au fost nevoite să împrumute o altă cale de acces, ocolind întregul continent african, pentru a ajunge în Egipt. Distanța Londra—Alexandria creștea astfel de la 3 097 mile, prin Gibraltar și Mediterană, la 11 608 mile pe la Capul Bunei Speranțe. Ulterior, englezii au organizat o cale aeriană numită „Tokaradi". Avioanele erau transportate din Anglia, cu navele, pînă la Tokaradi, în Coasta de Fildeș, unde erau montate, iar de aici, tăind continentul, cu escale la Accra, Lagos, Kano, Fort Lamy, Khartum, Wadi Half, ajungeau la Cairo.

Italienii au început atacul împotriva britanicilor mai întîi în Africa Orientală. În iulie 1940, trupele lui Mussolini din Eritreea au trecut în Sudan, ocupînd cîteva posturi de frontieră, dar s-au oprit repede din înaintarea programată spre Khartum, datorită apropierii sezonului ploios. Pentru a compensa acest prim insucces, 25 000 de soldați italieni au fost trimiși împotriva Somaliei britanice. Apărată de o garnizoană însumînd doar 2 000 de oameni din „Somaliland Camel Corps", care nu puteau rezista prea mult unei asemenea superiorități numerice, Berbera, capitala coloniei, va fi ocupată la 17 august de italieni, trupele și materialul britanic fiind evacuat, fără mari pierderi, pe mare. Cu ocuparea Berberei s-au încheiat și operațiunile ofensive italiene din Africa Orientală, foarte curînd avînd să urmeze contraofensiva britanică care a eliberat, într-un timp destul de scurt, toate posesiunile italiene din această parte a lumii: Eritreea, Somalia Italiană, Etiopia. Întreaga campanie se încheia la 27 noiembrie 1941, cînd, odată cu capitularea citadelei de la Gondar, în nordul Etiopiei, ultimii soldați italieni din Africa Orientală erau făcuți prizonieri. Mussolini pierduse, în această regiune a continentului african, pe parcursul a cîteva luni, 300 000 de oameni și un imens material de război.

A doua linie strategică de atac a armatei italiene în Africa a constituit-o litoralul mediteranean, în direcția Egiptului, unde mareșalul Graziani, care îl înlocuise pe Italo Balbo, declanșa la 13 septembrie 1940 o ofensivă cu toate forțele de care dispunea, intrînd, trei zile mai tîrziu, în Sidi El Barrani, prima localitate mai importantă de peste frontieră. Obiectivul următor era Marsah-Matruh, unde ajungea calea ferată de la Alexandria (290 km). Dar trupele italiene n-au reușit să treacă mai departe, continuînd să bată pasul pe loc la Sidi El Barrani.

Hitler privea cu indiferență eforturile infructuoase ale aliatului său pe fronturile din Africa și nu se gîndea deocamdată să intervină, lăsîndu-l pe Mussolini să se descurce singur. Într-o instrucțiune de război dată de dictatorul nazist, în noiembrie 1940, se specifica: „Intervenția forțelor germane nu se are în vedere decît după ajungerea italienilor la Marsah-Matruh. Luftwaffe nu va fi folosită decît atunci cînd italienii vor pune la dispoziția noastră bazele necesare. În vederea acțiunii germane vor fi efectuate următoarele preparative. Armata: va ține la dispoziție o divizie blindată; marina: echiparea navelor comerciale germane refugiate în Italia; aviația: pregătirea atacului aerian al Alexandriei și Canalului Suez".

Mussolini, atîta vreme cît acțiunile sale militare pe fronturile din Africa nu se transformaseră în catastrofă, nu se grăbea, nici el, să solicite intervenția germană, dorind ca sprijinul aliatului său să se limiteze îndeosebi la trimiterea de materiale și echipament de război. „Dacă germanii vin la noi, ei nu vor mai pleca niciodată" spunea el și, conform instrucțiunilor sale, mareșalul Badoglio avea să refuze oferta lui Keitel, șeful O.K.W., de a trimite, în Africa, unități germane constituite.

Ambiguitățile de acest gen între partenerii din Axă se manifestau în momentul cînd la Berlin tocmai se semnase (la 27 septembrie 1940) pactul tripartit prin care Germania, Italia și Japonia își împărțeau „sferele de existență" în Europa, Africa și Asia. Sfera japoneză se întindea pînă în India; sferele germane și italiene îi veneau în întîmpinare, traversînd Orientul Mijlociu. Deși, prin articolul 5, cele trei țări declarau că pactul nu afectează statutul politic existent între fiecare dintre ele și Uniunea Sovietică. Hitler anunțase generalilor săi, încă din iulie 1940, intenția sa de a ataca în răsărit și O.K.W.-ul începuse să elaboreze planul „Otto", care va fi rebotezat „Fritz", apoi „Barbarossa", prevăzînd detaliile războiului antisovietic. Aplicarea lui va fi întîrziată puțin datorită intervenției germane din primăvara anului 1941 în Balcani, unde, pe frontul grecesc, armata lui Mussolini suferea înfrîngeri umilitoare de mai multe luni.

În octombrie 1940, cînd ducele hotara să dezlănțuie războiul împotriva Greciei, el nu se arătase deloc preocupat să se sfătuiască, în prealabil, cu Hitler. Fusese o decizie personală luată într-un cadru restrîns. (Mareșalul Graziani care comanda frontul din Africa avea să declare că a auzit doar de la radio de invazia în Grecia). Campania avusese, ca răgaz de pregătire, numai două săptămîni de la adoptarea hotărîrii de război.

La 28 octombrie, ora 3 dimineața, ministrul plenipotențiar italian la Atena îl scula din somn pe generalul Metaxas, primul ministru și omul forte al regimului militar ce conducea țara, pentru a-i remite un utlimatum din partea lui Mussolini. Documentul respectiv aducea Greciei acuzația că marina britanică se servește de porturile acesteia și Intelligence Service s-a instalat pretutindeni în țară. În consecință, pentru a fi sigură de neutralitatea grecească, Italia cerea să ocupe, pe toată durata războiului, insulele Corfu și Creta, Epirul și portul Pireu. Metaxas a respins, fiește, insolentul ultimatum, decretînd imediat mobilizarea generală. Două ore mai tîrziu, armatele a 9-a și a 11-a italiene invadau teritoriul grecesc, în timp ce Salonic, Patras, Pireu și alte orașe erau supuse bombardamentelor aeriene. Dar euforia primului moment avea să dureze foarte puțin.

Armata greacă, luată la început prin surprindere, se regrupează, stăvilește atacul și,

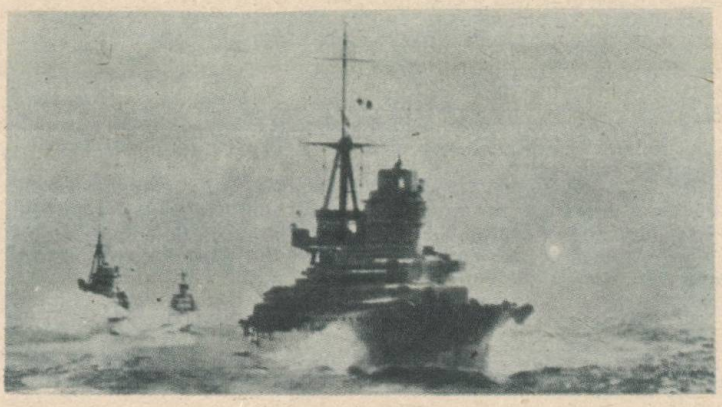

Convoi britanic la sud de insula Pantelleria

Marinari și aviatori britanici într-o barcă, în sudul Greciei, așteptînd să fie evacuați de un hidroavion

Soldați din „Afrika Korps" în plin deșert

Militari britanici de pe frontul din Libia în așteptarea unui atac dușman

peste cîteva zile, respingîndu-i pe agresori, trece frontiera în Albania, aplicîndu-le o usturătoare corecție. Aventura grecească a ducelui se transforma în catastrofă. Într-o lungă scrisoare remisă la Viena lui Ciano, pentru socrul său, la 20 noiembrie, Hitler reproșează că „n-am fost informați decît vag" despre atacul împotriva Greciei. Răspunzîndu-i, Mussolini încearcă să-și justifice înfrîngerea: „Înaintarea armatelor italiene în Grecia, care, la început, a fost rapidă și încurajatoare, s-a oprit și forțele grecești au putut lua inițiativa". În continuare, dă vina pentru eșec pe „timpul urît", cu ploi violente, ce i-au blocat în noroi diviziile motorizate; pe bulgarii care „au permis grecilor să-și retragă o parte din trupele aflate în Tracia"; pe „defecțiunea aproape totală a forțelor albaneze, care s-au răsculat împotriva unităților noastre". Hitler, cu o puternică doză de ironie, se arată mîhnit de pățaniile ducelui, manifestîndu-și compasiunea, dar îl avertizează să nu se aștepte la o intervenție germană în Balcani înainte de martie 1941. Pînă atunci va trebui să se descurce singur. Noroc de căderile abundente de zăpadă din munții Albaniei care încetinesc ofensiva grecească și împiedică astfel aruncarea în mare a armatelor italiene...

Dar, cum o nenorocire nu vine niciodată singură, în decembrie 1940, generalul Wavell, ce și-a întărit între timp forțele, contraatacă pe frontul din Libia, înaintînd vijelios de-a lungul litoralului mediteranean. Este momentul în care Hitler hotărăște intervenția directă în bazinul mediteranean, trimițîndu-l pe Rommel, cu „Afrika Korps", în Libia, în timp ce O.K.W. pregătește intens planul „Marita" de invazie germană în Balcani.

Parașutiștii atacă în Creta

La 6 ianuarie 1941, un convoi britanic, format din patru mari cargouri rapide, transportînd material de război și întăriri pentru armata din Orientul Mijlociu, ridica ancora din Gibraltar în direcția Malta și Egipt, fiind escortat de forța H: cuirasatele Renown și Malaya, portavionul Ark Royal, patru crucișătoare și o flotilă de torpiloare. Forța H, cu bază permanentă la Gibraltar, va conduce convoiul cam pînă la jumătatea drumului, în apropierea Maltei, de unde misiunea însoțirii îi revenea flotei din Mediterană, cu baza la Alexandria. În seara de 9 ianuarie, cuirasatele și portavionul forței H se reîntorceau la Gibraltar lăsînd convoiul să-și continue drumul escortat de crucișătoarele Southampton, Gloucester și Bonaventure. De la intrarea în Mediterană și pînă în momentul respectiv, în jurnalele de bord nu se înscrisese nimic demn de semnalat. În cursul nopții, după depășirea insulei Pantelleria, dintre Sicilia și coasta tunisiană, două torpiloare italiene încercară să atace convoiul. Prins în cîmpul de tragere al tunurilor de pe crucișătorul Bonaventure, unul din torpiloare, Vega, avea să dispară, la scurt timp, în adîncul valurilor. Convoiul nu suferise nici cea mai mică pagubă.

Dimineața, la orizont, își făceau apariția navele flotei de la Alexandria, preluînd, în continuare, paza celor patru mari vase de transport. La amiază, matrozii de cart sunară alarma aeriană. În zare, pe fundalul senin al cerului, se distingeau siluetele unor avioane cu care flota britanică din Mediterană nu mai avusese de-a face pînă atunci: pe aripi și fuselaj,

în locul fasciilor italiene, acestea aveau pictate crucea germană și zvastica. Atacul a patruzeci de Junkers-87, faimoasele Stukas, monomotoare de bombardament în picaj, însoțite de o puternică escortă de avioane de vînătoare, constituia prima acțiune de luptă întreprinsă de Luftwaffe în bazinul Mării Mediterane, de la începutul războiului.

Cel de-al zecelea corp aerian german numit de italieni X.CAT (corpo aereo tedesco) se instalase, de curînd, în Sicilia, pe aerodromurile de la Catania, Comiso, Trapani, Palermo și în extremitatea sudică a peninsulei, la Reggio Calabria. El avea în dotare bombardiere în picaj Ju-87, monomotoare, și Ju-88, bimotoare, bombardiere rapide Heinkel-111, avioane de vînătoare Messerschmidt-110, în total aproape 500 de aparate. Aviatorii hitleriști primiseră misiunea să apere comunicațiile cu Libia, să interzică trecerea convoaielor britanice spre Orientul Mijlociu prin Mediterană și să participe la atacul împotriva Maltei, bastion britanic care sta ca un spin în drumul navelor italiene spre porturile africane.

Acest prim atac al aviației germane în Mediterană va provoca pierderi serioase britanicilor. Primul lovit a fost portavionul Illustrious aparținînd flotei de la Alexandria. O bombă de 500 kg, traversînd puntea blindată și explodînd la pupă, i-a avariat grav cîrma, marea navă tîrîndu-se cu greu spre Malta și primind, în drum, alte lovituri. Reparat aici, provizoriu, Illustrious a reușit să ajungă cu dificultate, la 23 ianuarie, în rada de la Alexandria, de unde va fi trimis, pentru reparații, în Statele Unite. Timp de cîteva luni, flota britanică din Mediterană va rămîne, astfel, fără nici un portavion, fapt atîrnînd greu în balanță pe parcursul campaniei din Grecia și al apărării insulei Creta. În plus, convoaiele de aprovizionare trebuiră să renunțe, o bucată de vreme, la ruta prin Mediterană, tocmai cînd „Afrika Korps" a lui Rommel declanșa prima sa ofensivă pe frontul libian.

Ofensiva germană din Libia a început la 31 martie 1941 de la El Agheila, punctul limită unde ajunsese în februarie înaintarea armatei lui Wavell. Fără a cere permisiunea O.K.W.-ului, care îl avertizase să nu riște, Rommel atacă pe trei direcții: de-a lungul litoralului, cu o parte din divizia a 5-a ușoară și divizia italiană Brescia; prin zona înaltă Djebel Akdar, cu un regiment german de tancuri; prin deșert, cu restul diviziei a 5-a ușoară și divizia italiană Ariette. Comanda nominală a trupelor Axei în Libia o avea generalul Gariboldi care îl înlocuise pe mareșalul Graziani după înfrîngerea din decembrie-februarie, dar Rommel nu dădea prea multe parale pe părerile aliaților italieni și acționa după cum îl tăia capul. Însăși dezlănțuirea ofensivei condusese la controverse grave cu generalul italian Gariboldi; acesta, considerînd planul de atac o pură aventură, amenințase că își dă demisia.

În timp ce Afrika Korps se pregătea de atac, guvernul britanic ceruse lui Wavell să dizloce o parte din unitățile sale în Grecia, unde, conform estimării serviciilor de informații, intervenția hitleristă se profila ca foarte apropiată. Comandamentul de la Cairo al forțelor britanice din Orientul Mijlociu, neavînd în vedere o acțiune ofensivă imediată pe frontul libian, nu ridică obiecții la această solicitare. La 4 martie, un corp expediționar britanic începea să debarce la Pireu. El va fi format din două divizii neozeelandeze, o divizie australiană și o bri-

Trupele „Franței Libere" atacă pozițiile hitleriste

gadă poloneză. În total, 58 000 oameni susținuți de 80 avioane de vînătoare. Cum, în Etiopia, campania fusese încheiată în linii mari, rămînînd doar centre izolate de rezistență ale italienilor (la 10 aprilie, generalul Cunningham, fratele amiralului comandant al flotei din Mediterană, venit din Kenya, va intra în fruntea trupelor sale în Addis-Abeba), Wavell considera că divizia a 4-a indiană și o divizie sud-africană, care luaseră parte la războiul din Africa Orientală și se aflau acum pe drum, vor avea tot timpul să ajungă pe frontul libian înaintea unei eventuale ofensive a lui Rommel. De altfel, generalul englez — informat probabil eronat despre potențialul de luptă al lui Afrika Korps sosit numai cu o parte din efectiv în Libia, și, acela, considerat neexperimentat pentru războiul în deșert — nu își făcea deloc griji. Atacul lui Rommel a reușit, în primele momente, tocmai datorită surprizei. La 6 aprilie, după ce, cu două zile înainte, recuperase Benghazi, avangarda sa avea să surprindă trei generali englezi dormind în automobilele lor de campanie, care, odată treziți din somn, nu înțelegeau deloc cum de au ajuns prizonieri. În decurs de două săptămîni, Afrika Korps va atinge frontiera egipteană, unde armata engleză, întărită, în sfîrșit, cu unitățile venite din Etiopia și Palestina, îi va bloca înaintarea, această a treia fază a „războiului din deșert" încheindu-se în același punct de unde, în septembrie 1940, începuse prima ofensivă italiană.

Între timp, în bazinul mediteranean fusese deschis un nou front prin declanșarea la 6 aprilie a invaziei Wehrmachtului în Grecia, simultan cu atacul împotriva Iugoslaviei. Războiul din Balcani se va încheia în decurs de trei săptămîni prin ocuparea întregii Grecii continentale. Royal Navy reușise să reîmbarce cea mai mare parte a corpului expeditionar, amiralul Cunningham, comandantul flotei din Mediterană, anunțînd, la 3 mai, că 43 000 de oameni din totalul de 58 000 au fost scoși din Grecia. Dar britanicii pierduseră toate blindatele și artileria corpului expeditionar. Ocupînd, în scurt timp, o parte din insulele arhipelagului grecesc, hitleriștii se pregăteau acum pentru un ultim atac menit să le întărească pozițiile lor în Mediterana răsăriteană. Obiectivul îl constituia cea mai mare insulă grecească, Creta, situată la 320 km, în linie dreaptă, de coasta libiană, fiind, astfel, un punct strategic important în contextul general al războiului ce se purta în Africa.

Ținînd seama de prezența flotei britanice din Mediterană, care anihilase flota italiană în cursul bătăliei din golful Tarento, la 11 noiembrie 1940 (trei cuirasate și două crucișătoare scoase din luptă) și de la Cap Matapan, în sudul Greciei continentale, la 28—29 martie 1941 (trei crucișătoare scufundate și un cuirasat avariat), comandamentul hitlerist a decis să întreprindă, pentru cucerirea Cretei, o operațiune bazată în special pe transportul aerian al trupelor de invazie.

Insula era apărată, în momentul atacului, de 32 000 de militari englezi, neozeelandezi, australieni și 14 000 greci — tot acest dispozitiv, comandat de generalul neozeelandez Froyberg, posedînd, ca artilerie, doar cinci baterii antiaeriene și... două avioane Hurricane, de vînătoare. Forțele naziste de debarcare aveau ca susținere aeriană: 280 de bombardiere și 180 aparate de vînătoare plus 530 avioane de transport, 40 de recunoaștere și 100 de planoare. La 20 mai, în prima zi a atacului, trimotoarele grele Ju-52 deversară în zona golfului Sude 3 000 de parașutiști. Un transport maritim, de 1 500 de oameni, plecat în cursul nopții din insula Milos spre Creta, fusese surprins pe drum și distrus complet de flota britanică. De asemenea, un alt transport de 4 000 de infanteriști germani, acroșat de o escadră a flotei britanice, a fost nevoit să se reîntoarcă în porturile de unde plecase. Dar alți 3 000 de parașutiști aterizară, în aceeași zi, în alte puncte ale insulei, avînd ca obiectiv principal ocuparea aerodroamelor, cheia apărării insulei. Întărite cu un regiment de asalt și o divizie de vînători alpini, ambele unități transportate în cea mai mare parte pe calea aerului, forțele hitleriste, susținute puternic de bombardiere și avioane de vînătoare, reușiră să înainteze înfrîngînd rezistența dîrză a britanicilor în netă inferioritate tehnică.

Cucerirea Cretei se încheia la 31 mai, dar pierderile suferite de trupele hitleriste — peste 10 000 de oameni și 170 de avioane — se dovediseră mai mari decît cele din întreaga campanie în Balcani. Cînd generalul Student, comandantul parașutiștilor, chemat de Hitler să-i raporteze despre campania din Creta, propuse să se organizeze o nouă operație aeropurtată asupra Ciprului, Führerul respinse cu brutalitate ideea, subliniind că „era parașutiștilor este terminată". Iritarea sa apărea cu atît mai mare cu cît, în acel moment, tocmai eșuase operațiunea din Irak, pe care contase pentru a dezorganiza dispozitivul britanic din regiunea Orientului Mijlociu.

„Careul de aur" pierde partida

Stația de pompare H4 — situată la extremitatea de nord-vest a emiratului Transiordaniei, pe traseul conductei lui „Irak Petroleum Company" (I.P.C.), ce lega, în acel timp, cîmpurile „aurului negru" din Kirkuk de portul palestinian Haifa — cunoștea, la începutul lui mai 1941, o animație puțin obișnuită pentru un asemenea punct izolat din deșert. Se adunaseră aici, de cîteva zile, subunități ale brigăzii motorizate britanice din Palestina, 350 de soldați ai „Legiunii arabe" (armata emiratului), sub comanda maiorului englez John Glubb, cunoscut, în zonă, mai mult sub numele de Glubb Pașa, iar, pe aerodromul din vecinătatea stației de

pompare, debarcase o companie din regimentul 1 Essex, fiind adusă pe calea aerului pentru a grăbi pregătirile de constituire a coloanei de luptă și a-i întări efectivul. La 5 mai, coloana, comandată de generalul englez Kingstone, de unde și denumirea codificată Kingcol, porni la drum trecînd granița irakiană.

Primul popas îl va constitui punctul Rutba, tot pe traseul pipe-line-ului I.P.C. În mod obișnuit, la Rutba se afla o mică garnizoană engleză. Ea fusese însă alungată, cu cîteva zile mai înainte, de elemente ale armatei irakiene. Dar oamenii lui Glubb Pașa, plasați în avangardă, restabiliră repede situația, și Kingcol își va continua înaintarea pe traseul de circa cinci sute de kilometri în direcția Habbaniya, pe Eufrat, și mai departe spre capitala irakiană — Bagdad de pe fluviu Tigru. Traversarea deșertului va dura două săptămîni, în condițiile unei clime greu de suportat, cu temperaturi trecînd, în luna mai, de 40 grade Celsius, și cu vîrtejuri de nisip ridicate de hamsîn (vîntul celor cincizeci de zile), ce astupau respirația oamenilor și blocau motoarele vehiculelor, lăsîndu-le în pană, unul după altul, la fiecare zece-douăzeci de kilometri parcurși. Între timp, la Habbaniya, baza militară britanică din apropierea Bagdadului, se dădeau lupte înverșunate, fiind folosite blindatele, artileria, aviația. La 16 mai, cu două zile înainte de sosirea coloanei Kingstone, deasupra aerodromului evoluaseră, pentru prima oară, trei Messerschmidt-109, cu crucea germană pe fuselaj, atacînd, de la mică înălțime, pozițiile engleze.

„Afacerea irakiană" — nume sub care sînt cunoscute, în istoria celui de-al doilea război mondial, evenimentele petrecute, în primăvara lui 1941, pe teritoriul țării dintre Tigru și Eufrat — demarase, la începutul lunii aprilie, printr-o lovitură de stat condusă de patru colonei ai armatei irakiene, formînd așa numitul „careu de aur" (organizație secretă cu caracter naționalist). Aceștia oferiseră conducerea guvernului lui Rașid Ali Gaylani, de profesie avocat, în vîrstă de 49 de ani, vechi politician ce deținuse, în repetate rînduri, portofolii ministeriale, iar, în 1935, ocupase și postul de prim ministru. Între aprilie 1940 și ianuarie 1941, Gaylani se aflase din nou în fruntea guvernului, dar, la presiunea britanicilor, nemulțumiți de orientarea sa spre puterile Axei, fusese înlocuit, rămînînd în opoziție.

Conform tratatului încheiat, la 30 iunie 1930, cu Marea Britanie, care exercitase pînă atunci mandatul asupra acestei țări, Irakul devenise, de la acea dată, stat independent, fiind primit peste doi ani, la 3 octombrie 1932, ca membru în Societatea Națiunilor. Respectivul tratat, ce recunoștea independența Irakului, o condiționa de menținerea pe o perioadă de 25 de ani a unor importante privilegii pentru Marea Britanie, printre care și două baze militare, la Habbaniya, aproape de Bagdad, și la Shuiba, în apropierea portului Bassra, pe Shatt El Arab.

Primul rege al Irakului, Feisal I, erou al revoltei arabe antiotomane din timpul primului război mondial și întemeietorul casei domnitoare hașemite de la Bagdad, decedase la 2 septembrie 1933, în urma unui atac de cord, în Elveția, unde venise pentru a participa la lucrările Societății Națiunilor. Îi urmase la tron fiul său, Ghazi, în vîrstă de 21 ani, mort, șase ani mai tîrziu, într-un accident de automobil care suscitase anumite speculații privind participarea serviciilor secrete engleze, nemulțumite de orientarea prea independentă a tînărului rege. Noul suveran, Feisal II, avea în 1939 doar patru ani, regența fiind exercitată de fratele tatălui său, Abdulillah, cunoscut pentru atitudinea sa probritanică și al cărui om de bază era Nuri Said, personaj omnipotent în istoria tînărului stat irakian, fost, ca și regele Feisal I, tovarăș de luptă și prieten apropiat al celebrului colonel Lawrence, din timpul revoltei arabe antiotomane. Ca urmare a loviturii de stat condusă de coloneii „careului de aur", regentul, împreună cu micuțul rege și întreaga camarilă filobritanică, trecuse în grabă granița, căutîndu-și adăpost în Transiordania, unde domnea o altă ramură hașemită, a emirului Abdallah, fratele primului monarh al Irakului.

Ajuns la putere, în primăvara anului 1941, cînd mașina de război hitleristă se apropiase amenințător de regiunea Orientului Mijlociu, blindatele lui Rommel înaintînd prin deșertul libian spre frontiera egipteană, iar steagul cu zvastica fîlfîind deasupra Acropolei, noul regim irakian al lui Rașid Ali Gaylani, influențat și de cohorta de agenți naziști infiltrați în țară, va începe, la scurt timp, să-și îndrepte privirile spre cel de al treilea Reich, cu ajutorul căruia spera să-i scoată complet din țară pe englezi. În sprijinul lui Gaylani, venise și fostul mare muftiu al Ierusalimului, Hajd Amin al-Husseini, intrat clandestin în Irak, înaintea loviturii de stat, personaj controversat, cu orientare net antiengleză și, ulterior, progermană (după lichidarea „afacerii irakiene" găsindu-și refugiu la Berlin), acesta predicînd „războiul sfînt" și incitînd pe toate căile populația la revoltă împotriva englezilor.

În paralel cu evenimentele din Irak, în extremitatea estică a regiunii Orientului Mijlociu, britanicii se pomeniră confruntați cu o nouă defecțiune: Riza Șah Pahlevi, suveranul Iranului, decisese să abroge tratatele cu Anglia, în timp ce, la Teheran, agenții serviciilor naziste de spionaj își făceau apariția în număr tot mai mare.

Cam în aceeași perioadă, serviciile de informații britanice lansau un semnal de alarmă privind o posibilă înțelegere între Berlin și Vichy pe tema debarcării de trupe ale Axei în Siria și Liban, teritorii aflate sub controlul regimului capitulard al mareșalului Petain. Nu era exclusă nici ocuparea, în prealabil, a insulei Cipru, aflată doar la 70 km de țărmul sirian. Toate aceste ipoteze, mai mult sau mai puțin reale, provocau vădită îngrijorare guvernului britanic, confruntat astfel cu perspectiva sumbră de a-i fi întors întregul său dispozitiv din Orientul Mijlociu, inclusiv cel de pe Canalul Suez, pe direcția căruia înaintau blindatele lui Rommel, ajunse, în prima parte a lunii aprilie, la frontiera egipteană.

Istoricii celui de al doilea război mondial sînt de părere că, după încheierea campaniei din Balcani, Hitler n-a avut în vedere o invazie masivă și deschiderea unui nou front în Orientul Mijlociu. Desigur, orice cap de pod stabilit în spatele dispozitivului britanic, fără participarea efectivă a trupelor naziste, i-ar fi fost binevenit, mai cu seamă dacă s-ar fi întîm-

plat să fie scoase castanele din foc cu mîinile altora. Aceasta este, de altfel, interpretarea ce ar putea fi dată dispoziţiilor cuprinse în directiva nr. 30 semnată de Hitler: „Orientul Mijlociu. Mişcarea de eliberare arabă este în Orientul Mijlociu aliata noastră firească împotriva Angliei. Din acest punct de vedere, este deosebit de important să provocăm o rebeliune în Irak. Această rebeliune se va extinde dincolo de frontierele irakiene şi va avea drept efect să galvanizeze forţele ostile Angliei, să taie căile de comunicaţie britanice, în detrimentul altor teatre de operaţiuni. Din aceste motive, am hotărît să înlesnesc dezvoltarea unor acţiuni în Orientul Mijlociu, printr-o intervenţie în favoarea Irakului. Oare ar fi posibil ca mai tîrziu, şi în ce condiţii, să ruinăm definitiv poziţia Angliei între Mediterană şi Golful Persic, printr-o ofensivă împotriva Canalului Suez? Acesta este secretul zeilor...!"

Motivul principal al ezitării lui Hitler de a organiza o intervenţie masivă în Orientul Mijlociu îl constituia planul „Barbarossa", de invazie împotriva Uniunii Sovietice, căruia OKW tocmai îi dădea ultimele retuşuri şi a cărui aplicare dictatorul nazist nu dorea s-o întîrzie, cu nimic, peste data stabilită.

În plus, se pare că Hitler, în acel moment, nu lua în seamă, cum trebuia, importanţa deosebită a exploatărilor petroliere din Orientul Mijlociu, factor de bază în ducerea războiului motorizat, considerînd că polul mondial al „aurului negru" era regiunea Baku spre care s-a străduit, cu încăpăţînare, să pătrundă, în prima parte a campaniei din Uniunea Sovietică. El nutrea convingerea că, odată ajuns acolo, întregul Orient Mijlociu îi va cădea în mînă ca un fruct copt, deschizîndu-i-se, totodată, drum liber spre India.

Aşa se explică că, odată încheiată campania din Balcani, trupele hitleriste, rămase disponibile, în loc să fie debarcate în Orientul Mijlociu, unde, dată fiind situaţia existentă, britanicii cu greu ar fi putut să stabilească o linie de rezistenţă, ele au fost transferate spre zonele de pornire a atacului împotriva Uniunii Sovietice.

Conducîndu-se după logica firească a strategiei războiului şi ignorînd planurile fanteziste ale Führerului de la Berlin, britanicii aveau toate motivele să se preocupe de lichidarea grabnică a defecţiunilor deja ivite sau posibile să apară în regiunea asiatică a Orientului Mijlociu.

Obiectivul prioritar, în această direcţie, l-a constituit, în perioada aprilie-mai, rezolvarea neîntîrziată a „afacerii irakiene", ţinînd seama de faptul că petrolul din cîmpurile de la Kirkuk, transportat prin pipe-line-ul I.P.C. pînă în portul Haifa, aproviziona atît flota din Mediterană, cît şi toate mijloacele motorizate britanice de pe frontul libian. În acest scop, Churchill dădea indicaţii comandamentului britanic din Orientul Mijlociu să ia toate măsurile adecvate, inclusiv de ordin militar, pentru a pune capăt defecţiunii irakiene. Generalul Wavell, conştient de lipsa rezervelor — în acele momente critice de pe frontul african şi, în faţă, cu perspectiva apropiatei invadări a Cretei de către nazişti — era înclinat mai mult spre o soluţionare paşnică. „Consider de datoria mea — îi transmitea el lui Churchill — de a vă avertiza în mod categoric că, după opinia proprie, prelungirea luptei în Irak ar compromite grav apărarea Palestinei şi Egiptului. Repercusiunile politice ar fi incalculabile şi ar putea provoca ceea ce mă străduiesc să evit de aproape doi ani — producerea de serioase tulburări în interiorul ţărilor unde noi posedăm baze. În consecinţă, insist din nou, cu un ultim efort, pentru ca un aranjament să fie negociat cît mai curînd posibil".

Premierul britanic nu se lasă, însă, impresionat de argumentele generalului Wavell şi ordonă măsuri energice pentru rezolvarea „afacerii irakiene". „Îmi face impresia — îi spunea Churchill generalului Ismay, şeful statului major imperial — că el (Wavell) se lasă doborît de oboseală". În consecinţă, îl însărcină pe generalul Clark să ia în mînă dispozitivul de luptă al bazei de la Habbaniya, trimiţînd în grabă, ca întărire, cîteva escadrile de bombardiere Wellington, şi ordonă generalului Auchinleck să debarce un corp expediţionar din armata Indiilor în zona Shatt El Arab, de unde să urce pe cursul fluviului spre Bagdad. De asemenea, dădu dispoziţie generalului Kingstone, din Palestina, să formeze o coloană motorizată cu care să pătrundă prin Transiordania în Irak, străbătînd deşertul, în direcţia capitalei de pe Tigru.

Între timp, primul ministru Raşid Ali Gaylani, care obţinuse puteri depline şi dizolvase parlamentul, hotărî să se opună cu forţa armelor, contînd şi pe faptul că intervenţia britanică va stîrni indignare atît în rîndurile armatei, cît şi ale poporului irakian. Totodată, el apelă la cel de al treilea Reich pentru a-i veni în ajutor. Dar Hitler care nu avea în vedere, aşa cum menţionam anterior, să participe masiv la o operaţiune în zonă, se mulţumi să-i trimită — via Rhodos şi Alep — o unitate de aviaţie cuprinzînd circa 30 de aparate şi ceva armament din stocurile armatei franceze a Levantului, depozitate în Siria, după armistiţiul din iunie 1940, sub controlul unei comisii mixte germano-italiene.

La 2 mai, armata irakiană — care număra în total patru divizii de infanterie, o brigadă motorizată dispunînd de treizeci care de luptă şi două batalioane autopurtate, precum şi de şaizeci de avioane — înconjura baza britanică de la Habbaniya, în timp ce unităţile diviziei a 10-a indiene, sub comanda generalului Auchinleck, debarcate în sudul Irakului, la 18 aprilie, înaintau anevoie pe drumurile blocate de inundaţii, iar coloana Kingstone nu plecase încă din Transiordania. Totodată, irakienii tăiară conducta petrolieră spre Mediterană a I.P.C.

Lupte extrem de violente s-au dat la Habbaniya între 2—6 mai, tehnica superioară de luptă a englezilor şi, în special, aviaţia avînd să-şi spună un cuvînt decisiv, pierderile irakiene ridicîndu-se la 500 de morţi, 400 prizonieri, 72 de vehicule distruse. Iniţial, la Habbaniya se aflau 80 de avioane ale şcolii a 4-a de antrenament aerian, în general aparate de modele perimate: 18 autoblindate de tip vechi şi circa o mie de mercenari asirieni (populaţie creştină din nordul Irakului) care asigurau paza bazei. După declanşarea ostilităţilor, dispozitivul britanic a fost întărit cu cîteva escadrile de bombardiere Wellington, plus două batalioane

aduse pe calea aerului: un batalion din regimentul 1 Essex și un batalion din regimentul 4 Gurkhas (soldați profesioniști originari din Nepal). La 18 mai, brigada palestiniană făcea joncțiunea cu unitățile aflate la Habbaniya, ceea ce a permis trecerea neîntîrziată la ofensivă împotriva Bagdadului.

Întăririle aeriene hitleriste, ajunse pe aerodromul de la Mossul, n-au reușit să intre decît parțial în luptă, majoritatea avioanelor avînd defecțiuni tehnice la motoare, iar maiorul Axel von Blomberg, trimis să coordoneze operațiunile acestei unități a Luftwaffe, va fi ucis, la aterizare, de un proiectil tras, din eroare, de antiaeriana irakiană. La 2 iunie, un batalion Gurkhas aerotransportat, ocupînd prin surprindere aeroportul de la Mossul, va captura, aici, mai mulți piloți germani, împreună cu aparatele lor.

Brigada din Palestina și celelalte întăriri britanice, după ce au despresurat rapid baza de la Habbaniya, vor determina, în continuare, dezorganizarea armatei irakiene și încetarea oricărei acțiuni ofensive din partea ei. La 29 mai, o delegație formată din notabilități irakiene, cunoscute pentru sentimentele lor probritanice — fiul lui Nuri Said, un fost prim ministru și aghiotantul regentului Abdulillah — sosiră la Hotel Imperial Airways, de la Habbaniya, fiind primiți de generalul Clark, pentru a solicita încheierea unui armistițiu care, odată acceptat, urma să intre în vigoare la miezul nopții. Bagdadul era evacuat la 1 iunie de armata irakiană, securitatea orașului urmînd să fie asigurată de patrule mixte de poliție arabo-britanice. Un

Generalul de Gaulle, împreună cu generalul Wilson, în preajma campaniei din Siria

rol important în vederea încheierii ostilităților îl jucase Glubb Pașa, comandantul Legiunii arabe, abilitat în negocieri cu localnicii și avînd ample legături printre personalitățile politice din regiune.

Regentul Abdulillah, împreună cu partizanii săi, va reintra a doua zi în capitală, instalînd un nou guvern ce se va angaja să „faciliteze prin toate mijloacele" activitatea armatei britanice în lupta ei împotriva Germaniei și Italiei. Dar, ținînd seama de atmosfera din țară, guvernul irakian, în fruntea căruia se afla acum Nuri Pașa Said, nu va declara război puterilor Axei decît la 13 ianuarie 1943.

Rașid Ali Gaylani, condamnat la moarte în contumacie, s-a refugiat, în iunie 1941, mai întîi în Turcia, apoi în Germania, iar, la sfîrșitul războiului, în Arabia Saudită și apoi în Egipt. El se va reîntoarce, în Irak, în toamna lui 1958. Acuzat de a fi pus la cale un complot, va fi arestat împreună cu doi colaboratori ai săi și condamnat la moarte. Dar sentința n-a fost executată, patru ani mai tîrziu fiind amnistiat.

Cît despre „careul de aur", care pierduse partida în mai 1941, el va avea un sfîrșit tragic. Cei patru colonei — Salah Eddin al Sabagh, Mahmud Salman, Fahmi Said și Naji Shahib —, organizatorii loviturii de stat anti-britanice, refugiați în Iran după eșecul acțiunii lor, vor fi, ulterior, extrădați, traduși în fața unei curți marțiale și executați.

„Afacerea irakiană" se încheiase, pînă la urmă, în favoarea Angliei. Dar pericolul ce plana peste pozițiile britanice din Orientul Mijlociu nu era încă înlăturat. Va urma, la rînd, Siria, Libanul și Iranul, iar, apoi, bătălia victorioasă a deșertului, pentru ca Londra să poată răsufla ușurată.

Episodul Saint Jean d'Acre

Sub aripile avionului cu însemnele lui Royal Air Force, coborînd la aterizare, se derula, impunătoare, panorama celui mai mare oraş de pe continentul african, cu sutele sale de minarete sfredelind albastrul cerului şi cu linia verde a Nilului purtîndu-şi, molcom, apele, prin mijlocul vechilor cartiere ale bătrînului Cairo, în drum spre apropiata sa resfirare în braţele şi canalele celebrei delte. În stînga, la marginea nordică a capitalei de pe Nil, grupul celor trei piramide de la Giza, ale lui Keops, Khefren, Mikerinos, străjuite de silueta monumentală a Sfinxului — în umbra căruia se bătuseră, cîndva, armatele franceze de sub comanda lui Napoleon Bonaparte — sublinia măreţia civilizaţiilor antice ce împodobiseră, cu nestematele lor nemuritoare, străbunul pămînt al Egiptului.

În cabina avionului, sosit din direcţia Khartum, un general în uniforma armatei franceze aştepta cu nerăbdare întîlnirea cu capitala egipteană, unde, în acea vreme, se concentraseră firele conducătoare ale tuturor operaţiunilor militare aliate din zona Orientului Mijlociu. Generalul, de o statură impresionantă, comandase, la începutul celui de al doilea război mondial, cu grad de colonel, mai întîi regimentul 507 tancuri, apoi divizia a 4-a blindată franceză, care dăduse, în sectorul Abeville, o neaşteptată lovitură înaintării Wehrmachtului hitlerist, pînă atunci puţin stînjenit în rapidul său marş pe solul martirizat al Franţei. Ulterior, cu puţin timp înainte de încheierea armistiţiului, proaspăt avansat general de brigadă, recunoscîndu-i-se calităţile şi justeţea ideilor sale privind ducerea modernă a războiului, fusese numit — e adevărat tardiv — subsecretar de stat la ministerul apărării din guvernul Paul Reynaud. Iar, în zilele sumbre ale lui iunie 1940, cînd negura deznădejdii se întindea peste Franţa, trădată şi lăsată pradă cotropitorilor nazişti de spiritul capitulard al unei conduceri înspăimîntate şi debusolate, glasul acestui general, înalt de statură, răsunase pe calea undelor, de la Londra, ca un adevărat clopot al speranţei, chemîndu-i pe francezi să nu părăsească armele şi să continue lupta oriunde s-ar fi aflat ei. Aşa se născuseră forţele combatante ale „Franţei Libere", în frunte cu generalul, atunci în vîrstă de 50 de ani, ce purta numele Charles de Gaulle, devenit foarte curînd simbolul renaşterii franceze. Lui i se alăturase, la scurt timp de la istorica chemare, o serie de teritorii ale imperiului colonial francez: la 18 iulie 1940 şi-au dat adeziunea autorităţile din Noile Hebride; în 26 august — Ciadul, la 27 — Camerunul; la 29 — Congo Mijlociu (Brazaville); la 30 — Oubangui; la 31 — Tahiti; la 9 septembrie — enclavele franceze din India (Pondichery, Karikal, Mahe, Chandernagor); la 24 septembrie — Noua Caledonie; între 27 octombrie — 12 noiembrie 1940, forţele „franceze libere" au ocupat Gabonul.

Cea mai mare parte a autorităţilor imperiului continuau să dea, însă, ascultare regimului de la Vichy, resemnat cu ideea înfrîngerii şi alunecînd treptat spre o ruşinoasă colaborare cu învingătorii hitlerişti. Deocamdată, forţele militare naziste nu apăruseră în teritoriile de dincolo de mări, controlate de guvernul de la Vichy. Dar un asemenea pericol începea să se contureze şi punctul nevralgic, spre jumătatea anului 1941, îl constituia regiunea Orientului Mijlociu, îndeosebi Siria şi Liban, unde hitleriştii, ajunşi în bazinul răsăritean al Mediteranei, puteau oricînd să-şi instaleze un cap de pod. O astfel de perspectivă era extrem de gravă, deoarece aerodromurile de la Beirut, Rayak şi Damasc se găseau doar la o oră şi jumătate-două de zborul unui bombardier, pînă la Canalul Suez şi Cairo. În plus, o debarcare a Wehrmachtului pe litoralul siro-libanez ar fi prins, între două focuri, întregul dispozitiv militar britanic din Orientul Mijlociu, ducînd, mai mult ca sigur, la lichidarea sa rapidă.

„Zburam către complicatul Orient cu o idee limpede — mărturisea generalul de Gaulle în Memoriile sale. Ştiam că aici, în vălmăşagul unor factori încîlciţi, se juca o partidă tare. Trebuia, deci, să luăm şi noi parte la ea. Ştiam că, pentru aliaţi, cheia acţiunii era Canalul Suez şi că pierderea lui echivalează cu abandonarea Asiei Mici şi a Egiptului pe mîna Axei. Şi, dimpotrivă, deţinerea lor oferea aliaţilor posibilitatea de a acţiona, într-o bună zi, de la Est spre Vest, asupra Tunisiei, Italiei şi sudului Franţei".

De Gaulle sosea, la Cairo, în ziua de 1 aprilie 1941, cînd generalul Archibald Wawell, „commander in chief Middle East" (comandantul şef al forţelor terestre din Orientul Mijlociu) nu-şi mai vedea capul de griji. Cu o zi înainte, Rommel dezlănţuise prima sa ofensivă pe frontul din Libia; în Irak se produsese lovitura de stat anti-britanică a „careului de aur"; antenele Intelligence Service-ului din Balcani anunţau concentrări masive de trupe germane la frontierele iugoslave şi greceşti şi iminenţa unei invazii naziste; bombardierele în picaj ale corpului 10 aerian al Luftwaffe, staţionate în Sicilia, atacau fără întrerupere Malta şi făceau aproape imposibilă trecerea oricărei nave britanice dinspre Gibraltar la Alexandria. Or, tocmai atunci, şeful „Franţei Libere" venea la el să discute un subiect complicat şi nu prea agreat nici de militarii şi nici de diplomaţii britanici: ralierea Levantului francez, aflat în acel moment sub controlul guvernului de la Vichy.

Comandamentul britanic de la Cairo, care avea şi aşa destule probleme greu de rezolvat, nu era deloc tentat de perspectiva deschiderii unui nou front în Orientul Mijlociu şi prefera să se arate cît mai îngăduitor faţă de autorităţile vichyste din Siria şi Liban, permiţînd trecerea navelor lor de aprovizionare spre porturile Beirut şi Lattakia. Iar diplomaţia britanică, considerînd că prezenţa Franţei în Levant după destrămarea imperiului otoman fusese doar urmarea nefericită a unor concesii de conjunctură făcute de Londra la sfîrşitul primului

război mondial, nu avea deloc în vedere să accepte, în anul 1941, schimbarea unei administrații franceze șubrede cu alta de aceeași naționalitate avînd perspectiva de a dăinui la încheierea victorioasă a acestui război. Așa că insistențele lui de Gaulle, care venise la Cairo cu un plan detaliat de acțiune, se loviră aici de ezitări și tergiversări vădite, lăsînd să se desluşească intenții nefavorabile orientărilor „Franței Libere", britanicii continuînd jocul cu autoritățile vichyste din Levant și Djibouti (Somalia franceză).

Întors la Brazaville, principalul centru al „Franței Libere" pe continentul african, generalul de Gaulle ținu să dea un avertisment duplicității autorităților militaro-politice britanice, decizînd să retragă de la Cairo pe Înaltul Comisar francez pentru Orient, generalul Catroux. Fermitatea de care a dat dovadă de Gaulle în această afacere este exprimată clar în telegrama sa adresată de la Brazaville, în 12 mai, delegației „Franței libere" din capitala britanică: „Avînd în vedere politica negativă adoptată față de noi de englezi în ce privește Siria și Djibouti, am hotărît că generalul Catroux va trebui să părăsească Cairo, unde prezența unui Înalt Comisar nu mai este în prezent justificată".

Apropierea forțelor Reichului hitlerist de coastele Levantului, după încheierea campaniei din Balcani, și spectrul unei eventuale debarcări germane în Siria și Liban a condus însă la reconsiderarea poziției Londrei în această regiune. Patru zile mai tîrziu, de Gaulle trimitea o nouă telegramă delegației „Franței Libere": „Dat fiind schimbarea satisfăcătoare de atitudine a aliaților noștri englezi în legătură cu Siria și Djibouti, am amînat rechemarea generalului Catroux. Voi pleca în curînd la Cairo". Schimbarea fusese determinată de informația primită de centrala Intelligence Service-ului de la Cairo, conform căreia, la 12 mai, pe aerodromuri din Siria aterizaseră avioane ale Luftwaffe în drum spre Bagdad, unde „afacerea irakiană" nu fusese încă lichidată și se afla chiar în plină efervescență. În același timp, se aflase că autoritățile vichyste din Levant, la cererea Berlinului, trimiteau material de război spre frontiera irakiană. Armele erau destinate, evident, protagoniștilor loviturii de stat anti-britanice. Cerîndu-li-se explicații de către englezi, autoritățile franceze din Levant dădură un răspuns evaziv, fără a nega faptele, adăugînd că, dacă vor primi ordin de la Vichy de a lăsa trupele germane să debarce, se vor supune ordinului. Generalul de Gaulle va remarca în Memoriile sale că aceasta „echivala cu a spune că ordinul era deja dat"; în plus, se aflase „că plajele pe care trebuia să debarce inamicul fuseseră dinainte stabilite".

Damasc, iunie 1941. Generalul Catroux, delegatul generalului de Gaulle în Orientul Mijlociu, împreună cu generalul Legentilhomme, comandantul diviziei I ușoare a „Franței Libere", rănit cu cîteva zile înainte, în cursul unui atac aerian

Exacte sau doar prezumții, aceste ultime considerente au determinat o cotitură bruscă în atitudinea guvernului de la Londra, care se decise să adopte punctul de vedere al francezilor liberi, pregătind acțiunea în Siria și Liban. Un rol important în direcția respectivă l-au jucat și concesiile făcute lui Hitler de amiralul Darlan, șeful cabinetului de la Vichy, la întîlnirea cu dictatorul nazist, de la Berchtesgaden, în cursul căreia se presupunea că a fost abordată și problema unei eventuale prezențe germane pe teritoriile din Levant. Lucrurile luînd o întorsătură favorabilă, de Gaulle va sosi din nou în capitala egipteană, la 25 mai, pentru a pregăti și urmări direct acțiunea.

Înalt Comisar al Vichyului pentru Levant era, în mai 1941, generalul Henri Dentz, în vîrstă de 60 de ani, fost guvernator militar al Parisului în momentul ocupării capitalei franceze de către Wehrmachtul nazist. În decembrie 1940, mareșalul Petain numise în acest post din Orient pe Jean Chiappe, prefectul poliției pariziene, dar avionul care îl transporta pe acesta spre Beirut fusese doborît în largul insulei Creta, fără să se afle vreodată de cine. Îi urmase generalul Dentz, admirator fervent al mareșalului, un militar cu orizont îngust, fanatic al disciplinei față de autoritățile superioare. Ajuns în capitala libaneză, unde, în corpul ofițeresc și în aparatul administrativ, spiritul „gaullist" avea mulți adepți, Dentz se puse imediat pe treabă, făcînd „ordine" și expediind în Franța sute de militari și funcționari ce nu se împăcau cu politica capitulardă a Vichy-ului. Fără să fie filo-german, Dentz, după toate aprecierile istoricilor, ar fi fost gata să deschidă porțile trupelor hitleriste dacă superiorii săi i-ar fi ordonat, sau, invers, s-ar fi împotrivit cu toată fermitatea, dacă i s-ar fi cerut așa ceva. Forțele

sale însumau, în acel moment, 27 de batalioane, majoritatea militari de profesie — legiunea străină, trupe coloniale, unități indigene etc., în total peste 30 000 de oameni, susținuți de 84 tunuri, 90 care de luptă și 90 de avioane de diferite tipuri. Sprijinul naval era, însă, insignifiant: două contratorpiloare și trei submarine.

Generalul de Gaulle, sperînd ralierea celei mai mari părți a armatei lui Dentz în cursul acțiunii din Siria și Liban, considera, însă, că acest lucru nu se va produce decît în cazul în care Marea Britanie și „Franța Liberă" vor alinia, încă de la început, forțe net superioare. Altfel, exista riscul ca acțiunea să se transforme într-un război sîngeros, în care se vor înfrunta francezii lui Dentz, francezii liberi și britanicii. Ceea ce, pînă la urmă, s-a și întîmplat.

Comanda militară a acțiunii a fost încredințată generalului Wilson, șeful forțelor aliate din Palestina și Transiordania, care dispunea, pentru operațiunea proiectată, de divizia a 7-a australiană (cu două brigăzi), de brigada a 5-a indiană și de divizia I ușoară a „Franței Libere" — în total 15 batalioane, 40 de tunuri, 12 care de luptă, 70 de avioane. În schimb, forța navală de sprijin era net superioară (trei crucișătoare și șase distrugătoare). Cu cîteva zile mai înainte, colonelul francez Collet, venind din Siria, trecea frontiera emiratului Transiordaniei, aducînd ca întărire diviziei I (ce număra 5 400 de oameni sub comanda generalului Le-

Soldați francezi din trupele lui Denz trimiși să moară în deșertul sirian, pentru o cauză ce nu era a lor

gentilhomme) escadroanele sale de cerchezi (populație musulmană minoritară din Orientul Mijlociu, originară din Caucaz, de unde a emigrat în secolul 19) — în total 36 de ofițeri, 65 subofițeri și 352 cavaleriști, hotărîți să se ralieze „Franței Libere".

La 8 iunie 1941, comandamentul forțelor franceze libere comunica din Cairo: „În cooperare cu aliații noștri britanici, trupele noastre au intrat, în această dimineață, în Siria și Liban". Totodată, generalul Catroux, delegat al generalului de Gaulle pentru Orientul Mijlociu, dădea, în numele acestuia, a proclamație de independență a statelor din Levant — Siria și Liban. Desfășurînd o largă campanie propagandistică, radio Cairo transmitea apeluri după apeluri francezilor din Levant, îndemnîndu-i să se alăture cauzei aliaților, iar aviația lansa nori de manifeste deasupra trupelor franceze din Siria și Liban. Dar generalul Dentz și ofițerii de sub comanda sa, dînd o interpretare eronată disciplinei și onoarei militare, hotărîseră să rămînă credincioși mareșalului Petain și regimului său de la Vichy, conducînd astfel la o tragică confruntare între soldați francezi aflați în tabere diferite. Un război în toată regula începea în vara lui 1941, în Levant...

Generalul australian Lavarak, responsabilul operațiunilor terestre, își împărți forțele în două grupe: una franco-britanică (divizia I franceză și brigada a 5-a indiană) urma să-și desfășoare acțiunea în Siria, în timp ce brigăzile 21 și 25 australiene aveau ca misiune un atac pe două axe în Liban, înaintarea pornind simultan în dimineața zilei de 8 iunie. De fapt, ostilitățile începuseră ceva mai înainte: de trei săptămîni, aviația britanică ataca aerodromurile din Siria și Liban pe care staționaseră, în pasaj, avioane ale Luftwaffe. Primii răniți ai războiului din Levant au fost militari francezi din trupele de întreținere ale aerodromurilor și servanți de la antiaeriană; primii morți — membrii echipajului unui bombardier britanic interceptat în apropiere de Alep și doborît de aviația de vînătoare franceză.

Între 8 și 15 iunie, trupele aliate înaintară pe tot frontul, întîmpinînd, însă, o rezistență care le întîrzia deplasarea. Brigada a 21-a australiană, ce avea ca misiune ocuparea șoselei litoralului libanez, progresa extrem de lent; cu tot sprijinul primit prin tirul puternic al crucișătoarelor și distrugătoarelor lui Royal Navy, brigăzii i-au trebuit 30 de zile ca să parcurgă 120 de kilometri, de la Haifa, de unde plecase, pînă la porțile Beirutului. Brigada a 25-a australiană fusese oprită în partea de mijloc a sudului Libanului, în zona Marjayoun — Nabatieh. În Siria, brigada a 5-a indiană și divizia I ușoară a „Franței Libere" înaintau dinspre sud și sud-vest pe axele șoselelor Deraa — Damasc (100 km) și Kuneitra — Damasc (65 km), avînd ca prim obiectiv ocuparea capitalei siriene. Dar, la 15 iunie, trupele generalului Dentz, susținute de aviație, declanșară o contraofensivă pe tot frontul sirian, provocînd pierderi însemnate aliaților. Cartierul general al diviziei I ușoare suferi trei atacuri aeriene în aceeași zi și însuși generalul Legentilhomme fu rănit, continuînd însă să-și conducă trupele. Conștienți de pericolul situației, britanicii își luară atunci riscul să retragă brigada a 16-a australiană de pe frontul din Egipt — unde, nici acolo, lucrurile nu mergeau prea bine — pentru a o trimite în Siria, spre a evita o eventuală respingere dincolo de frontiere, de unde începuseră operațiunile militare. La 21 iunie, „Legiunea arabă" a lui Glubb Pașa și elemente motorizate ale diviziei I de cavalerie britanică, venind din Irak, pătrundeau în Siria, înaintînd pe direcția Pal-

Soldați africani din divizia I a „Franței Libere" înaintînd în sudul Siriei

myra, la nord-est de Damasc și amenințînd, astfel, din flanc, pozițiile trupelor vichyste care opuneau rezistență forțelor franceze libere, ajunse în capitala siriană. (Un episod straniu l-a constituit, în acel moment, apariția, nu se știe de unde, a unui bombardier german, care a aruncat patru bombe la întîmplare asupra Damascului). Ceva mai tîrziu, alte trupe britanice (divizia a 10-a indiană venită de la Bagdad) ocupau nordul Siriei tăind retragerea armatei lui Dentz spre frontiera turcă. Acesta, dat fiind atacul concentric la care erau supuse trupele sale, a fost silit să ceară armistițiu.

In urma negocierilor desfășurate între 9 și 14 iulie, la Saint Jean d'Acre (Palestina), războiul din Levant lua sfîrșit. Generalul Dentz, care primise ordine exprese de la Vichy de a nu trata cu forțele „Franței Libere", transmise Marii Britanii mandatul asupra țărilor din Levant, obținînd repatrierea militarilor și civililor de sub comanda sa în Franța, pe navele franceze ce aveau să-i fie puse la dispoziție. În scurt timp, 37 563 de persoane părăseau Levantul, îndreptîndu-se spre porturile franceze din metropolă. Printre ele se afla și generalul Henri Dentz, a cărui obtuzitate condusese la vărsarea sîngelui francez de către francezi. Judecat în 1945 și condamnat la moarte, pedeapsă preschimbată ulterior în detențiune pe viață, Dentz avea să decedeze, la scurt timp, în închisoarea Fresnes din Paris.

Politica britanică, nutrind de mult dorința de a-și exercita dominația asupra Siriei și Libanului, considera că, facilitînd repatrierea membrilor fostei autorități militare și civile franceze, îl va lipsi pe generalul de Gaulle de personalul calificat necesar viitoarei administrații. Dar era clar că acordul de la Saint Jean d'Acre și modul său de aplicare nu puteau fi acceptate de generalul de Gaulle, și britanicii trebuiră, pînă la sfîrșit, să semneze, împreună cu francezii liberi, la 25 iulie, un act interpretativ care reglementa relațiile franco-britanice în Levant. Utilizînd personalul pe care-l avea la dispoziție, generalul de Gaulle și-a asumat toate responsabilitățile mandatului privind Siria și Libanul, executarea sa încredințînd-o generalului Catroux, delegat al său pentru Orientul Mijlociu.

Pînă la urmă, 127 de ofiţeri şi 6 000 subofiţeri şi soldaţi din fosta armată a lui Dentz (a cincea parte a efectivului) se alăturară generalului de Gaulle. De asemenea, la scurt timp, au fost reconstituite unităţile siriene şi libaneze, totalizînd 290 de ofiţeri şi 14 000 soldaţi.

Bătălia pentru Levant luase sfîrşit prin victoria aliaţilor care, operînd rapid, îi împiedicaseră pe hitlerişti să intervină şi să se instaleze în regiune cu sprijinul regimului de la Vichy, şi să transforme Siria şi Libanul într-un eventual cap de pod pentru planurile lor expansioniste de viitor. Dar acest război de 36 de zile, în care francezii luptaseră împotriva francezilor, provocase pierderi sîngeroase de o parte şi de alta: trupele de sub comanda lui Dentz aveau 1 066 de morţi şi 5 400 de răniţi; numărul morţilor şi răniţilor din rîndurile trupelor aliate se ridica la 3 740, dintre care 1 160 australieni, 1 900 englezi şi indieni şi 650 francezi liberi. La 14 iulie, în momentul încheierii operaţiunilor militare din Siria şi Liban, generalul de Gaulle, vorbind despre participarea noii armate a „Franţei Libere" pe cîmpurile de bătălie din Africa şi Levant, declara: „În Siria, această armată a susţinut lupte nu mai puţin dure, dar infinit mai dureroase. Echivocul creat de Vichy a trebuit să fie tranşat cu sabia. Lupta nemiloasă care ne-a fost impusă era necesară. Dar noi nu putem să ne bucurăm de succesul obţinut împotriva fraţilor noştri. Chiar şi după victorie, vom continua să purtăm doliu pentru cei ce au căzut în Siria, fie că aceştia au luptat în rîndurile noastre, fie în cele ale adversarilor, victime ale trădării cîtorva oameni care au sacrificat Franţa pentru a-l servi mai bine pe Hitler".

Patrule de meharişti ai armatei regimului de la Vichy, însărcinată cu protejarea instalaţiilor petroliere din zona portului libanez Tripoli, survolată de un biplan al forţelor proprii

Trupele aliate au rămas în Siria şi Liban pînă la sfîrşitul celui de-al doilea război mondial. Ele au avut misiunea să întărească flancul frontului din Africa de nord pînă la zdrobirea completă a armatei fasciste germano-italiene pe acest continent, asigurînd, în continuare, pînă la izgonirea hitleriştilor din Balcani, controlul bazinului răsăritean al Mediteranei. Evacuarea ultimilor soldaţi francezi din această regiune, în 1946, a consfinţit independenţa completă a tinerelor state din Levant — Siria şi Liban. Retragerea acestora din Siria şi Liban avea, însă, să întîrzie, în ciuda promisiunilor anterioare, fapt ce a dat naştere la mari frămîntări în rîndurile populaţiei autohtone care dorea o independenţă reală. La 26 noiembrie 1941, generalul Cartoux, noul Înalt Comisar francez, declara, în numele „Franţei Libere", recunoaşterea deplină a independenţei Siriei şi Libanului. După această declaraţie, independenţa celor două state din Levant a fost recunoscută imediat de Marea Britanie, S.U.A., U.R.S.S., cît şi de o serie de ţări arabe şi asiatice. Trecerea puterii în mîinile autorităţilor naţionale s-a tergiversat, conducînd la grave disensiuni între autorităţile franceze şi forţele politice locale. Astfel, în Liban, administraţia militară franceză, pentru a tranşa lucrurile în favoarea sa, a organizat la 11 noiembrie 1943 o lovitură de forţă arestînd pe noul preşedinte ales al ţării, împreună cu guvernul său. Dar, în urma unor uriaşe manifestaţii de protest ale maselor populare libaneze, autorităţile franceze au fost nevoite să cedeze şi să elibereze conducerea tînărului stat, la 22 noiembrie 1943, dată intrată, de atunci, în istoria Libanului ca sărbătoarea independenţei naţionale. O situaţie oarecum similară s-a produs la sfîrşitul celui de-al doilea război mondial în Siria, ajungîndu-se pînă la bombardarea Damascului, la 29 mai 1945, de către artileria franceză. Şi în acest caz, autorităţile militare franceze au trebuit să cedeze în faţa unităţii şi voinţei de independenţă a poporului sirian. La 17 aprilie 1946, ultimul soldat francez părăsea teritoriul sirian, şi acea dată a devenit ziua naţională a noii Sirii independente. Evacuarea completă a trupelor franceze din Liban s-a încheiat la 31 decembrie 1946.

* * *

În vara lui 1941, după lichidarea „afacerii irakiene" şi sfîrşitul campaniei militare desfăşurate în Siria şi Liban, poziţiile britanice din Orientul Mijlociu se întăriseră considerabil,

permițînd concentrarea forțelor pe frontul din Africa de Nord. Rămăsese încă de rezolvat defecțiunea iraniană care se agrava tot mai serios, printr-o adevărată invazie de agenți naziști la Teheran. Defecțiunea iraniană căpătase proporții deosebite în condițiile războiului declanșat de Hitler împotriva Uniunii Sovietice și ale înaintării armatelor sale spre Caucaz. Ea tăia astfel legătura dintre sovietici și aliații lor britanici în zona Orientului Mijlociu, împiedicînd transporturile de echipament militar destinate Uniunii Sovietice prin Oceanul Indian, Golf și pe calea ferată Transiraniană-Caspică.

De comun acord, britanicii și sovieticii hotărîră să pătrundă simultan în Iran, pentru a pune capăt activităților îndreptate împotriva lor. Ei prezentară șahului, la 5 august, o notă cerîndu-i expulzarea agenților germani, închiderea oficiilor diplomatice ale puterilor Axei, încetarea activităților împotriva aliaților. Neprimind un răspuns satisfăcător, guvernul sovietic, bazîndu-se pe tratatul de alianță încheiat în 1921, care-i dădea dreptul să intervină „în cazul în care această țară n-ar fi putut să-și apere singură neutralitatea", trimise trupe pe teritoriul Iranului. Două coloane motorizate sovietice înaintară din nord – una de-a lungul țărmului caspic, cealaltă din dreptul frontierelor turce spre Tabriz. Concomitent, din sud, două coloane britanice, pătrunzînd în Iran sub comanda generalului Quinan, ocupară porturile de la Golf și regiunea petrolieră, îndreptîndu-se în continuare spre Teheran. La sfîrșitul lui august, începutul lui septembrie, sovieticii și englezii făceau prima joncțiune mai importantă, la Kazvin. Două săptămîni mai tîrziu, șahul abdica în favoarea fiului său Mohamed Reza Pahlavi. Un tratat anglo-sovietic-iranian a fost negociat atunci, stabilindu-se condițiile prezenței armatelor aliate pe teritoriul Iranului pentru întreaga perioadă a războiului.

Pericolul potențial al infiltrării hitleriste, ce planase, în tot acest timp, asupra pozițiilor britanice din Orientul Mijlociu, avea să fie complet înlăturat odată cu debarcarea anglo-americană în Africa de nord, în noiembrie 1942, și zdrobirea lui Afrika Korps a lui Rommel prins între două focuri, care, însă, în iunie-iulie, mai avusese încă puterea să dea mari emoții comandamentului britanic de la Cairo, blindatele naziste ajungînd pînă aproape de Alexandria, în cursul unei vijelioase ofensive.

Bătălia Levantului era încheiată. Vor urma marile bătălii eliberatoare de pe diferitele fronturi ale Europei, ce vor lua sfîrșit în mai 1945, odată cu capitularea Germaniei naziste.

Crăciun Ionescu

(fragment din cartea „Furtună deasupra Orientului" în pregătire pentru Editura Politică)

După 47 de ani

TCCO+1

Poetul spaniol Federico Garcia Lorca a fost împușcat, împreună cu doi toreadori și un învățător, în zorii zilei de 19 august 1936 — potrivit revelațiilor făcute, după 47 de ani, de un martor ocular, José Roldán, care s-a decis să relateze faptele, în cadrul unui interviu acordat revistei spaniole „Cambio 16". Sînt clarificate astfel numeroasele necunoscute ce planau asupra morții marelui poet și care, pînă acum, nu fuseseră lămurite, în ciuda investigațiilor făcute de istorici din lumea întreagă.

José Roldán povestește că, la 19 august 1936, dimineața devreme, primise însărcinarea să ducă, din partea guvernului militar din Granada, în localitatea Viznar, din apropiere, un plic, pe care să-l predea urgent comandantului de sector și să se întoarcă la garnizoană cu un om, ce urma să fie eliberat. Însoțit de o persoană despre care știe doar că „se numea Blanco și că a murit apoi pe frontul de la Madrid", Roldán s-a dus cu motocicleta la Viznar, unde, cînd a ajuns, a auzit împușcături. „Sînt exerciții de tir ale falangiștilor" — i-a explicat un ofițer. Cum comandantul de sector, căpitanul Nestares, nu era în biroul său, Roldán și Blanco s-au dus să bea un coniac la restaurantul din apropiere și, pe drum, au auzit, din nou, împușcături. „Se lumina de ziuă. Ne-am uitat la ceas: era 7 fără un sfert — povestește Roldán. Ne deplasam încet cu motocicleta cînd, deodată, am văzut, în mijlocul drumului, la o curbă, patru trupuri lungite și cîțiva oameni ce se ascundeau în umbră. Țineau în mîini măciuci, așa cum purtau gărzile de asalt" (corp de poliție de pe vremea celei de a II-a republici spaniole). „La început — continuă Roldán — nu mi-am dat seama că, între cei patru, se află și Garcia Lorca. I-am recunoscut doar pe cei doi toreadori, Galadi și Cabezas, doi «banderilleros» celebri în Granada. Unul dintre ei avea brațele legate cu sîrmă de cele ale lui Garcia Lorca. Celălalt toreador era legat de piciorul de lemn al celei de a patra persoane", identificată, apoi, drept profesorul Don Dioscoro.

Roldán, care, la vremea aceea, avea 19 ani, declară că relatarea sa este reală: „E ca și cum — explică el — mi s-ar fi gravat cu foc în memorie".

Certitudinea că, între cadavre, se afla și cel al lui Garcia Lorca, Roldán a avut-o la bodegă, în timp ce-și bea coniacul. Cînd au revenit la postul de poliție, comandantul tot nu sosise. Atunci, Blanco i-a spus: „Să ne întoarcem la Granada, omul pe care trebuia să-l luăm cu noi este acum mort"...

DICTIONAR DE materii prime

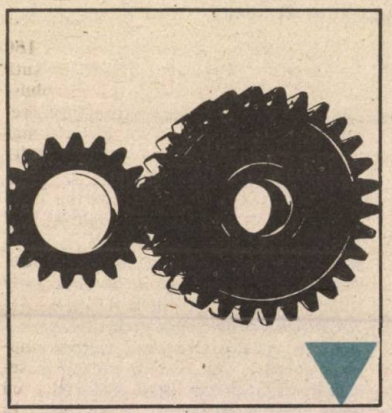

W. SLAVU · 83

manganul

Principalul consumator de mangan este industria siderurgică. Spre deosebire de fier, însă, manganul — rudă apropiată, de altfel, a acestuia — nu are un rol de sine stătător. El „înnobilează" oţelul, fiind, deci, un metal tipic destinat aliajelor. Cu ajutorul manganului, oţelurile devin mai dure, mai rezistente la coroziune, se lasă mai uşor forjate şi sudate. Manganul contribuie, ca un nici alt adaos, în procesul de elaborare a oţelului, la desulfurare şi dezoxidare, devenind, din acest punct de vedere, aproape indispensabil.

Nouă zecimi din totalul producţiei de mangan revine metalurgiei. Dar sînt înnobilate, cu ajutorul său, şi metalele neferoase, spre exemplu aluminiul, magneziul sau cuprul. Compoziţii pe bază de mangan se găsesc, de asemenea, în rezistenţele aparatelor electronice de precizie şi în baterii, în soluţiile pentru developarea peliculelor fotografice, în coloranţi, medicamente şi, nu în cele din urmă, în produse ceramice şi de sticlă.

Piroluzita — cel mai important minereu de mangan — era cunoscută încă din antichitate. Adăugată la topirea sticlei, era folosită pentru limpezirea acesteia şi pentru a-i conferi anumite nuanţe de culoare.

Manganul şi-a primit, însă, actualul nume abia în 1808, anul în care a fost descoperit magneziul. Încă înainte, C.W. Scheele a arătat că piroluzita nu conţine fier, cum se credea, ci un element nou, necunoscut. În 1774, suedezul I.G. Gahn a reuşit, primul, să separe, în laborator, manganul — un metal dur, casant, uşor solubil în acizi şi, cum s-a constatat mai tîrziu, otrăvitor. În stare pură are culoare alb-argintie; cu impurităţi — are culoarea fierului; în contact cu aerul devine cenuşiu, cîteodată chiar multicolor. Se găseşte numai în combinaţii, cel mai adesea ca o componentă auxiliară a altor roci metalifere.

În 1860 au fost topite într-un furnal, pentru prima oară împreună, mangan şi fontă. Şi astăzi, cel mai adesea, manganul nu este adăugat direct la topirea oţelului, ci, în prealabil, se obţin aliaje de mangan şi fontă, acestea fiind, apoi, combinate cu oţelul. Dintre aceste aliaje, cel mai răspîndit este feromanganul. În producerea lui s-au specializat, înseosebi, Franţa şi Norvegia, ele deţinînd primul loc în exportul mondial de feromangan, deşi îl realizează pe baza materiilor prime importate.

Anual, în lume sînt extrase circa 29 milioane tone de minereu de mangan, cantitate ce întrece cu mult pe cele înregistrate la alte metale de aliaj. Extrag această preţioasă rocă peste 30 de state; totuşi, două dintre ele — Uniunea Sovietică şi, la o diferenţă sensibilă, Republica Sud-Africană — deţin două treimi din producţie şi peste patru cincimi din rezervele mondiale. Sînt, de asemenea, mari producători de minereu de mangan Brazilia, Gabon, Australia, India şi China (fiecare cu peste un milion tone anual), Mexic, Ghana, S.U.A., Maroc şi Ungaria.

Rezervele continentale de mangan sînt apreciate la aproximativ 2 miliarde tone — ceea ce ar putea satisface nevoile industriale pînă în secolul următor.

Rezervele marine încep să fie, de asemenea, luate în considerare. Ceea ce a înaripat, pe acest plan, fantezia experților în materii prime a fost descoperirea, în adîncul oceanelor, a nodulilor metalici. De fapt, acele obiecte de formă ciudată, cel mai adesea elipsoidală, de culoare negru-brună, ce conțin, în concentrație diversă, metale, sînt denumite și noduli de mangan, datorită procentului ridicat deținut din acest element.

În urmă cu aproximativ 100 de ani, cercetători britanici au descoperit, întîmplător, cîteva exemplare de noduli de mangan. Au devenit curiozități ale muzeelor. Abia metodele moderne de explorare marină au permis să se constate, la fața locului, că acești noduli se află răspîndiți pe nisipul celor mai mari adîncimi din Pacific, asemănător cartofilor pe ogor, în momentul recoltării. Cantitatea nodulilor de mangan variază între 0,5 și 25 kilograme pe metrul pătrat, în unele cazuri poate atinge 100 kg/mp. Iar totalul suprafeței „semănate" cu asemenea „cartofi" în Pacific se ridică, potrivit estimărilor, la 2,5 milioane kmp!.

Proveniența nodulilor de mangan nu este încă satisfăcător explicată. Se presupune că, în decursul a milioane de ani, în jurul unui nucleu dur, respectiv al unei sfărîmături de rocă vulcanică, ori — ocazional — a unui dinte de rechin, s-a depus treptat, în straturi subțiri, o crustă metalică.

În afară de mangan (între 15 și 30 la sută), nodulii conțin fier (5 pînă la 15 procente), ca și — în procente mici — o serie de neferoase ca nichel (circa 1,4 la sută), cupru (circa 1,2 la sută) și cobalt (0,25 la sută). Tocmai acestea din urmă contribuie la sporirea interesului pentru nodulii de mangan, deoarece dobîndirea lor din resurse continentale rămîne, în continuare, complicată și costisitoare. Deja prin tehnologii actuale, spre exemplu, s-ar putea extrage, anual, din nodulii de mangan circa 7 000 tone de cobalt, cifră ce reprezintă o pătrime din actuala producție mondială.

Nici dimensiunile și nici gradul de valorificare al acestei bogății submarine nu pot fi încă, decît în limite extrem de largi, evaluate. Se consideră, astfel, că, pe fundul mărilor și oceanelor, ar aștepta să fie exploatate de om cam un miliard de tone de minereuri metalifere.

Nodulii de mangan se „hrănesc" din cantitatea inimaginabilă de circa 50 000 miliarde tone de minerale dizolvate în apa mării, și întregită permanent fie prin erupțiile vulcanilor submarini, fie prin ceea ce transportă rîurile și fluviile în mare. În orice caz, va mai dura pînă ce aceste bogății vor putea fi valorificate la scară industrială.

W. SLAVA · 83 ·

lemnul

Spre deosebire de petrol sau de oțel, lemnul nu este un favorit al publicității. Se pare că îi lipsește aspectul dramatic. Resursele de bogății fosile și minerale se epuizează într-o perioadă mai scurtă sau mai lungă; în ceea ce privește lemnul însă, rezervele, în principiu, se reînnoiesc continuu. Și apoi, cu lemnul sîntem mai obișnuiți decît cu alte materiale. Această materie primă ne-a fost la îndemînă încă de la începuturi. Prima roată, care marchează și startul progresului tehnic al umanității, a fost discul rezultat din tăierea transversală a trunchiului unui copac. Lemnul a rămas, peste secole, pînă în zilele noastre, parte componentă a sculelor elementare — topoare, tîrnăcoape, ciocane etc.

Inițial, lemnul a fost folosit drept combustibil. Cu 150 de ani în urmă, în Europa Centrală era ars 85 la sută din totalul lemnului doborît. Pentru asigurarea combustibilului, au fost despădurite, în decursul timpului, regiuni întinse. Zone geografice întregi s-au transformat în stepe, în terenuri acoperite de pietriș sau chiar în deșerturi nisipoase, deoarece nu mai existau pădurile care reglau conținutul de apă al solului. Firește, au fost tăiate păduri și pentru a se cîștiga mai mult ogor și mai multă pășune.

Era utilizării productive a lemnului a început odată cu industrializarea, îndeosebi odată cu creșterea rapidă a necesităților de lemn în industria constructivă, a mobilei și a ambalajelor. Acum, peste 90 la sută din lemnul tăiat din păduri este dirijat în diverse ramuri ale economiei. În pofida presupunerilor uzuale, numărul produselor industriale din lemn sporește continuu: în urmă cu două decenii, acesta era de 4000; astăzi, el se ridică la peste 15 000.

Economia mondială „înghite", într-adevăr, tot mai mult lemn. În 1983, cantitatea de lemn doborîtă din păduri a înregistrat în jur de 2,50 miliarde metri cubi; în urmă cu două decenii, cifra se situa abia cu ceva peste un miliard și jumătate de metri cubi. 50 la sută din totalul de lemn luat pădurilor este folosit în scopuri industriale. Restul este folosit, și astăzi încă, fie pentru încălzire, fie pentru gătit.

În ceea ce privește domeniile de utilizare industrială a lemnului, modificările sînt rapide. Pentru traversele de cale ferată și pentru stîlpii de susținere a firelor electrice sau telefonice, spre exemplu, se folosește din ce în ce mai mult betonul. Nici pentru șarpantele acoperișului sau dușumele nu se mai recurge, în mare măsură, la lemn. În construcția de vehicule și de nave mai ales, dominant este acum metalul. Industria de ambalaje se orientează tot mai mult spre recipiente de aluminiu sau din tablă de oțel, în locul lăzilor de lemn. Și în minerit, în susținerea galeriilor, ca și în alte sectoare, lemnul este înlocuit, treptat, de metal. În schimb, industria celulozei și hîrtiei consumă din ce în ce mai mult lemn.

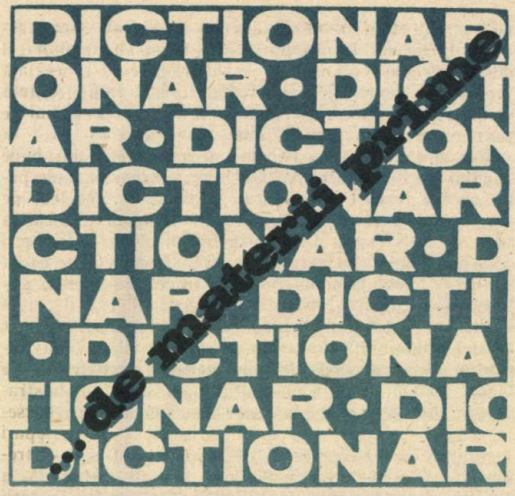

Inițial, hîrtia se fabrica din zdrențe. La mijlocul secolului trecut, saxonul Weber Keller a avut geniala idee de a înlocui scamele textile cu talaș fin. Hîrtia rezultată era sfărîmicioasă și se îngălbenea repede. Curînd însă s-a reușit ca din lemnul folosit să fie extras, pe cale chimică, ligninul, substanță ce cauza defectele menționate.

În prezent, industria de hîrtie și celuloză consumă numai în Europa (fără URSS) circa 16 la sută din producția de lemn; industria construcțiilor, ca și cea a ambalajelor, întrebuințează cam o pătrime, iar industria mobilei aproximativ opt procente. Prognozele vorbesc însă de o creștere de 4—5 ori pînă în 1985 a necesităților consumului de lemn pentru producerea hîrtiei și celulozei.

Locul întîi în rîndul țărilor producătoare de lemn este deținut de Uniunea Sovietică. Din pădurile ei se extrage peste o cincime din cantitatea de lemn folosit în economia mondială. Urmează SUA (19 la sută din producția de lemn), China și Brazilia (cîte 10 procente fiecare), Canada (6 la sută). Marii producători de lemn sînt, după cum se vede, statele deținînd teritorii foarte mari. Cele cinci țări menționate acoperă circa două treimi din necesarul mondial de această materie primă. O cincime din necesar este satisfăcută de alte 11 țări: Nigeria, Suedia, Japonia, Finlanda, Franța, Tanzania, R.F. Germania, Columbia, România, Etiopia și Sudan. Japonia (la mare distanță), SUA și RFG se numără, alături de Marea Britanie, Italia și Olanda, și printre marii importatori de lemn, deși producția proprie este considerabilă.

În cadrul producției mondiale de materii prime, lemnul ocupă locul trei, după cărbune și petrol. Fapt cert, el va juca și în viitor un rol important în economie, cu atît mai mult cu cît, așa cum se menționa anterior, este o materie primă regenerabilă. Din punct de vedere tehnic, satisfacerea necesarului de lemn pe plan internațional nu ridică, nici pentru o perspectivă mai îndepărtată, probleme. În momentul de față, spre exemplu, uriașe zone împădurite de pe Terra nu sînt utilizate pentru obținerea lemnului. În plus, noile tehnologii pentru refolosirea deșeurilor fac estimările și mai optimiste. Dificultățile provin — și ele nu sînt mărunte, dimpotrivă — din lezarea tot mai frecventă a funcțiilor ecologice ale pădurilor.

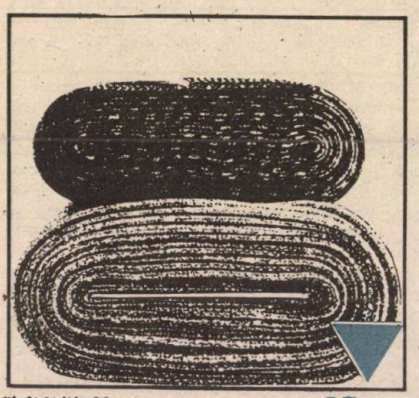

lîna

Coloana vertebrală a producției și comerțului cu lînă este cel de-al cincilea continent: Australia acoperă circa o jumătate din livrările internaționale cu această materie primă.

Se presupune că lîna își va pierde din importanță tot mai mult, înlocuită fiind de fibra sintetică. Statisticile întăresc această impresie. Astfel, rata revenită lînei din totalul materiilor prime pentru textile se ridică la abia 6 procente, comparativ cu peste 52 de procente cît revine fibrei sintetice și 28 procente — bumbacului. Dar — atenție! — în chiar ramura cheie a sectorului textil, respectiv în industria confecțiilor, lîna a devenit din nou — cu o pondere de aproximativ 50 la sută — materia primă favorită. Aceasta, în primul rînd, datorită calităților sale specifice. Firele de lînă pot fi întinse, fără să se rupă, cu pînă la 30 procente din lungimea lor. Apoi, celulele din care sînt formate se pot îmbiba de apă — din atmosferă sau de la corpul uman — cu pînă la o treime din greutatea lor, fără să se simtă, totuși, jilave, la pipăit; în schimb, cedează căldură. Același lucru se întîmplă, însă, și invers: căldura este preluată de către firele de lînă și transmisă umiditatea, totul în concordanță cu temperatura exterioară. Într-un cuvînt, lîna reglează transpirația pielii omului, acționînd ca o veritabilă instalație de climatizare. Din acest punct de vedere, fibrele obținute pe cale chimică sînt net inferioare, lîna rămînînd în industria confecțiilor o materie primă indispensabilă.

Lîna este cel mai vechi material filabil cunoscut de om. În mitologia greacă se vorbește deja despre ghemul de lînă: cu ajutorul lui, viteazul Tezeu a putut să se reîntoarcă din peștera-labirint a minotaurului, după răpunerea acestuia. De asemenea, tabele scrise ale babilonienilor relatează despre „turme întinse de oi" în Orientul Apropiat. Se presupune, de altfel, că Ninive a fost prima piață de licitație a lînei.

Nu se mai știe precis cine (maurii sau venețienii) au aclimatizat, în Spania, oaia merinos, originară din Asia Mică și extrem de căutată pentru lîna sa cu firul scurt,

dar extrem de fin. În orice caz, comerțul cu lîna merinos s-a dovedit atît de profitabil, încît granzii spanioli au încercat să-și asigure monopolul asupra acestuia. Cine încerca să scoată din Spania oi merinos era pasibil de... pedeapsa cu moartea. Abia în 1723 a consimțit Madridul să ajute Suedia la organizarea unei mici crescătorii de oi merinos. Dar și după aceasta, la curțile europene era socotit un gest de mare favoare, și nu unul ofensator, trimiterea în dar, de către coroana spaniolă, a unui... berbec merinos. Și astăzi, creșterea berbecilor din această rasă este extrem de bine cotată.

Un alt stat european care a început de timpuriu și la scară mare să se ocupe de creșterea oilor a fost Anglia. Aici a fost, însă, dezvoltată o altă rasă — Lincoln, respectiv Leicester, oaie a cărei lînă are firul lung, însă gros și puțin încrețit. Crescătorului Samuel Marsden i-a reușit, la începutul secolului al XIX-lea, încrucișarea oilor merinos și Leicester. Oaia Crossbreds, rezultată din încrucișare, îmbină caracterele ambelor rase. Creșterea oilor a condus la rezultate din ce în ce mai bune, cantitatea de lînă obținută la un tuns ajungînd să sporească, în unele centre, de la media de un kilogram, la cea de peste cinci kilograme. Dar lîna, așa cum e luată de pe oaie, își pierde la spălat aproximativ jumătate din greutate, înainte deci de a fi preluată pentru a deveni ceea ce se numește, în limbajul curent, „lînă pură".

Deținînd peste o pătrime din producția mondială de lînă, Australia se află, la mare distanță, pe primul loc al listei țărilor producătoare de această prețioasă materie primă. Cele 29 de oi, care au rămas, în 1788, împreună cu cei 750 de deținuți abandonați la Sidney, sînt strămoșii imenselor turme care, între timp, au populat cel de-al cincilea continent. Reversul medaliei îl reprezintă faptul că o mare parte din vegetație, atît de importantă pentru apele freatice și climă, a fost distrusă tocmai de turmele producătoare de lînă.

Creșterea oilor a găsit în Australia cele mai bune condiții de dezvoltare. Au fost, însă, și momente de puternice regrese. La începutul secolului al XIX-lea, pe continent s-a răspîndit „epidemic" o plantă decorativă importată — cactusul. El a „asfixiat" păduri, ogoare și pășuni, trebuind 50 de ani pentru a se putea pune capăt (printr-o larvă de molie ce-și lua hrana din cactus, distrugîndu-l) acestei „invazii'. Pierderile suferite de crescătorii de oi în această lungă perioadă au fost, se înțelege, considerabile. La fel s-a întîmplat și cînd s-a trecut la importul masiv de iepuri, pentru organizarea de vînători. Distracția i-a costat, din nou, scump pe australieni, deoarece micile rozătoare s-au înmulțit într-o asemenea măsură, încît au periclitat hrana oilor: 10 iepuri înghițeau aceeași cantitate de iarbă ca și o oaie. A trebuit să se recurgă la răspîndirea, pe cale artificială, a unei maladii specifice iepurilor, în vederea distrugerii lor.

În afara Australiei, U.R.S.S., Noua Zeelandă, Argentina și Africa de Sud reprezintă principalele surse de aprovizionare pentru industria lînei.

Rubrică realizată de Vasile Crișu

Nazca

Celebrele linii Nazca, din sudul Peru-ului, au fost desenate între secolul VIII î.e.n. și secolul V e.n. și sînt inspirate de cultul apei — susține arheologul italian Giuseppe Orefici. Specialist în arta rupestră și în culturile vechi peruane, Orefici este de părere că există legături între aceste linii și cultul fertilității și al apei, precum și raporturi între desenele geometrice și mișcările Lunii și Soarelui. Arheologul italian își fundamentează teoria pe studiul evoluției ceramicii Nazca și al resturilor arheologice găsite în pampa, în apropiere de marile linii desenate pe sol, la 400 kilometri sud de Lima. Cultura Nazca este celebră prin necropolele sale, precum și prin liniile trasate pe pămînt și care i-au intrigat întotdeauna pe experți.

Artificii

Cea mai mare rachetă pentru focuri de artificii a fost lansată, vara aceasta, la o serbare nocturnă organizată la Sapporo (nordul Japoniei), la care au participat 100 000 persoane. După cum relatează agenția „France Presse", racheta — cu un diametru de 108 metri și o greutate de 421 kg — a fost lansată de pe o platformă specială și a desenat pe cer un cerc cu un diametru de 900 m. Organizatorii serbării se așteaptă ca performanțele rachetei, care a costat peste 20 000 dolari, să fie consemnate în cartea recordurilor „Guiness". Pînă în prezent, recordul în materie era deținut de o rachetă de 102,8 metri, cu o greutate de 236,6 kg, lansată în Florida, la 22 octombrie 1977.

1000+1

Ploi

1 500 milioane tone de apă — atît au totalizat precipitațiile diluviene care au căzut, în luna august, în partea de nord a Spaniei, potrivit aprecierilor emise de meteorologi. Noi date alimentează polemica privind factorii ce au contribuit la înregistrarea acestor ploi catastrofale. Se reamintește astfel că, în ultima perioadă, în zonele afectate au fost semnalate vînturi intense, cel mai sever pericol de secetă, temperatura cea mai înaltă, vara cea mai furtunoasă, potrivit unei informări a Centrului meteorologic din San Sebastián. Meteorologii din San Sebastián apreciază că, între cauzele acestor fenomene, pot fi enumerate despădurirea masivă, ascensiunea latitudinii Saharei, creșterea cantității de anhidridă carbonică în atmosferă. Nu este exclusă nici posibilitatea ca precipitațiile masive să facă parte dintr-un ciclu climatic mai amplu.

Cutremure

Numărul cutremurelor înregistrate la scara întregii planete în primul semestru al anului în curs a crescut ușor, dar pierderile de vieți omenești s-au redus, în comparație cu perioada corespunzătoare a anului trecut — a anunțat Centrul american de studii geologice, citat de „Associated Press". În primele șase luni ale anului, s-au semnalat 31 mișcări seismice de mai mare intensitate, în urma cărora și-au pierdut viața 154 de persoane, față de 167, în primul semestru al anului trecut. Cutremurul soldat cu cele mai numeroase victime, anul acesta, s-a produs la 26 mai, în largul coastei insulei japoneze Honshu. Seismul a antrenat un imens val de apă, care a provocat moartea a 104 persoane.

Cine l-a eliberat pe James Lee Dozier?

Răpirea

După ce, timp de patru luni, nu se mai manifestase în nici un fel, organizaţia teroristă „Brigăzile roşii" (B.r.) îl răpesc, joi 17 decembrie 1981, orele 17,30, din locuinţa sa de la etajul trei, dintr-o clădire nepăzită din „centrul istoric" al Veronei, pe generalul american James Lee Dozier (50 ani), şef de stat major adjunct al forţelor terestre ale N.A.T.O. (E.T.A.S.E.), din sudul Europei.

Un comando de opt teroriştii, între care şi o femeie, au năvălit în apartamentul generalului şi, după ce au percheziţionat toate încăperile, probabil în căutarea unor documente secrete, l-au sechestrat pe James Dozier, în prezenţa soţiei sale, închizîndu-l într-un cufăr şi transportîndu-l într-o furgonetă închiriată sub nume fals. Perioada scursă între răpire şi alertarea poliţiei — trei ore — a îngreunat operaţiunile de căutare ale statului major operaţional, constituit de ministrul de interne, sub conducerea directă a şefului acestui minister, Virgilio Rognoni.

A doua zi, un interlocutor anonim, ce s-a prezentat a vorbi din partea B.r., telefona filialei din Verona a agenţiei „Ansa", pentru a declara că principalele patru „coloane" ale organizaţiei (din Veneţia, Milano, Neapole şi Roma) au participat la operaţiuni. La 19 decembrie, era găsit, în centrul Romei, „comunicatul nr. 1" al B.r., ce conţinea patru sloganuri scrise cu majuscule şi nici un fel de cerere de răscumpărare. Se anunţa doar că Dozier este închis şi că va fi „judecat".

Reacţiile, în Italia şi în lume, au fost imediate. Preşedintele Sandro Pertini îşi exprima, într-un mesaj adresat preşedintelui Reagan, „viile regrete" şi „profunda indignare". De la Washington, Ronald Reagan preciza că Statele Unite vor face totul pentru a rezolva această „teribilă situaţie". Vineri 18 decembrie, poliţiile americană şi vest-germană îşi ofereau ajutorul ministrului de interne italian pentru găsirea generalului Dozier.

Operaţiunea „90 de secunde"

S-au scurs, într-o cavalcadă a „comunicatelor B.r.", 42 de zile de nelinişte, în care despre ostaticul american nu s-a ştiut nimic, deşi răpirea a declanşat una din cele mai mari operaţiuni de căutare a unui ostatic din istoria Italiei. Poate doar căutarea preşedintelui democrat-creştin Aldo Moro ar putea suferi comparaţie, dar, din păcate, deznodămîntul a fost atunci (în 1978) altul.

De această dată, deznodămîntul a durat doar 90 de secunde. Totul s-a petrecut rapid, fără schimburi de focuri şi fără vărsare de sînge, joi 28 ianuarie 1982, la orele 11 şi 30 de minute, într-un apartament situat deasu-

pra unui supermarket din Via Pindemonte nr. 2, în centrul Padovei. Zece membri ai poliției speciale italiene, constituită în epoca răpirii lui Aldo Moro, au pătruns cu forța — dar fără ca mulțimea de cumpărători aflați în supermagazinul de la parterul imobilului să bănuiască vreo clipă ce se întîmplă — în apartamentul în care era sechestrat generalul Dozier. În prima încăpere, un terorist era surprins și imobilizat imediat, în a doua — ceilalți patru „brigadiști" (cum sînt numiți în Italia membrii organizației teroriste B.r.) erau făcuți inofensivi, înainte de a putea schița vreun gest. Primele cuvinte ale generalului Dozier, instalat într-un cort în mijlocul încăperii, au fost: „Meraviglioso, O.K. polizia". Ulterior avea să declare: „N-am văzut în viața mea ceva mai extraordinar!"

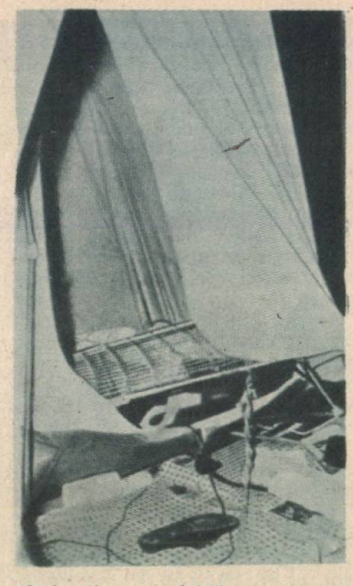

42 de zile generalul Dozier le-a petrecut în acest cort, situat în apartamentul de pe Via Pindemonte

Întrebarea

A fost, într-adevăr, o extraordinară acțiune polițienească, ce și-a cîștigat o notorietate mondială, însemnînd, în același timp, începutul sfîrșitului „Brigăzilor roșii", organizație care, de la începutul anilor '70, a terorizat întreaga Italie. S-a aflat cine au fost teroriștii care au participat la comando-ul ce l-a răpit pe Dozier: între aceștia, Antonio Savasta și prietena sa Emilia Libera, ambii condamnați, în 1981, de către un tribunal din Cagliari, la 30 de ani închisoare. S-au aflat, în cursul procesului desfășurat, timp de 17 zile (8—25 martie 1982), la Verona, detalii — le-a furnizat Savasta — privind „operațiunea puiul", cum au fost botezate de B.r. răpirea și sechestrarea generalului american. S-a aflat că operațiunea a costat Brigăzile roșii 18 milioane lire italiene și că, deoarece membrii organizației teroriste nu cunoșteau gradele și uniformele armatei americane, au cumpărat — pentru documentare! —, dintr-un magazin de jucării, un catalog folosit pentru pictarea soldaților de plumb. S-a aflat că ostaticul a fost, imediat după răpire, transportat la Padova, unde avea să fie descoperit de cei zece polițiști ai N.O.C.S. (nucleul operațional interpoliție) sau „căștile de piele", cum i se spune unității de elită, ai cărei membri poartă căști de piele ce le acoperă fața și gîtul, precum și ochelari pentru raze infraroșii, ce le permit să vadă în întuneric.

Un singur lucru nu s-a aflat: modul în care autoritățile italiene l-au găsit pe generalul american în ascunzătoarea din Padova.

Iată însă că, în numărul din 28 februarie a.c., revista americană „Time" publică un articol, semnat de corespondenții săi la Roma, Jonathan Beaty și Barry Kalb, în care se relevă că, în operațiunea de localizare a generalului Dozier, serviciile de informații americane și italiene au beneficiat de ajutorul Mafiei italiene și americane (Cosa Nostra). Revista americană dă amănunte, fără a preciza însă sursele. Subliniază că secretul operațiunii a fost atît de mare, încît nici măcar ambasadorul Statelor Unite la Roma, Maxwell Rabb, n-a fost informat. Va afla despre participarea Mafiei la această operațiune de la cei doi ziariști de la „Time".

Iată, însă, ce relatează Jonathan Beaty:

Decizia

Două zile după răpirea generalului american, ofițeri de rang superior ai SISMI (agenția italiană de spionaj) decid să contacteze Mafia pentru găsirea lui Dozier. SISMI era la curent cu faptul că Mafia detestă Brigăzile roșii, a căror apariție și manifestare a declanșat în Italia un val de urmăriri și operațiuni de poliție, cărora Mafia însăși le-a căzut victimă. Pe de altă parte însă, SISMI știa că orice contact oficial cu Mafia — organizație cu ramificații dintre cele mai nebănuite, extinsă în întreaga Italie — ar fi declanșat un adevărat scandal public. În consecință, s-a recurs la un plan mult mai subtil: contactarea — prin intermediul oficialităților americane — a mafioților americani pentru ca aceștia să intre, la rîndul lor, în legătură cu mafioții italieni.

Contactul

Marcello Campione, la vremea aceea atașat militar al misiunii italiene la O.N.U, a primit însărcinarea să facă investigații în cercurile mafiote newyorkeze. Însușindu-și pseudonimul „Tailor" (Croitorul), Campione intră în legătură cu „Fat Man" (Grăsanul), un „consilier" influent al Mafiei din Brooklyn, specializat în plasarea în Statele Unite a mafioților italieni transfugi. Fat Man, cunoscut în lumea interlopă drept intermediar în diverse afaceri, acceptă să-l pună pe Campione în contact cu un mafiot italian transfug, care se ascundea la New York. Mafiotul în cauză era Dominic Lombino, avocat milanez, printre ai cărui clienți se număra și Franchino Restelli, cunoscut șef mafiot în nordul Italiei. Întemnițat pentru scurt timp în 1978 pentru legăturile sale cu Mafia, Lombino fugise în Statele Unite în iulie 1981, după ce autoritățile italiene îi ridicaseră pașaportul, indicînd clar că intenționau să-l pună sub acuzare. Întîlnindu-l la New York, atașatul militar italian îl asigură pe Lombino că, dacă va colabora în rezolvarea „cazului Dozier", va cîștiga o mare sumă de bani. La 22 decembrie, la numai cinci zile de la răpirea lui Dozier, Lombino îi telefonează „Grăsanului" și apoi lui Armando Sportelli, șeful secției operațiuni externe a SISMI din Roma. Îl informează pe Sportelli că Dozier este ascuns undeva, în triunghiul format de orașele Verona, Padova și Bologna. A doua zi, după ce a contactat telefonic o serie de mafioți italieni, Lombino anunță SISMI că generalul ame-

rican se află la Padova. Lombino nu știe, însă, adresa exactă și, de aceea, sugerează autorităților italiene să apeleze la vechiul său client Resteilli, aflat în renumita închisoare milaneză San Vittore. Acesta — e de părere Lombino — este singurul în măsură să furnizeze adresa exactă unde este ascuns Dozier. Se punea o singură problemă, și anume aceea ca Lombino să intre în contact direct cu Resteilli, pentru a-l convinge să dea adresa. Atașatul militar Marcello Campione consimte imediat și, în timpul sărbătorilor de Crăciun, elaborează un plan pentru scoaterea lui Lombino din Statele Unite și aducerea lui în Italia, la Milano. Acțiune dificilă, deoarece Lombino se afla clandestin în S.U.A., fără pașaport. Prima etapă: obținerea unui pașaport. Cu ajutorul lui Fat Man, Lombino obține pașaportul unui instructor auto de la un liceu din Brooklyn, în timp ce un preot din Manhattan îi furnizează, contra cost, un certificat de botez fals.

Interferențe

La 27 decembrie, Lombino, îmbrăcat în blue-jeans „LEVI'S", cu adidași în picioare și ochelari negri de soare, se prezintă la oficiul de pașapoarte al SUA, din Manhattan, pe Fifth Avenue. Cu toate că i se dăduseră toate asigurările că nu va avea probleme, Lombino, însoțit de Campione, inspectează mai întîi, timp de o oră și jumătate, împrejurimile. Constată că sînt prea mulți indivizi îmbrăcați în impermeabile și cu un ziar în mînă... Simțind pericolul, Lombino fuge și sare într-un taxi, înainte de a fi capturat. La rîndul lui, Campione dispare în mulțime... Urmăritorii nu erau alții decît agenți F.B.I., care fuseseră informați că un mafiot italian, ce locuiește clandestin în Statele Unite, încearcă să obțină o viză pe un pașaport fals, pentru a se înapoia în Italia. Timp de cîteva ore, agenții ai F.B.I. îl vor interoga atît pe Campione, cît și pe „Grăsan", încercînd să afle de la ei de ce autoritățile italiene îl ajută pe un transfug mafiot să se întoarcă în Italia. Cuprins de panică, atașatul militar îi telefonează lui Sporteili la Roma, pentru a-l întreba dacă poate dezvălui F.B.I-ului adevărul.

Șeful secției operațiuni externe a SISMI îl anunță imediat pe „M", agent C.I.A. la Roma, care era, și el, implicat în rezolvarea „cazului Dozier", dar care nu fusese, pînă acum, pus la curent cu conspirația. Agentul C.I.A. transmite F.B.I-ului să lasă din acțiune și începe să negocieze direct, prin telefon, cu Lombino. Și aceasta, deoarece Lombino declarase că nu mai are încredere în SISMI. Îi pune drept condiție lui „M", pentru colaborare, ca Statele Unite să-i asigure protecție, precum și asigurarea că, dacă va merge la Milano să-l întîlnească pe Resteilli, va putea să se întoarcă nestingherit în SUA. Imediat, Departamentul Justiției promite să-i aprobe rezidența în Statele Unite. Drept urmare, la începutul lui ianuarie 1982, Lombino face prima din cele două călătorii ale sale la Washington, pentru a se întîlni cu agenți C.I.A.

Din motive neștiute, voiajul lui Lombino în Italia este amînat.

Călătoria

În sfîrșit, la 23 ianuarie, Lombino se îmbarcă, pe aeroportul Kennedy din New York, pe cursa „Alitalia" cu destinația Roma. Însoțit de Campione și purtînd perucă, Lombino are un pașaport furnizat de C.I.A., pe numele de Andrew Dimanso. Cînd cei doi aterizează la Roma, sînt întîmpinați de „M", precum și de cîțiva membri ai serviciilor secrete american și italian. Lombino este găzduit într-un hotel proprietate a ambasadei americane. A doua zi, se va întîlni cu Franca Musi, persoană de legătură a Brigăzilor roșii, care fusese arestată, cu două săptămîni în urmă, la Roma. Italienii sperau ca Franca, a cărei familie avea legături cu lumea interlopă, să-i poată da informații utile lui Lombino, dar ea declară că știe doar că Dozier este ascuns undeva în Padova.

Era timpul să aibă loc întrevederea cu Resteilli. În noaptea de 26 ianuarie, Lombino, însoțit de patru polițiști, se îndreaptă, într-o „Alfa Romeo" albă, spre Milano. În spatele lor — o a doua mașină, în care se află Campione și ofițerii de la SISMI. E doar o parte din caravana ce pornise, în noaptea aceea, pe autostrada Roma-Milano. Italienii sînt escortați de cel puțin două Mercedesuri, pline cu mafioți înarmați cu pistoale și mitraliere. Primiseră instrucțiuni să-l apere pe Lombino. Într-o altă mașină, se află agentul C.I.A.

„Căștile de piele" (nucleul operațional interpoliție) în acțiune...

Întîlnirea

Lombino și ofițerii SISMI se întîlnesc, într-un birou de la Palatul de Justiție, cu Resteilli, scos special din celula sa de la închisoarea San Vittorio.

Lombino i se adresează lui Resteilli: „Este foarte important pentru Statele Unite să-l găsim pe general. Poți să ne ajuți?". Resteilli nu pare surprins. De fapt, Lombino îl contactase deja pe Resteilli prin intermediari și, din închisoare, boss-ul mafiot ordonase oamenilor săi să dea de urma generalului american. În

schimbul serviciilor sale, Franchino Restelli spera un tratament mai bun în închisoare pentru mafioții deținuți.

Potrivit relatărilor unui participant la întrevedere, la 27 ianuarie, Restelli le-a dat agenților SISMI adresa apartamentului în care era ascuns Dozier.

Misiunea sa fiind încheiată, Lombino se întoarce la Roma. A doua zi, 28 ianuarie, spre prînz, se află, împreună cu „M", în camera sa din Hotelul Boston, cînd li se anunță marea veste: Dozier a fost eliberat de o echipă specială a poliției italiene pe Via Pindemonte nr. 2, în inima Padovei. „M" se întoarce spre Lombino: „Mulțumesc pentru ajutor".

Precizări

La încheierea operațiunii de salvare a generalului Dozier, atît Roma, cît și Washingtonul — e de părere „Time" — au căzut de acord să atribuie succesul acestei acțiuni exclusiv poliției italiene, precum și informațiilor primite de aceasta de la membrii „pocăiți" ai Brigăzilor roșii, arestați în cele șase săptămîni de căutare a ofițerului american. Cînd, în februarie 1983, cu două săptămîni înainte de publicarea articolului din „Time", corespondentul revistei l-a întrebat pe ambasadorul Statelor Unite la Roma, Maxwell Rabb, dacă e adevărat că C.I.A. și Mafia au participat la operațiunile de salvare a lui Dozier, acesta a negat: „Așa ceva nu s-a întîmplat".

Cînd amestecul Mafiei în această afacere a fost dezvăluit, ambasadorul Rabb — relatează „Time" — s-a oferit să verifice știrea la șeful „stației" (centrul rețelei C.I.A. dintr-o țară, situat, în general, în capitală) C.I.A. din Roma. S-a întors în birou, după patruzeci de minute, destul de încurcat, recunoscînd că SISMI a negociat cu Lombino și că Statele Unite i-au oferit acestuia protecție, garantîndu-i, totodată, întoarcerea fără probleme în S.U.A. Ambasadorul a recunoscut și că Lombino a sosit apoi la Roma, unde a luat legătura cu „M", agentul C.I.A. Maxwell Rabb a insistat, însă, asupra faptului că Lombino n-a avut, practic, nici un rol în eliberarea generalului Dozier. „Totul a fost un bluff" — a declarat, în încheiere, ambasadorul.

La rîndul lor, F.B.I și Departamentul Justiției au refuzat să confirme sau să infirme acest lucru, în timp ce C.I.A. a declarat: „no comment". După publicarea articolului din „Time", Virgilio Rognoni, ministrul italian de interne, a dezmințit formal că elemente ale Mafiei ar fi intervenit pentru eliberarea lui James Lee Dozier.

S-ar putea — scrie, în continuare, „Time" — ca niciodată să nu se știe exact cît de util a fost ajutorul dat de Mafie în eliberarea lui James Lee Dozier. Explicația lui Rabb, care minimalizează aportul Mafiei, ar putea fi exactă. Poliția italiană a efectuat, într-adevăr, cîteva arestări-cheie, în rîndul Brigăzilor roșii, chiar înaintea operațiunii „90 de secunde". Mai mult, în zilele ce au precedat eliberarea generalului, raidurile de poliție fuseseră atît de strînse, încît e posibil ca Dozier să fi putut fi găsit și fără ajutorul lui Restelli.

Pe de altă parte însă, magistrații italieni confirmă că, la 26 ianuarie, Restelli a fost transferat, în secret, de la închisoarea San Vittorio, pentru a se întîlni, la Milano, cu reprezentanți ai autorităților. Iar personalul ambasadei americane la Roma declară că adresa unde a fost sechestrat Dozier n-a fost cunoscută pînă în noaptea dinaintea eliberării sale, adică chiar noaptea în care Restelli a dat autorităților adresa.

Epilog

Astăzi — relatează „Time" — generalul Dozier se află la baza U.S. Army din Fort Knox, Kentucky. Marcello Campione a fost detașat la Khartum, în Sudan. Franchino Restelli a fost transferat din închisoarea milaneză San Vittorio într-o închisoare mai ospitalieră din Parma. Dominic Lombino s-a întors la New York, așteptînd ca Departamentul Justiției să-i aprobe cererea de rezidență înaintată de C.I.A. Cei 500 000 de dolari promiși de SISMI lui Lombino au dispărut fără urmă. „Grăsanul" locuiește tot în Brooklyn, unde face „aranjamente" pentru prieteni...

Rodica Dumitrescu

Precedente

În cazul în care s-ar confirma amestecul Mafiei în eliberarea generalului Dozier, acesta n-ar fi primul de acest gen. Mai există un precedent, relatat de revista „Historia". S-a întîmplat în 1943, cînd Aliații au decis debarcarea în Sicilia. Serviciile speciale americane și-au amintit atunci de celebrul „capomafia", Lucky Luciano. Ce ambasador mai bun pentru a obține ajutorul Mafiei siciliene, dornică să scape de Mussolini, care a încercat s-o dezmembreze?

Luciano, transferat la închisoarea din Albany, mult mai confortabilă, a beneficiat brusc de o surprinzătoare libertate de mișcare, dispărînd - povestesc codeținuții săi - „zile întregi, și chiar săptămîni".

Contactele cu Sicilia au fost restabilite prin Vito Genovese, fostul său adjunct de la New York, care, în 1937, fugise în Italia. Prin el, Luciano va intra în legătură cu Calogero Vizzini, „Don Calo", considerat drept „nașul" Mafiei siciliene. Potrivit legendei, debarcat noaptea, în apropiere de Gela, de un submarin, gangsterul italo-american a fost primit de Don Calo în persoană, însoțit de un ofițer american de la O.S.S. (serviciile secrete americane, pînă în 1947).

În după-amiaza zilei de 15 iulie 1943, un mic avion al U.S. Air-Force a survolat zona, fief al lui Don Calo. De-a lungul carlingii, se putea distinge o eșarfă galbenă,

avînd în centru un imens L negru. L de la Luciano. Zburînd razant deasupra caselor, pilotul a aruncat un pachet pe care scria: Zu Calo.

În aceeași seară, un tînăr părăsea Villalba îndreptîndu-se spre Mussomeli. Ducea lui Genco Russo, șeful Mafiei în zona muntelui Cammarata, un mesaj al lui Don Calo, în care se spunea: **„Vacile** *(soldații americani)* **și trăsurile** *(blindatele)* **vor sosi la 20 iulie** *(la Mussomeli).* **Voi pleca în aceeași zi cu vacile, trăsurile și taurul** *(șeful)...* **Avertizați prietenii să fie gata... Cînd voi ajunge, mă voi gîndi la restul...“**

Strategii îi rezervaseră armatei a 7-a americane, întărită de un mic contingent de franco-marocani, o sarcină aparent foarte dificilă: curățarea centrului muntos al insulei și cucerirea muntelui Cammarata, poziție-cheie, deținută de unitățile italiene aflate sub conducerea lt-colonelului Salemi. La 20 iulie, primele blindate și coloana franco-marocană s-au oprit la marginea satului Mussomeli. Simultan, trei tancuri, dintre care unul purta însemnul galben al lui Luciano, se opreau în mijlocul satului Villalba. Un ofițer american a întrebat de Don Calo. Acesta a apărut șchiopătînd, cu vesta pe brat, țigara între buze, cu un aer de țăran blajin. Scoțînd din buzunar o batistă galbenă, i-a arătat-o ofițerului și a urcat apoi într-un tanc, ce s-a îndreptat spre Mussomeli.

În noaptea de 20 spre 21 iulie, două treimi din soldații colonelului Salemi au îmbrăcat hainele civile aduse de oamenii lui Genco Russo și au dezertat, abandonîndu-și armele. În zori, Salemi era arestat de Mafie și închis în primăria din Mussomeli.

Muntele Cammarata a căzut în mîinile Aliaților fără să se fi tras un singur foc. Sub conducerea lui Don Calo, supranumit „generalul Mafia“, americanii au cucerit, practic fără luptă, nordul și vestul insulei. În acest răstimp, soldații armatei a 8-a britanice cădeau cu sutele. „Armata a 8-a luptă dur – raporta postul de radio BBC –, în timp ce armata a 7-a U.S. dispune de atîtea distracții, încît soldații mănîncă struguri și se scaldă în apa caldă a Mediteranei“...

La vremea aceea, englezii ignorau misterioasa putere a batistelor galbene și a literei L.

În semn de mulțumire, Lucky Luciano a fost eliberat din închisoare în 1946 și expulzat, în virtutea procedurii de deportare (ce permite trimiterea, în țara de origine, a imigranților ce au avut de-a face cu justiția). Instalat la Neapole, el a reorganizat rețelele de trafic de droguri, pe care le-a controlat pînă la moartea sa, în 1962.

Mai există, însă, și alte exemple de colaborare între serviciile secrete americane și Mafie, mai mult sau mai puțin cunoscute:

– După al doilea război mondial, O.S.S. (Office of Strategic Services), apoi C.I.A. au apelat la serviciile gangsterilor sicilieni din Neapole sau Genova, precum și la ale celor corsicani din Marsilia pentru a sparge grevele docherilor din porturile Mediteranei, pentru a crea noi sindicate anticomuniste și pentru a susține politicieni pro-americani.

– În timpul anilor '50, C.I.A. (precum și alte servicii secrete – englez, francez, italian) ia legătură cu traficanții și contrabandiștii lui Lucky Luciano din Mediterana: traficul de arme și traficul de droguri iau, adesea, aceeași cale. Nu e deloc imposibil ca, la acea epocă, beneficiile acestor tranzacții să fi finanțat operații clandestine ale C.I.A.

– În cursul anilor '60, în Asia de Sud-Est, pe măsură ce intervenția americană se face tot mai resimțită, C.I.A. preia controlul gangsterismului corsican și sicilian care asigură traficul de droguri cu lumea interlopă din Taiwan și Hong Kong. În cîțiva ani, se ajunge la o situație paradoxală: către 1970, cea mai mare parte din traficul mondial de heroină se efectuează sub controlul C.I.A., pe liniile aeriene controlate de agenția americană și este dirijat de oameni politici promovați de americani.

– C.I.A. recrutează ucigași nu numai din rîndurile Mafiei americane (Cosa Nostra), ci și din rîndurile gangsterismului vest-european. Se bănuiește că acești ucigași mafioți sînt la originea lichidării rețelelor de droguri în Asia de Sud-Est, după 1972 și în Mediterana occidentală („războiul gangsterilor“, din 1971–1974). Utilizarea de intermediari ai Mafiei sau de gangsteri vest-europeni a fost menționată deseori în operațiuni criminale atribuite C.I.A., precum și altor servicii secrete (eliminarea unor oameni politici, furturi, șantaje, corupție, creare de armate secrete de mercenari, fraude și manipulări bancare).

R.D.

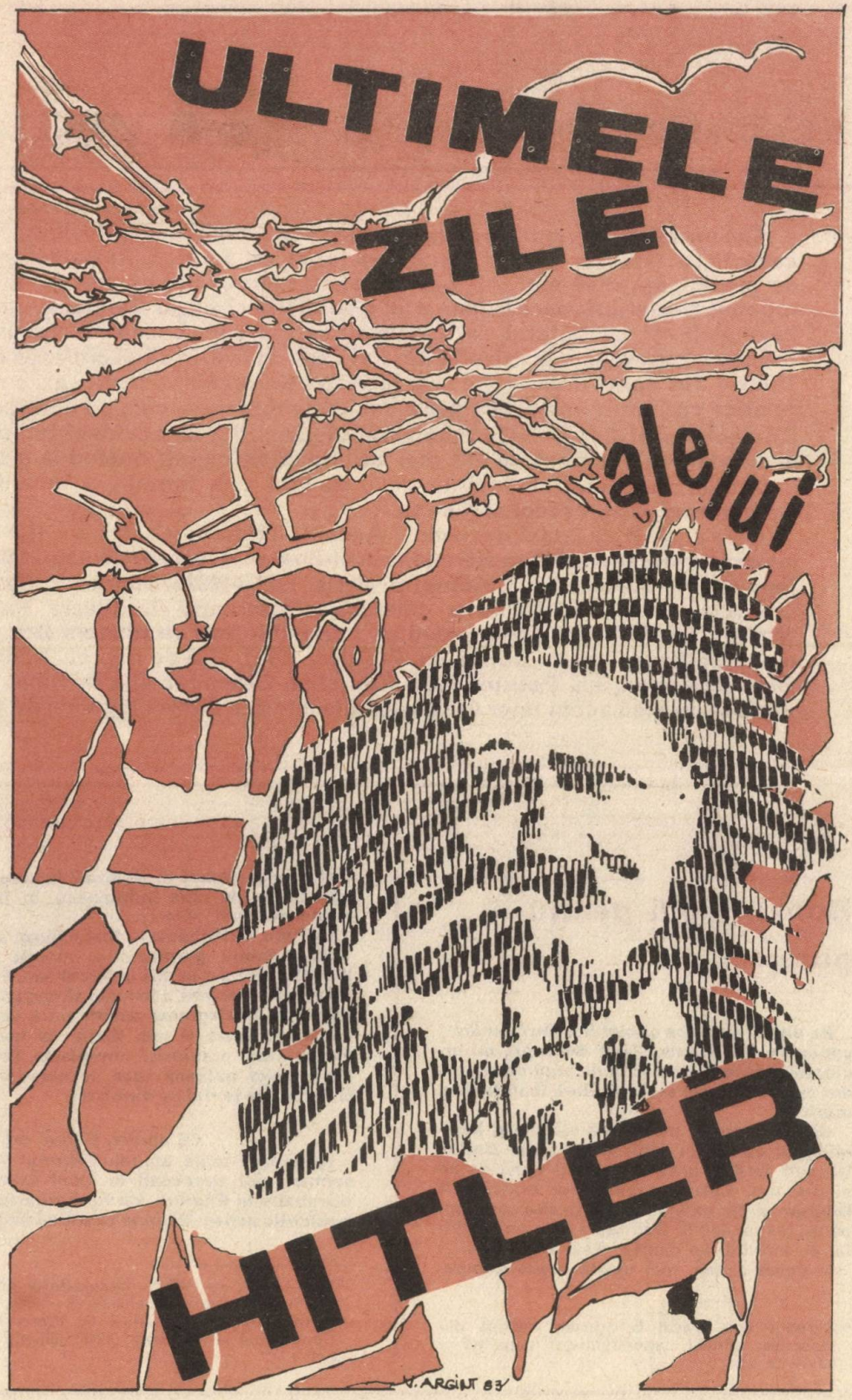
ULTIMELE
ZILE
ale lui
HITLER
V. ARGINT 83

Despre Hitler și regimul său s-a scris și se va mai scrie, desigur, o cascadă de lucrări. Dar fie că-i vorba de istorici, de scriitori, de psihologi sau de medici, aproape mai toți s-au întrebat: cum se poate explica, în mod rațional, irezistibila ascensiune a lui Adolf Hitler? Într-o Germanie umilită, dezmembrată de tratatul de la Versailles, pe care crizele economice și inflația o reduseseră la mizerie, tînărul caporal a știut să-și croiască drum. Unde a dus acest drum — pe el și întreaga Germanie — o știm azi cu toții. În orice caz, întîlnirea dintre acest «mare gangster» — cum l-a numit odată Churchill pe Hitler — și Germania trebuie socotită un accident tulburător al istoriei, un accident cu atît mai surprinzător, cu cît, ducînd la o crimă împotriva democrației (înainte de a deveni una împotriva umanității) s-a petrecut în plin secol al XX-lea.

Cum a putut să apară nazismul? Aceasta-i întrebarea pe care și-o pune istoricul francez Christian Bernadac în stufoasa sa lucrare «Pînza de păianjen» (4 vol., editura France-Empire, Paris, 1981—1982). Cunoscut, desigur, cititorilor noștri din lucrările «Medicii blestemați» (traducere Paul B. Marian, ed. Politică, 1970), «Medicii imposibilului» (traducere Ilca Melinescu și Virgil Tiberiu Spînu, ed. Politică, 1972), «186 de trepte» (traducere Paul B. Marian, ed. Politică, 1983), Christian Bernadac și-a închinat toată viața sa de pînă acum unor vaste anchete istorice despre lagărele de exter-

Bonzii luptă pentru putere

Pe ultima pagină a carnetului său de marș[1], caporalul șef Brenner (sau Breuner), cu picioarele sfîrtecate de schijele unui obuz, mai are putere să scrie șapte rînduri, înainte de a muri:

«Să înceteze să mai curgă sîngele și lacrimile. Și eu să fiu ultimul mort din Berlin. Ultimul mort al acestei nebunii voită de un singur om. Care e nenorocirea noastră. A Germaniei. Nu există justiție ca să-i condamne pe responsabili. Germania este un cimitir iar eu mor într-un cimitir. Astă seară va fi...»

În seara aceea, mai exista vreun combatant care să creadă în victorie? În acea «pace onorabilă» de care îndrăzneau, în fine, să vorbească unii ofițeri?....

La Plön, în Holstein — fostul ducat al Sfîntului imperiu germanic — marele amiral Karl Dönitz[2] s-a închis în biroul său. E ora 19. Odată cu înserarea, a început să cadă o ploaie măruntă. «Telegrama aceea, noua mea misiune, va scrie el mai tîrziu, au constituit pentru mine o surpriză completă». Foaia de hîrtie pelur galbenă zace pe masa hărților. El cunoaște textul pe dinafară.

«30 aprilie. Berlin, ora 18.35»

«Domnule mare amiral, Führerul v-a desemnat să-i succedați în locul ex-Reichsmarshallului Goering. Vă vor fi trimise împuternicirile scrise. Rămîne ca dv. să luați chiar

1) Carnetul este clasat în arhivele militare din Moscova, părinții caporalului-șef neputînd fi găsiți (n.a.)

2) Karl Dönitz (n. 1891), organizatorul războiului submarin împotriva Angliei (1940—1942), comandantul suprem al marinei de război în 1943. Condamnat la Nürnberg (1946), eliberat în 1966 (n.tr.)

minare din timpul celui de al doilea război mondial, publicînd, rînd pe rînd — în afara lucrărilor mai sus citate — «Vrăjitorii cerului» (1969), «Trenul morții» (1970), încununată cu premiul Malherbe, «Manechinele goale» (1971), «Lagărul femeilor» (1972), «Comandouri de femei» (1973), «Al nouălea cerc» (1975), «Zile fără sfîrșit» (1976), «Căciula îmblănită» (1975), «Misterul lui Otto Rahn» (1978), «Holocaustul uitat» (1979). Acum, spre a putea răspunde la întrebarea pe care alți mulți istorici și-au pus-o înaintea lui, istoricul francez a cercetat, timp îndelungat, arhivele procesului internațional de la Nürnberg, alegînd, dintre mărturiile actorilor dramei, tot ce putea ajuta unui răspuns cît mai exact cu realitatea. În sutele și sutele de pagini ale acestei monumentale lucrări «Pînza de păianjen», vedem defilînd și-i auzim pe Goering, Dönitz, von Papen, von Ribbentrop, Streicher, Speer, Hess, Keitel, Rosenberg, Kaltenbrunner și încă mulți alți complici ai lui Hitler, și astfel ajungem să înțelegem mult mai bine tot ce s-a întîmplat.

«Pînza de păianjen» nu ne descoperă doar oamenii și circumstanțele care au permis înscăunarea puterii absolute a nazismului, dar ne dezvăluie și cinismul liderilor naziști, precum și multe fapte, rămase necunoscute sau prea puțin cunoscute. Din această importantă lucrare, a cărei lectură îți dă mult de gîndit, redăm pentru cititorii noștri fragmentele de mai jos.

---

de acum toate măsurile impuse de situație.»

Semnat: Martin Bormann[3].

De ce eu?

Dönitz se ridică, trage perdelele, bea o ceașcă de ceai rece, reia telegrama. Ah, dacă cel puțin l-ar fi ascultat! Dacă submarinele promise... Dar acum nu mai e timp pentru regrete. Da, de ce tocmai Dönitz, pe care nu l-a tentat niciodată puterea și n-a fost niciodată atras de jocul alianțelor și al intrigilor? Poate că tocmai de aceea. Cu siguranță că așa trebuie să fie... Da. De la 22 aprilie, el e Delegatul civil al nordului Germaniei, însărcinat cu operațiile militare, dacă situația o va cere. Nordul a păstrat o aparență organizare, ceea ce în zilele acelea de înfrîngere înseamnă forță și loialitate. Hitler n-avea alegere. Karl Dönitz deschide ușa biroului amiralului Kummetz, comandantul forțelor din Baltica. Acesta-i în picioare, scotocind într-un clasor-bibliotecă, înconjurat de căpitanul de covertă Lüdde Neurath și de Albert Speer[4], arhitectul care ar fi vrut să fie Hitler, confidentul zilelor de triumf, ministrul armamentului, cel care a pus la punct instrumentele apocalipsului pe care, dacă Führerul ar fi vrut....

— Luați loc, domnilor....

Dönitz, palid «cu ochii înroșiți și pleoapele umflate din cauza insomniei», întinde telegrama lui Bormann.

Fiecare o citește, fără să spună vreun cuvînt. Kummetz își imaginează mutra pe care ar face-o Himmler (se întîlniseră chiar

---

[3] Martin Bormann (n. 1900), Reichsleiter SS (1933), atașat statului major particular al Fuhrerului (1938), apoi șef al cancelariei (1941), confidentul și secretarul lui Hitler, care l-a desemnat ca executorul său testamentar (1945), condamnat la moarte în contumacie la Nürnberg (1946) (n.tr.)

[4] Albert Speer (n. 1905), ministrul armamentului (1942) și șeful organizației Todt. Condamnat la Nürnberg la 20 de ani închisoare (1946) (n.tr.)

în după-amiaza aceea la Lübeck), care afirma că-i succesorul desemnat, dacă ar afla această numire «stupefiantă». Speer, unul din puținii care a fost admis în acele ultime zile în buncărul sepulcral din Berlin, ajutat de imaginile care i s-au întipărit pentru de-apururi în minte, înțelege mai bine decizia luată.

După speranța nebunească a contraofensivei din Ardennes[5] pe care, în primele zile, a condus-o chiar el, de la cartierul său general din Ziegenberg, Hitler s-a ascuns în buncărul din Berlin. Marea lui armată «cu o mie de victorii pentru un Reich de o mie de ani» nu mai e decît o amintire, chiar dacă el se mai hrănește cu iluzia că, deplasînd divizii aproape fantomatice, desenînd săgeți roșii, albastre și verzi pe hărțile de stat-major, forțele lui ar mai putea stăvili atacul impetuos al aliaților. În Vest, de la 7 martie, americanii au trecut Rinul pe podul Remagen, salvat de la distrugere datorită unui concurs de împrejurări care țin de miracol. Iar trupele sovietice, conduse în mod energic de Jukov, sînt încă, de la jumătatea lunii februarie, la vreo 100 km de capitală. O jumătate milion de germani au și murit de la ridicarea cortinei acestui act final. Și printre ei, acei «copilandri», pe care Hitler îi felicitase, mîngîindu-i pe obraji, în cursul ultimei ceremonii în care va mai fi văzut Hitler, înainte de prăbușirea ultimului meterez al citadelei: Oderul.

În ziua aceea de 23 aprilie, Speer nu l-a întîlnit pe prietenul său intim Hitler, ci umbra lui. Un om îmbătrînit, gîrbovit, lipsit de viață, dar probabil liniștit, care, de două-trei ori pe zi, «acceptă» evidența scadenței, străbătînd încoace și încolo coridorul central al buncărului.

— Dacă mi se întîmplă ceva, Germania va rămîne fără conducător. N-am succesor. Hess e nebun și prizonier; Goering a pierdut simpatia poporului, iar Himmler va fi respins de partid... Frămîntă-ți mintea și găsește-mi un succesor, declară el într-o zi uneia din secretarele lui.

Albert Speer își depune revolverul la postul de gardă.

— Grăbiți-vă! Führerul a trimis după dv. Vă așteaptă. El coboară cele treizeci și șapte de trepte. Zidurile de beton sînt reci, miros a umezeală. Pe palier, un șorț și o mătură uitate de vreun servitor. Totu-i tăcut, mort. Bormann, palid, cu fălcile încleștate, pare că mormăie ceva în bărbie. Apoi, i se adresează lui Speer:

— Führerul o să te întrebe cu siguranță dacă să rămînă aici sau să se întoarcă la Berchtesgaden cu avionul... Caută să-l convingi să plece.

Speer zîmbește nervos și încearcă să scape de presiunea lui Bormann.

— Führerul nu-și comunică hotărîrile decît în ultima clipă. Nici chiar azi nu cred că s-a schimbat.

Mai fac zece pași. O ușă blindată.

— Poți intra.

Speer își stăpînește cu greu surprinderea descoperind în Hitler un om pipernicit, vrednic de plîns, care-i vine în întîmpinare. Obrazul îi tresare în ticuri nervoase, brațul drept îi tremură, de cînd cu teribila explozie a atentatului ratat din 20 iulie.

— Ce surpriză plăcută! exclamă Hitler.

Capul i se bălăngăne greu și încet, ca o ciutură mare și hodorogită. Un cap de mort încărunțit. După banalitățile obișnuite, în care se pomenesc «marile sarcini ce-i așteaptă pe reconstructori», Hitler își regă-

---

5) Începută la 16 decembrie 1944, această contraofensivă disperată, condusă de Feldmareșalul von Rundstedt, a eșuat complet (n.tr.)

Ultimii soldați ai lui Hitler: copilandri ce nu aveau decît 15 ani. Nefericiților, dictatorul le oferă medalii pentru o moarte sigură

seşte «aerul acela pe care îl ia totdeauna cînd e vorba de reglementarea unor probleme şi care-i permite să-şi ascundă adevăratele intenţii».

— Ce crezi despre felul cum activează amiralul Dönitz?

Cum ar fi putut Speer, care era deprins cu limbajul curţii, chiar acum, cînd se aflau pe marginea prăpastiei, să spună adevărul despre conducătorul atotputernic al marinei de război, considerat de toţi demnitarii un perfect executant, un funcţionar lipsit de imaginaţie politică... Şi apoi, Hitler îl cunoaşte doar bine pe Dönitz!

— ...Dönitz n-ar putea trăda Reichul şi pe Führer, în timp ce....

— Toţi stăruie să părăsesc Berlinul. Jodl[6] mi-a spus că mîine nu va mai fi timp.

Speer (şi de ce n-am da crezare memoriilor lui?) răspunde:

— Rămîneţi la Berlin. Dacă ar fi să se întîmple să vă încheiaţi viaţa, cred că ar fi mai bine s-o faceţi aici, ca Führer, în capitala dv., decît în casa dv. de la ţară.

— Şi eu cred la fel. Sînt hotărît să rămîn, voiam doar să-ţi cunosc părerea. Nu voi mai lupta. Pericolul de a fi rănit şi de a cădea viu în mîinile ruşilor e prea mare. N-aş vrea nici ca duşmanii mei să-mi trateze cadavrul ca pe un stîrv. Am ordonat să fiu ars. Crede-mă, Speer, nu mi-e greu să-mi pun capăt zilelor. E deajuns o clipă, şi scap de viaţa asta plină de zbucium!

În ziua aceea, pentru Speer, Hitler era deja mort. Numai Bormann, care se agită grozav, nu vrea să creadă asta: — Führere, iertaţi-mă că vă deranjez, dar vă rog să citiţi radiotelegrama asta pe care am primit-o adineauri de la Goering.

— Rămîi, îi spune Hitler lui Speer.

Apoi citeşte:

«Mein Führer,

În urma hotărîrii dv. de a rămîne în fortăreaţa Berlinului, sînteţi de acord să-mi încredinţaţi imediat postul de comandant al Reichului, avînd libertatea totală de a acţiona pentru afacerile interne, cît şi externe? Astfel, voi acţiona ca delegatul dv. în temeiul decretului dv. din 29 iunie 1941. Dacă nu primesc răspunsul dv. pînă în 22 de ore, voi considera că nu mai dispuneţi de libertate de acţiune şi că, fiind astfel îndeplinite condiţiile decretului dv., eu sînt acela care trebuie să preiau conducerea ţării şi a poporului. Îmi cunoaşteţi sentimentele ce le nutresc faţă de dv., în acest ceas, cel mai grav din viaţa mea. Îmi lipsesc cuvintele spre a vă exprima ce simt acum. Să vă ocrotească dumnezeu şi să vă ajute să ne întîlnim cît mai curînd, în ciuda tuturor întîmplărilor vitrege.

Al dv. credincios,
Hermann Goering».

Hitler dă din umeri, fără să spună ceva. Bormann nu va reuşi să-l trezească din letargie, decît aducîndu-i, spre seară, altă telegramă, adresată de Goering lui Ribbentrop[7], pe care el a interceptat-o.

— Ştiu că Goering e un om descompus moral! O ştiu demult. El a depravat aviaţia. E corupt. A fost un exemplu prost care a făcut să se instaleze corupţia în statul nostru. Afară de asta, se mai drogheză cu morfină de ani de zile. Ştiu de mult toate astea!

Furiei îi urmează renunţarea.

— Şi în definitiv, ce-i cu asta?! Goering ar putea negocia foarte bine capitularea. Dacă războiul e pierdut, ce importanţă are cine va negocia?!

Bormann îşi muşcă buzele, spre a-şi înăbuşi un zîmbet. Doar cîteva ore, şi puterea nu-i va mai scăpa din mîini!

— Dar un trădător ca Goering nu poate negocia în mod serios în numele dv. Un trădător, mein Führer!

Hitler se trezeşte din nou.

— Ai dreptate. N-o să fiu cruţat de nici una din rătăcirile netrebnicilor. Nu se mai respectă nici un jurămînt, onoarea nu mai contează. Am să cunosc toate trădările. Şi acum, tot ce-i mai rău! Am suportat totul....

Lui Bormann nu-i mai rămîne altceva de făcut decît să ordone arestarea imediată a uzurpatorului buhăit şi a statului său major pentru înaltă trădare, ceea ce se va întîmpla încă înainte de căderea nopţii. Goering, orgoliosul mareşal, arestat de S.S.-işti, pe care are nerusinarea să-i inspecteze, îmbrăcat într-un halat de mătase mov.

Miezul nopţii. Un subofiţer bate la uşa lui Speer, care s-a hotărît să-şi petreacă noaptea în buncăr. Eva Braun îl invită să vină să-şi ia rămas bun.

Odăiţa în care locuieşte tovarăşa lui Hitler e şi dormitor şi salon. Albert Speer a desenat toate mobilele, care nu se armonizează deloc cu zidurile groaznice de beton jilăvite de umezeală.

— Ce-ai spune de o sticlă de şampanie? Şi prăjiturele. Sînt sigură că n-ai mîncat nimic... E bine c-ai venit. Führerului i-a plăcut ce i-ai spus. S-a hotărît să rămînă aici şi eu n-am să-l părăsesc. Ce-o să se întîmple după aceea... Cred că bănuieşti.

Eva Braun, care trăieşte de treisprezece ani cu Adolf Hitler, a ales. Speer i se pare că descoperă, în privirea ei liniştită, nu resem-

---

[6] Generalul Alfred Jodl (1890—1946), şeful Biroului operaţiilor forţelor armate (1938—1945) sub ordinele lui Keitel, şeful statului major al guvernului Dönitz, a semnat la Reims, la 7 mai 1945, actul de predare al armatei germane; judecat la Nürnberg şi spînzurat (n.tr.)

[7] Joachim von Ribbentrop (1893—1946), ambasadorul Reichului la Londra (1936), ministrul afacerilor externe din 1938. Condamnat la moarte la Nürnberg şi executat (n.tr.)

narea, ci acceptarea unei situații, al cărei sfîrșit nu putea fi decît dramatic.

— A vrut să mă trimită la München. Dar n-am vrut. Am venit aici să mor... De ce trebuie să moară atîția bărbați și atîtea femei? Nu mai are nici un sens!

În zori, Speer se prezintă în fața lui Hitler.

— Așadar, pleci? Bine!

— Da, plec.

— Bine! La revedere.

«Cuvintele îi erau tot atît de reci ca și mîna», va scrie Speer în memoriile lui.

Hitler se îndepărtează, bălăngănindu-și capul, tîrîndu-și piciorul: o paiață bătrînă de nici 56 de ani, care nu mai domnește decît peste o gaură de șoareci.

Speer aterizează la Hamburg, unde trebuie să-l întîlnească pe Heinrich Himmler, «cel mai credincios dintre credincioși», executorul celor mai josnice acțiuni și furnizorul molohului concentrațional care, «spre a-și salva pielea», negociază la Stockholm, Geneva și Roma, fără să-l fi prevenit pe solitarul din buncărul cancelariei. Speer povestește tot ce s-a întîmplat în buncăr — «incidentul Goering». Himmler nu crede nici un cuvînt.

— Goering va fi succesorul. Am convenit demult că eu voi fi primul lui ministru. Am și luat contact cu diverse persoane care vor intra în cabinetul meu. Trebuie dealtfel să-l primesc pe Keitel[8] imediat.

Speer are impresia că visează. Himmler continuă:

— Fără mine, Europa nu va fi salvată. Ea mai are nevoie de mine ca ministru al poliției, spre a menține ordinea. Îmi va fi deajuns să stau doar o oră de vorbă cu Eisenhower, și el va fi convins de asta.

Nu spusese, cu o zi mai înainte, interlocutorului său «oficios», contele Bernadotte, la consulatul suedez din Lübeck: «Viața grandioasă a Führerului se apropie de sfîrșit»? În orbirea lui naivă, adaugă că războiul va continua în Răsărit, pînă ce aliații vor prelua ofensiva împotriva rușilor. Redactează chiar o ciornă de predare și, ca un gaj de bunăvoință, eliberează deportați și organizează evacuarea «spre nord» a mai multor lagăre de concentrare. Se știe că mii de deținuți au pierit astfel pe aceste «DRUMURI ALE MORȚII».

— Vreți să folosiți avionul meu, îi propune Speer, ca să faceți o ultimă vizită Führerului?

— Nici nu poate fi vorba! Trebuie să pregătesc un nou guvern. Și afară de asta, eu sînt mult mai important pentru viitorul poporului german, ca să accept riscul de a mă duce la Berlin.

— Comunicați-i lui Himmler că am un mesaj al Führerului care trebuie ținut secret. Să vină imediat spre a-l cunoaște.

Dönitz s-a închis în biroul său. Aici, pe terenul său, s-a hotărît să-l înfrunte pe cel care, în ajun, îi afirma că datoria lui cea mai sfîntă era să ia în mînă — Hitler nemaiavînd acum legături cu armata — soarta Germaniei.

E miezul nopții cînd Himmler trece poarta de sîrmă ghimpată a marelui cartier general al lui Dönitz. E însoțit de șase S.S.-iști înarmați. Marele amiral a ordonat să se dubleze garda și ofițerul de securitate, contrariu «obiceiului», va asista la întrevedere. Dönitz s-a lăsat convins să ascundă un revolver sub dosarele de pe birou.

— Intră!

— Era chiar atît de urgent, atît de confidențial?

Himmler se așază fără să fi fost poftit.

— Mai bine citește.

Reichsführerul S.S., omul care a fost, pînă în ultimele săptămîni, cel mai puternic în stat și care speră să fie ales de americani spre a înfăptui, odată pacea semnată, reconstrucția Germaniei, citește telegrama lui Bormann, datată 30 aprilie. E lesne de imaginat decepția «unchiului Heinrich», furia lui în fața unei astfel de ingratitudini.

Dönitz! Amiralul ăsta de nimic! Un marinar să-i succeadă lui Hitler!

Himmler se scoală și pocnește din călcîie.

— Permiteți-mi să fiu secundul în statul dv.

— Nu se poate! În împrejurările actuale, trebuie să alegem oameni, ofițeri.... sau civili care au stat retrași, nu care s-au bucurat de vază, așa că....

— Aliații vor avea nevoie de mine. Vor avea nevoie de S.S.-iști ca să restabilească ordinea și doar ei o pot face. Or, S.S.-iștii mi-au rămas credincioși. N-or să asculte decît de ordinele mele. N-or să asculte decît de mine. Războiul dintre Răsărit și Apus se accentuează din zi în zi. Dar eu și S.S.-iștii vom fi împuterniciți, peste cîteva săptămîni, să jucăm rolul arbitrilor. Asta-i primordial.

Himmler va monologa două ore în șir; se va înfunda în himerele lui. Calm, imperturbabil, Dönitz va repeta mereu aceleași argumente și-l va însoți pînă în curte, urîndu-i: «Noroc, dragul meu prieten».

Se crapă de ziuă, Dönitz a adormit pe o canapea.

— Un nou mesaj de la cancelarie.

Berlin, 1 mai, ora 7.40

Pentru marele amiral Dönitz.

Foarte urgent, foarte secret.

Testament în vigoare. Ne vom întîlni cum va fi posibil. Pînă atunci sînt de părere să amînați anunțarea publică.

Semnat: M. Bormann.

---

[8] Feldmareșalul Wilhelm Keitel (1882—1946), comandantul suprem al forțelor armate germane între 1938—1945, brațul drept al lui Hitler în problemele militare, el va impune directivele date de Führer statelor majore, semnatarul capitulării Reichului la 8 mai 1945, la Berlin, condamnat la moarte la Nurnberg și spînzurat (n. tr.)

Ce s-a întîmplat la Berlin?

Textul ambiguu al lui Bormann pare să confirme moartea lui Hitler, dar e deajuns? Dönitz va ezita toată dimineața, apoi se hotărăște să acționeze. Nu-i el acum noul conducător desemnat, cel care va trebui să folosească fragilele speranțe ale păcii? La ce bun să se mai încurce cu sfaturile unui secretar ca Bormann, care n-a știut decît să țeasă în jurul lui un păienjeniș de uri și de nemulțumiri? Trebuie să vorbească. Imediat. Fără să mai aștepte ca să se stîrnească și să se răspîndească zvonuri, ca alt «glas» să anunțe moartea Führerului, numirea succesorului.

— Am să vorbesc diseară la radio Hamburg. O declarație capitală. Faceți tot ce-i necesar ca să fie anunțată pe cît posibil ora emisiunii.

După primele măsuri ale simfoniei a șaptea de Brückner, cu glas slab, căruia tehnicienii se străduiesc să-i dea vibrații metalice, Dönitz citește primul său mesaj ca Führer:

— Bărbați și femei ai poporului german, ostași ai Wehrmachtului! Führerul nostru Adolf Hitler a murit. Germania se închină cu cel mai mare respect și cea mai mare tristețe. El și-a dat seama din timp de pericolul bolșevismului și și-a închinat viața spre a-l combate. La sfîrșitul acestei lupte, după o viață dreaptă, și-a găsit moartea eroilor în capitala Reichului german, Toată existența lui a fost consacrată în slujba Germaniei. Führerul m-a desemnat să-i succed. Deplin conștient de răspunderile mele, iau conducerea poporului german, în acest ceas atît de greu al destinului. Prima mea misiune constă în apărarea compatrioților mei împotriva exterminării lor de către dușmanul bolșevic. Doar în acest scop lupta militară va continua. În măsura în care britanicii și americanii vor împiedica executarea acestei misiuni și atîta vreme cît ei o vor face, noi vom continua să ne apărăm cu armele împotriva lor.

Aliații «necomuniști» vor analiza acest text, fără să aibă nevoie de lupă. Discursul e clar: nu mai există decît un singur dușman al Germaniei: cel din răsărit.

Der Chef ist tod

Dönitz, omul ales nu spre a cîștiga, ci spre a negocia, va trebui să aștepte 48 de ore ca să cunoască evenimentele care au precedat, în buncărul acela rece din Berlin, desemnarea sa.

Berlin, 29 aprilie, ora 0.30. Eva Braun, zîmbitoare, își pune fericită parafa pe actul de căsătorie, care face din ea soția legală a lui Adolf Hitler. Ea scrie Eva apoi B al numelui Braun, ridică ochii și izbucnește în rîz. Hitler se pleacă.

— Trebuie să șterg....

Eva trage o linie peste B... Eva Hitler, născută Braun. «Logodnica» ascunsă, invitata din capul mesei, metresa oficială, a devenit acum doamna Hitler.

O fotografie datată 19 martie 1945. Înconjurat de cîțiva din «fidelii» săi de ultimă oră. Hitler a făcut cîțiva pași prin grădinile reședinței sale.

Participanților la această nuntă funebră li se servesc cîteva pateuri și prăjiturele, cît îngăduie rațiile respective, în timp ce afară artileria sovietică bombardează intens. Noroc că mai există șampanie, hohotele de rîs ale secretarelor, glumele forțate ale lui Goebels și grimasele de clovn trist ale lui Bormann. Paranteza s-a închis repede. Hitler se retrage ca să termine redactarea testamentului său politic. «După șase ani de război care, în pofida înfrîngerilor, se va înscrie într-o zi în istorie ca cea mai glorioasă și mai eroică

manifestare a dorinței de a trăi a unei națiuni, nu-mi pot părăsi orașul care e capitala țării noastre... Țin să împărtășesc soarta milioanelor de oameni care au acceptat să rămînă aici. În afară de aceasta, nu vreau să cad în mîinile dușmanului... Am hotărît, deci, să rămîn la Berlin și să-mi aleg de bunăvoie moartea, în momentul cînd voi socoti că poziția de Führer și aceea a cancelariei nu mai pot fi menținute. Mor bucuros, conștient de realizările imense ale poporului nostru și de aportul incomparabil pe care tineretul ce-mi poartă numele l-a adus istoriei.

Înainte de a muri, exclud din partid pe ex-Reichsmarshalul Hermann Goering și-i retrag toate drepturile ce i-au fost conferite prin decretul din 20 iunie 1941... În locul lui, îl numesc pe amiralul Dönitz președinte al Reichului și comandant suprem al forțelor armate. Înainte de a muri, exclud din partid și-i retrag toate sarcinile ex-Reichsführerului S.S. și ministru de interne Heinrich Himmler. În afară de lipsa lor de loialitate față de mine, Goering și Himmler au atras asupra întregii națiuni o rușine de neșters negociind în secret cu inamicul, fără știrea mea și împotriva voinței mele, încercînd în același timp să acapareze în mod ilegal puterea».

După aceste măsuri, Hitler mai stabilește cîteva clauze personale și recomandări postume:

«Cu toate că în toți anii de luptă n-am putut asuma răspunderea unei căsătorii, acum — înainte de sfîrșitul vieții mele — am hotărît să mă însor cu femeia care, după ani de prietenie fidelă, a venit, nesilită de nimeni, să se întîlnească cu mine, în acest oraș, aproape încercuit, spre a-mi împărtăși soarta. Ea va păși în moarte cu mine după propria-i dorință, ca soția mea legitimă. Pentru noi va fi o compensație pentru tot ce am fost lipsiți din cauza exigențelor misiunii mele în slujba poporului meu. Soția mea și cu mine am preferat să murim spre a scăpa de rușinea unei înfrîngeri sau a unei capitulări. Dorim să fim incinerați imediat chiar pe locul unde mi-am îndeplinit cea mai mare parte din opera mea, timp de mulți ani trăiți în slujba poporului meu (....)

Bormann, executorul testamentar, și Goebbels semnează și ei documentul. E patru dimineața.

— Cred că am să dorm puțin, Bormann...

Bormann, ascunzîndu-și cu greu bucuria, primește ordinul, «în fața martorilor», de a se întîlni cu Dönitz. Fidelitatea lui nu merge chiar pînă acolo încît să se gîndească să-și sacrifice viața, așa că se grăbește să-și pregătească fuga. Mai consecvent, Goebbels refuză să plece. Pe pragul camerei sale, Hitler se întoarce:

— N-am de gînd să mă las prins de ruși, care m-ar expune ca pe o piesă de muzeu... Național-socialismul a murit. Am pierdut partida. Nu ne mai rămîne decît să murim cu demnitate.

În timp ce Hitler doarme, Goebbels scrie «Apendice la testamentul politic al Führerului»:

«Führerul mi-a ordonat să părăsesc Berlinul. Pentru prima oară în viața mea, sînt constrîns să nu-i ascult ordinele... Dacă aș acționa astfel, mi-aș pierde respectul față de mine însumi, ca și respectul concetățenilor mei. În coșmarul trădării ce-l învăluie pe Führer în aceste zile sumbre, cineva trebuie să rămînă lîngă el pînă la moarte... Sînt absolut hotărît să nu părăsesc capitala, chiar dacă ar cădea în mîinile dușmanului și, în acest caz, sînt hotărît să-mi pun capăt vieții odată cu Führerul, să sacrific o viață care n-ar mai avea nici un preț pentru mine dacă n-o pot trăi în slujba Führerului».

În ziua de 29 aprilie, la prînz, Hitler convoacă conferința statului major. Deși conferința pare să aibă caracterul ei obișnuit, toți participanții sînt indispuși, cu atît mai mult cu cît au aflat de executarea lui Mussolini și a Clarei Petucci[9]. Hitler a înțeles valoarea

[9] Prinși de partizani în apropiere de lacul Como la 27 aprilie 1944, în momentul cînd voiau să fugă în Elveția, Mussolini și amanta sa au fost executați a doua zi și spînzurați în piațeta Loreto din Milano (n.tr.)

Amiralul Dönitz (în centru) «moștenitorul» lui Hitler în fruntea celui de-al treilea Reich

4 mai 1945: plenipotențiarii germani sosesc la cartierul general al lui Montgomery spre a capitula necondiționat

simbolică a acestui fapt și s-a hotărît să declanșeze procesul ireversibil al morții lui, pe care a fixat-o în cele mai mici amănunte, sperînd totuși, în sinea lui, că nu se va înfăptui niciodată.

În timp ce secretarele, înainte de a tria arhivele spre a arde toate documentele confidențiale și îndeosebi cele semnate de Hitler sau Bormann, primesc, la cererea lor, o fiolă de cianură, Führerul se joacă pentru ultima oară cu Blondie, cîinele ciobănesc, probabil singura ființă pe care a iubit-o cu adevărat, apoi îl încredințează vechiului lui chirurg, profesorul Hasse:

— Nu vreau să sufere. Dă-i o doză dublă și, dacă-i nevoie, lovitura de grație....

Spre seară, Hitler anunță că dorește să mulțumească «doamnelor» care se mai află în adăposturile cancelariei. Nimeni nu se duce să se culce. Vreo douăzeci de ofițeri și femei se adună în sufragerie. Hitler n-apare decît pe la ora 2 dimineața: alb la față, cu ochii împăienjeniți. «Ai fi spus că-i drogat», va declara mai tîrziu d-ra Junge. Führerul strînge mîna tuturor celor prezenți, ascultă complimentele, dar nu scoate o vorbă. Toți înțeleg că această ceremonie ciudată trebuie socotită ca o despărțire oficială de stăpînul lor.

Un ultim gest al mîinii, fără un cuvînt, și atît!

Ușa se închide. În sufragerie, grupurile se formează. «L-ai văzut?» «O să se sinucidă acum». «S-a terminat totul!» Sînt aduse mai multe sticle de șampanie, prăjituri și țigări. «Sînt ultimele».

Fără să se știe cine l-a pus, un patefon difuzează în cameră un vals lent. «Dacă am dansa?» «Trebuie să dansăm». Scaunele și mesele sînt date deoparte, îngrămădite lîngă zidul din fund. Și perechile încep să se înfiripeze și să se învîrtească în ritmul dansului... Noapte imprevizibilă, de neconceput aproape. Soldați și ordonanțe aleargă. Totul se petrece acum, ca și cum Hitler ar fi deja mort, iar războiul terminat. Această bucurie neașteptată ce-și răsfrînge ecourile în buncărul rece e un fel de sărbătoare a eliberării. Dans. Cîntece. Strigăte. Aplauze. Cineva vine din apartamentul Führerului și reclamă «puțină liniște». Dar nimeni nu-i acordă nici o atenție. Alte discuri, alte rîsete, alte cîntece.

Un croitor, W. O. Müller, care lucra la cartierul general al Führerului și era închis cu ceilalți în cancelarie, a fost surprins văzîndu-l pe Brigadeführer-ul Rattenhuber, comandantul gărzii poliției și general S.S., bătîndu-l prietenește pe umăr și vorbindu-i cu o familiaritate neobișnuită [10]. Ținînd seama de ierarhia strictă ce se păstra în buncăr, croitorul a fost uluit. «Pentru prima oară în viața mea», a mărturisit el mai tîrziu, auzeam pe un general spunîndu-mi «Bună seara». Am conchis că atmosfera s-a schimbat complet. Apoi, un alt meșteșugar, aflat și el în adăpost, i-a explicat această bruscă și neobișnuită familiarități: Hitler și-a luat rămas bun de la colaboratorii lui și se va sinucide.

Pe la prînz, ofițerii s-au adunat din nou la o conferință a statului major, care va fi și ultima. Situația era din cele mai proaste. Rușii se aflau pretutindeni, adică la mai puțin de 200 metri de buncăr. Nimeni n-ar fi fost surprins, dacă i-ar auzi — peste o clipă

[10] Fapt menționat în lucrarea istoricului britanic Hugh R. Trevor-Roper «Ultimele zile ale lui Hitler» (n.tr.)

— năvălind pe scările de beton ale buncărului.

— Subterana metroului din Friedrichstrasse a căzut în mîinile lor. Au ocupat și pe aceea din Voostrasse, aflată doar la cîțiva pași de cancelarie. Zona Tiergarten, Potsdamer Platz, Weidendammer Brücke e de asemenea ocupată.

Spre sfîrșitul reuniunii, Arthur Axmann, șeful Tineretului hitlerist, se apropie de Führer.

— Mi-au mai rămas două sute de oameni bine înarmați și un tanc. Îngăduiți-mi să încerc de a vă scoate de aici.

— Nu. E inutil. Trebuie să mor.

În timpul conferinței, gărzilor din buncăr li se distribuie rații alimentare. Ele au primit ordinul să rămînă pe loc. Nimeni, sub nici un pretext, n-are voie să treacă pe coridorul central ce duce la apartamentul domnului și doamnei Adolf Hitler. Sturmbannführerul însărcinat cu transporturile, Erich Kempka, trebuie să ducă în grădina cancelariei două sute litri de benzină.

— Dar de unde să găsesc eu două sute de litri? Dacă o să pot face rost de treizeci sau patruzeci, obiectează el.

— Trebuie două sute!

Kempka, ajutat de șase oameni, va aduna, lîngă ieșirea adăpostului din buncăr, 180 litri. Santinela, intrigată, întreabă:

— Dar ce-s cu bidoanele astea?

— Pentru ventilație.

— Sînteți nebuni! O să faceți să sară totul în aer.

Heinz Linge, valetul lui Hitler, care supraveghează pregătirile, intervine:

— Treaba ta e să stai de pază, nu să pui întrebări. Răspunzi cu viața de bidoanele astea. Acum, asta-i misiunea ta.

Ora 13.45: Hitler ia dejunul la masa rezervată bucătăresei lui și celor două secretare. Eva Braun a fost servită în camera ei. Discuție banală, fără să se facă nici cea mai mică aluzie la înaintarea trupelor sovietice, cucerirea buncărului, eventuala sinucidere. După masă. Hitler, care s-a dus s-o ia pe Eva Braun, «improvizează» o nouă ședință de rămas bun. Doar doamna Goebbels n-asistă la ceremonie. În răstimp. Linge s-a închis în apartamentul particular, ca să facă puțină ordine și să pună lîngă pat un revolver Walther P.P. 7,65 rezervat Führerului și altul de 6,35 pentru Eva Braun. Hitler, îmbrăcat cu o uniformă nouă, și-a pus pe piept insigna de aur a partidului, Crucea de fier și medalia de fost combatant din primul război mondial.

— Haide, spune el bucătăresei Manzialy, nu plînge. Nu merită. Războiul se va termina curînd. Să nu rămîi aici....

Ora 15.25: o singură împușcătură. Hitler și-a tras un glonte în tîmpla dreaptă. Zace răsturnat pe canapea. Lîngă el, Eva Braun a ales otrava. Linge șoptește: «Der Chef ist tod». («Conducătorul a murit»). Pentru ocupanții buncărului, Hitler era «șeful». Doi S.S.-iști îl ajută pe Linge să învelească trupurile în două pături. Capul lui Hitler, cu fruntea găurită de glonte, nu se vede, dar picioarele ies afară din cuvertură. Kempka ia în brațe corpul Evei Braun.

Afară, artileria sovietică s-a dezlănțuit. Orgile lui Stalin își împrăștie neîntrerupt rachetele lor incendiare. Trupurile celor doi sînt stropite cu benzină și Guensche dă foc unei cîrpe îmbibate cu petrol. Asistenții iau poziție de drepți, salută cu brațul întins și dispar în buncăr, spre a-și pregăti fuga printre liniile inamicului.

Peste cincisprezece luni, la 3 iulie 1946, doar Kempka va putea depune mărturie în fața Tribunalului internațional de la Nürnberg despre moartea «șefului».

Fuga

Berlin, 1 mai, ora 14.46

Pentru marele amiral Dönitz

Personal. Să fie descifrată de un ofițer.

Führerul decedat ieri la 15.30. Testamentul din 29 aprilie vă atribuie funcția de președinte al Reichului, aceea de cancelar — Reichsminister-ului Goebbels. aceea de ministru al Partidului — Reichsleiterului Bormann, aceea de ministru al Afacerilor externe — Reichsminister-ului Seyss-Inquart[11]. Din ordinul Führerului, acest testament a fost trimis dv. și mareșalului Schoerner[12], al treilea exemplar fiind expediat în afara Berlinului spre a se garanta siguranța publicării lui. Reichsleiterul Bormann va încerca chiar azi să vă întîlnească spre a vă informa asupra situației. Forma și momentul anunțării oficiale a trupelor și publicului sînt lăsate la dispoziția dv. Confirmați primirea.

Goebbels-Bormann

— Asta-i nebunie curată! E imposibil, cu totul imposibil! A mai citit cineva mesajul ăsta?

Lüdde Neurath răspunde lui Dönitz că radiograma n-a fost citită decît de recepționist și ofițerul cifrului.

— Să nu spună nimic. E un secret de stat.

Speer intră în birou. Dönitz îl pironește cu privirea.

---

[11] Arthur Seyss-Inquart (1892—1946), șeful naziștilor austrieci, consilier de stat în cabinetul Schuschnigg (1937), ministru de interne, apoi cancelar (1938), guvernator general al Poloniei (1939), comisar al Reichului în Olanda (1940—1945), condamnat la moarte la Nurnberg și executat (n.tr.)

[12] Ferdinand Schoerner (n. 1892), comandantul unei diviziuni de munte (1940), apoi al trupelor din Norvegia de nord (1943), comandantul armatei din Ucraina (1944), comandantul șef al grupului de armate din Centru (1944—1945), prizonier în URSS, eliberat în 1955 (n.tr.)

— Ce-o să facem dacă Bormann și Goebbels vin într-adevăr? În nici un caz n-am să colaborez cu ei.

Dar Bormann și Goebbels nu vor constitui nici un obstacol noului șef al statului. Goebbels, cancelar al Reichului, nu-și va îndeplini funcția decît 24 de ore, iar autoritatea sa nu va depăși limitele buncărului. Seara, și-a convocat adjunctul, Guenther Schwaegermann:

— Schwaegermann, ceea ce se întîmplă acum e una din cele mai groaznice trădări. Generalii l-au trădat pe Führer. Totu-i pierdut. Am să mor cu soția și copiii mei. Ai să-mi arzi corpul. Poți să faci asta pentru mine?

Schwaegermann îi promite și Goebbels ia de pe biroul său fotografia lui Hitler, purtînd o lungă dedicație și încadrată într-o ramă de argint.

— E tot ce am eu mai prețios. Te rog s-o accepți.

Apoi, în cameră intră soția și cei șase copii ai săi, care s-au oprit din joacă, spre a fi «vaccinați».

— O să venim sus. Ne vom duce la îndeplinire hotărîrea în grădină. E pregătit totul. N-o să trebuie să ni se care corpurile.

Ora 20.30. Goebbels și soția lui trec prin fața lui Schwaegermann și a șoferului Rach (care a strîns trei bidoane de benzină la piciorul scărilor).Treizeci și șapte de trepte. O împușcătură, Goebbels se prăbușește peste corpul Magdei, care, întocmai ca și Eva Braun, a preferat fiola de cianură. Ordonanța lui Schwaegermann se apleacă asupra celor două trupuri și le dă lovitura de grație. Leșurile sînt stropite apoi cu benzina și li se dă foc. După aceea începe o debandadă de nedescris, căci nu mai e mult pînă la ultimul termen stabilit pentru părăsirea generală a buncărului. Rach a păstrat un bidon de benzină pe care îl împrăștie în sala de conferințe. Peste zece minute, Brigadeführerul Mohnke aprinde un chibrit. Sus, în grădină, focul s-a stins, dar nimănui nu-i mai pasă dacă trupurile soților Goebbels au ars sau nu complet. A doua zi, sovieticii vor găsi cadavrele abia calcinate și ușor de recunoscut.

Demnitarii partidului, soldații, secretarii, bucătăreasa, toți sînt gata de plecare, nervoși, agitați, înfricoșați. «Nu mai există nici un comandant. Toți alergau în toate părțile, ca niște găini speriate de un uliu», va declara mai tîrziu W.O. Muller. Planul e simplu: împărțiți în cinci sau șase grupe, fugarii trebuie să ajungă, prin culoarele subterane, în stația metroului din Wilhelmplatz și de acolo, prin gura metroului, luînd-o de-a lungul liniilor lui, la peroanele stației Friedrichstrasse, de unde să urce la suprafață, încercînd să găsească unul din punctele de rezistență ținut de soldații lui Mohnke, însărcinat să întîrzie înaintarea sovieticilor spre «inima Reichului» (cancelaria), să treacă rîul Spree și să se strecoare în liniile inamicului. La această tentativă disperată de a se salva, generalul Krebs[13] și Burgdorf, ca și Schedler, Hauptsturmer-Führerul corpului

8 mai 1945 — la cartierul general sovietic din Berlin, Keitel își pune semnătura pe documentul capitulării

[13] Hans Krebs (1896—1945), șeful statului major al armatei de uscat (1945) (n.t.r.)

de gardă, nu vor participa, ei preferînd să se sinucidă.

Istoricul H.R. Trevor Roper a putut sta de vorbă, după capitulare, cu supraviețuitorii acestei acțiuni, descrierea pe care a lăsat-o despre această noapte de pomină constituind un adevărat document, iar ziaristul Jochen Von Lang, care a ajutat la descoperirea osemintelor lui Martin Bormann în 1972, nu s-a înșelat în afirmațiile sale, deoarece ancheta efectuată de el s-a sprijinit tocmai pe aceste mărturii.

— După ce a ajuns la stația din Friedrichstrasse, grupul de fugari a ieșit în stradă, dar aci îi aștepta un spectacol extraordinar. Ruinele Berlinului păreau că ard de pretutindeni, iar obuzele cădeau din toate părțile. Grupul își păstra totuși coeziunea. Tîrîndu-se prin subteranele cruțate, ajunse la Spree și-l trecu pe o pasarelă de fier, paralelă cu Weidendammer Brucke, apoi, mergînd înainte, ajunse la spitalul Charite, se opri o clipă, în timp ce conducătorii grupului, Mohnke și Guensche, încercau să afle ce s-a întîmplat cu grupurile ce-i urmau. Dar în zadar. Nici unul din ele n-a reușit să treacă rîul Spree.

Urcaseră și ele la stația din Friedrichstrasse, dar în haosul de afară și-au pierdut coeziunea, fiecare dintre membrii lor pornind singur de-a lungul străzii, ca să ajungă la Weidendammer Brucke. La capătul nordic al acestui pod era un baraj antitanc, pe care nici unul dintre ei nu l-a putut trece, atît erau de intense tragerile sovietice. Retrăgîndu-se deci pînă la fostul palat al Amiralității, la capătul sudic al podului, ei au așteptat apariția unor tancuri nemțești, ca, la adăpostul lor, să poată trece mai departe. Au mai înaintat deci, grupîndu-se în jurul acestor tancuri. Printre ei se aflau Bormann, Stumpfegger, Axmann, Kempka, Beetz (al doilea pilot al lui Hitler), Naumann, Schwaegermann și Rach. Cîțiva au trecut barajul cu un tanc și au ajuns, după vreo trei sute de metri, în Ziegelstrasse, dar acolo un Panzerfaust, lovind tancul în plin, a provocat o violentă explozie. Beetz și Axmann au fost răniți, Kempka, o clipă, a fost ametit și orbit, Bormann și Stumpfegger zvîrliți la pămînt, poate leșinați, dar nu răniți. Grupul a fost nevoit să se înapoieze la pod.

Dîndu-și seama că nu se pot salva în grup, cîțiva dintre fugari au încercat atunci să se salveze individual. Kempka a reușit să treacă rîul peste o pasarelă, s-a ascuns toată ziua printre femeile iugoslave, sub un viaduct, în timp ce rușii sărbătoreau în mijlocul lor căderea Berlinului, dar în cele din urmă a fost prins. A reușit să evadeze, să treacă prin Elba, dar a căzut în mîinile americanilor. Despre Beetz nu s-a mai auzit nimic: a murit probabil sau a fost luat prizonier.

Ceilalți, Bormann, Naumann, Schwaegermann, Axmann, Stumpfegger, Rach și încă unul, au rămas mai întîi grupați, mergînd de-a lungul liniilor ferate, înspre gara Lehrter. Acolo, s-au despărțit și, în timp ce Bormann și Stumpfegger s-au îndreptat spre răsărit, pe Invalidenstrasse, înspre gara Stettiner, ceilalți și-au continuat drumul spre apus, în direcția Alt Moabit. Au mers despărțiți și în cele din urmă s-au împrăștiat. Schwegermann și Rach au scăpat, primul căzînd în mîinile americanilor; Naumann a scăpat și el. Dar Axmann, dînd peste o patrulă sovietică, s-a întors și a pornit-o în direcția spre care se îndreptaseră Bormann și Stumpfegger, pe care, după puțin timp, i-a și ajuns. I-a găsit în spatele podului, prin care strada Invalizilor trece peste linia de cale ferată. Zăceau întinși pe spate, bine luminați de lună. El s-a oprit o clipă și constată că erau morți, dar tirul artileriei rusești l-a împiedicat să cerceteze mai serios lucrurile. Nu păreau răniți, nici o urmă nu arăta că ar fi fost victimele unei explozii. Fuseseră probabil loviți în spate. Axmann și-a continuat singur drumul și a reușit, în cele din urmă, să ajungă resturile Tineretului său hitlerist, care supraviețuiseră șase luni într-un colț pierdut din Alpii bavarezi. Dar a fost luat și el prizonier și a povestit după aceea toată întîmplarea [14].

După Axmann, grupul care număra cam vreo zece oameni urcase la stația de pe Friedrichstrasse și o luase de-a lungul liniilor spre vest. Ajunși la baraj, oamenii și-au smuls insignele de pe uniforme și și-au zvîrlit armele. Axmann, care avea experiența frontului — își pierduse brațul drept în război — observă că Bormann era grozav de îngrijorat. Uneori, se grăbea ca să depășească grupul, ca și cum i-ar fi fost teamă că n-o să se îndepărteze prea repede de locul catastrofei. Curînd, s-au apropiat de stația gării Lehrter și au zărit pe peronul gării soldați ai Armatei roșii. Ca să dispară cît mai repede, grupul s-a împărțit. Bormann, Naumann, Schwaegermann, Axmann, Weltzin și Stumpfegger au sărit de pe rambleul căii ferate pe strada Invalizilor, unde au aterizat lîngă un post al gărzii ruse. Rușii, luîndu-i drept niște membri rătăciți ai miliției populare, le-au oferit țigări și au pornit cu ei o discuție prin semne, punctată cu exclamații «Hitler kaputt!»

Toate astea l-au făcut pe Bormann să devină teribil de nervos și urmat de Stumpfegger, a plecat, grăbind din ce în ce mai mult pasul spre Charite. N-au mers prea departe, căci pe podul Sandkrüg (azi loc de trecere dintr-un sector într-altul) au dat din nou peste ruși. Ceilalți tovarăși au observat că fuga lor a trezit bănuielile soldaților ruși și ei au încercat să scape, îndreptîndu-se spre vest, pe strada Invalizilor. Naumann și Schwaegermann au dispărut în crîngul unui teren de expoziție. Führerii Tineretului hitlerist n-au făcut cale întoarsă decît cînd au auzit

---

[14] Joachim von Lang, «Martin Bormann, eminența cenușie a lui Hitler» (n.a.)

zgomotul carelor de luptă înaintînd spre ei. Revenind, au zărit în apropiere de gara Lehrter, în lumina palidă a zorilor, două corpuri întinse pe pasarela ce trece peste calea ferată a gării de mărfuri Lehrter. I-au recunoscut imediat pe Bormann și Stumpfegger care erau, evident, morți, dar nu aveau nici o urmă de sînge, nici de rană. Cum Axmann știa că toți ștabii din buncăr primiseră cîte o fiolă cu otravă, el a presupus că ei s-au sinucis.

Capitulare fără condiții

Marele amiral Dőnitz, președintele statului, își termină prima sa conferință de stat-major. Toți ofițerii prezenți au admis că, întocmai ca și Hitler, el este comandantul suprem al forțelor armate germane și că nimeni nu va putea pune la îndoială «legitimitatea juridică» a acestei răspunderi.

Dőnitz s-a hotărît să renunțe la ofensive și să termine războiul «fără grabă», pentru ca, astfel, un număr cît mai mare de germani, care se retrag pe șoselele din răsărit, să aibă posibilitatea să treacă în vestul țării.

Evacuarea răsăritului va fi obsesia lui, laitmotivul tuturor conferințelor de stat-major și, spre a-și sprijini această decizie, Dőnitz flutură harta Germaniei, pe care serviciile de contraspionaj (e ultima lor victorie) au șterpelit-o din dosarul «Eclipsa», pus la punct și semnat de Stalin, Roosevelt și Churchill la Yalta. Pe acest document, apare linia de împărțire dintre Est și Vest, inclusiv aceea a Berlinului. Keitel și Jodl nu pot decît să aprobe acest «plan de salvare» a populației germane aflată încă în zona răsăriteană.

La 1 mai, Dőnitz își formează guvernul «însărcinat să expedieze afacerile curente ale Reichului», prezidat de contele Schwerin-Krosigk, care deține și portofoliul afacerilor externe și al finanțelor. Lui Speer i se încredințează Internele și Instrucția publică. Ciudat cabinet, care n-are nici o putere reală asupra situației externe și care intenționează, un timp, să numească un ministru de stat spre a purta tratative cu aliații, dar nu reușește să stabilească numele titularului. Evenimentele se precipită. Montgomery[15] și grupul său de armată, care staționa în fața orașelor Bremen și Hamburg, solid implantat pe capul de pod al Elbei, trece la atac. Dőnitz și guvernul său părăsesc Plőnul. De la Baltica pînă la Elba, toate drumurile sînt blocate. «Fantomele» lui Dőnitz, refugiate în extremul nord-vest, doar la zece kilometri de frontiera daneză, așteaptă căderea Berlinului spre a «accepta o capitulare fără condiții». Toți aprobă ultimul mesaj al generalului, comandantul garnizoanei orașului: «Führerul, sinucigîndu-se la 30 aprilie, ne-a abandonat pe noi care i-am prestat jurămînt să-i rămînem credincioși. Potrivit ordinelor

Semnarea capitulării forțelor naziste din Nord-Vest (Vestphalia, Danemarca și Olanda). În imagine poate fi văzut și Montgomery...

[15] Mareșalul Bernard Law Montgomery (1887), însărcinat cu apărarea Angliei de sud-est (1940—1941); comandantul armatei a VIII în Egipt (1942); învingătorul nemților la El-Alamein, apoi în Tunisia, comandantul forțelor terestre de debarcare în Normandia, apoi al grupului XXI-lea de armate (1944), eliberatorul nordului Franței și al Belgiei (1944—1945), comandant-adjunct al forțelor atlantice în Europa (1951—1958) (n.tr.)

Führerului, noi, trupele germane, ar trebui să ne mai batem în Berlin, deși rezervele de muniții sînt epuizate iar situația generală împiedică orice nouă rezistență să mai aibă vreo semnificație. Ordon, deci, încetarea imediată a oricărui act de rezistență».

La 3 mai, Hamburgul e ocupat. Dar această zi va rămîne pentru de-a pururi marcată de cea mai înspăimîntătoare «greșeală» comisă în cursul celui de al doilea război mondial: bombardarea de către R.A.F. a patru vase germane, pline vîrf cu deportați. O dramă pe care aliații au trecut-o sub tăcere, fără să deschidă vreo anchetă, și pe care istoricii, în general, au uitat-o, iar cei puțini, care au pomenit de ea, au atribuit răspunderea lui Himmler.

Neuengamne era atunci cel mai mare lagăr din nordul Germaniei. Instalat în 1938 pe malul drept al Elbei, într-o regiune mlăștinoasă, la vreo 20 de km de Hamburg, el depindea mai întîi de centrala lagărelor Oranienburg-Sachsenhausen. Devenit lagăr autonom la 4 iunie 1940, el s-a dezvoltat mereu, avînd la un moment dat 58 de comandouri de muncă, prin care se vor perinda 100 000 de deportați. În momentul evacuării lagărului central, contele Bernadotte îl convinsese pe Himmler să îndrume deținuții din Neuengamne spre Suedia. Himmler, care știa că acest gest de bunăvoință o să fie luat în seamă, a acceptat. Opt sau zece mii de deținuți au fost deci îmbarcați în rada portului Lübeck pe vasele «Cap Arcona», «Athena», «Thielbeck» și «Deutschland». Oamenii aceștia știau că la capătul unei călătorii de vreo cîteva ore, la bordul acelor pacheboturi de lux — «Cap Arcona» cu trei coșuri, putea rivaliza cu «Normandie» și «Queen Mary» — se află libertatea. Azi, e aproape imposibil să se stabilească răspunderea acestei tragedii, căci, așa cum am spus mai sus, nu s-a deschis niciodată nici o anchetă. Puținul care se știe e că bombardiere britanice, însoțite de avioane de vînătoare, zărind vasele, le-au atacat, deviind de la obiectivele lor portuare. Unul dintre vase, poate chiar două, a înălțat drapelul alb, dar bombele s-au și abătut asupra lor. Vasele au fost scufundate și odată cu ele au pierit, în apele mării, 6 000 sau 8 000 de deținuți.

În aceeași zi, amiralul von Friedenberg și escorta lui ajung la cartierul general al lui Montgomery, stabilit în landul Luneburg. Tratativele încep în rulota cartierului general al șefului de stat-major britanic. Von Friedenburg propune ca trupele înfrînte să se predea lui Montgomery și nu sovieticilor.

— Nu! Trebuie să predați armele rușilor. Trebuia să vă gîndiți la această eventualitate atunci cînd ați atacat Uniunea Sovietică în 1941.

Fapt curios: Monty nu cere capitularea generală și exigențele lui pot fi considerate destul de minore: alipirea Olandei și a Danemarcei la zona nord-vest, predarea tuturor vaselor de război și de comerț din zona aflată în discuție, încetarea ostilităților pe mare. Von Friedenburg relatează cele discutate lui Dönitz, în prezența lui Keitel și Jodl. Șeful statului acceptă condițiile și anulează ordinul «Regenbogen», sabordarea vaselor, pe care Montgomery nici n-o evocase!

Revenit la cartierul general britanic, von Friedenburg semnează capitularea. Bombardamentele încetează; armistițiul intră în vigoare.

Despre aceste zile decisive, arhivele germane oferă două documente semnificative: jurnalul amiralului Dönitz și ultimul mesaj al comandamentului suprem al Wehrmachtului.

Extragem din jurnalul amiralului Dönitz: 2 mai 1945. Discuții asupra chestiunilor de principiu. Situația militară e disperată. În

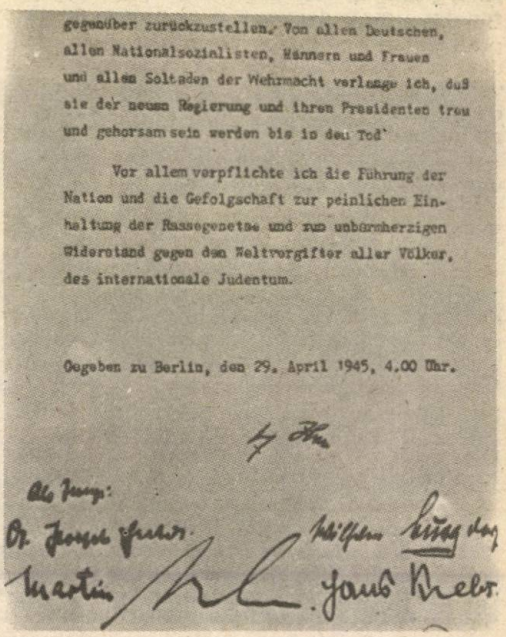
gegenüber zurückzustellen. Von allen Deutschen, allen Nationalsozialisten, Männern und Frauen und allen Soldaten der Wehrmacht verlange ich, daß sie der neuen Regierung und ihren Presidenten treu und gehorsam sein werden bis in den Tod.

Vor allem verpflichte ich die Führung der Nation und die Gefolgschaft zur peinlichen Einhaltung der Rassegesetze und zum unbarmherzigen Widerstand gegen den Weltvergifter aller Völker, des internationale Judentum.

Gegeben zu Berlin, den 29. April 1945, 4.00 Uhr.

«Testamentul» lui Hitler, întocmit la 29 aprilie 1945, la orele 4, în buncărul din Berlin

stadiul actual, obiectivul principal al guvernului e să salvăm cîți mai mulți germani de a fi exterminați. În măsura în care anglo-saxonii se vor opune acestui lucru, lupta trebuie continuată împotriva lor.

ora 16: situația. Faptul cel mai important: străpungerea efectuată de englezi din Luneburg spre Lübeck și aceea a americanilor din Schwerin spre Wismar. Aceste străpungeri închid ultimul drum care ar fi permis replierea germanilor din regiunile Mecklenburg și Pomerania înspre cele controlate de noi. O

continuare a luptei împotriva anglo-americanilor în sectorul de nord, care n-ar permite decît să mențină această cale deschisă, n-are nici un sens. De aceea, am luat decizia de a începe cît mai repede cu putință negocieri cu Montgomery, sarcină pe care i-am încredințat-o amiralului von Friedenburg.

3 mai 1945. Ora 4: în timpul nopții și în cursul dimineții, au sosit mai multe mesaje necontrolabile despre înaintarea rapidă a englezilor în zona nord-vest. Amiralul a dat directive de a apăra cît va fi cu putință, cu toate mijloacele, canalul Kiel,[16] spre a se asigura guvernului libertatea de acțiune și de negocieri.

ora 9.30: Conferință asupra problemei Boemiei. Protectorul Boemiei, ministrul de stat Frank[17], ministrul afacerilor externe, mareșalul Keitel, generalul de armată Jodl, gauleiterul Wegener, ministrul de stat Speer. Boemia e în pragul revoluției. Pînă la urmă, protectoratul nu mai poate fi menținut, nici din punct de vedere militar, nici din punct de vedere politic. Totuși, ar mai exista poate o soluție cu noi. Scopul principal: de a salva cît mai mulți germani aflați în ținut.

ora 11: conferință asupra Norvegiei și Danemarcei.

Plenipotențiarul Reichului pentru Danemarca, doctorul Best, generalul de armată Lindemann, comisarul Reichului, Terboven[18], generalul Böhme, alți participanți.

a) Norvegia: situația militară bună. Ușor de menținut, bine aprovizionată. Comandantul șef e convins de capacitatea de rezistență în sectorul său. Situația politică deocamdată favorabilă, ținînd seama că tendințele generale în fața prăbușirii așteptate a Germaniei și sfîrșitul apropiat al războiului sînt de a scăpa teafăr și nevătămat. De aceea, nu există prea mult entuziasm pentru o răscoală.

b) Danemarca: situația militară e bine menținută. Valoarea combativă a trupei intactă, chiar și după moartea Führerului. Danezilor le e teamă de starea de război la ei în țară.

ora 15.30: problema olandeză. Comisar al Reichului Seyss-Inquart, ministrul afacerilor externe al Reichului, gauleiterul Wegener.

Comisarul Reichului informează despre negocierile întreprinse pînă acum cu adversarul, care s-au desfășurat în mod satisfăcător, ținînd seama că toate părțile au interes să se mențină ordinea în timpul perioadei de tranziție. El consideră că problema unei capitulări parțiale este dificilă, deoarece are impresia că între aliați colaborarea continuă. Totuși, tentativa trebuie continuată pe căile deja utilizate. În privința atitudinii noastre față de Olanda: îndeplinirea misiunii militare, dar nu inundarea țării.

ora 17: situația din Germania de sud. Secretar de stat Heilert, ministru al afacerilor externe, mareșalul Keitel, gauleiterul Wegener.

Kesselring[19] informează prin mesaj că a trebuit să garanteze cu numele său capitularea grupului de armate din sud-vest. E de părere că nu mai poate rezista cu trupele sale și cere, deci, încuviințarea de a trata cu rușii, independent de celelalte tratative. Amiralul acordă încuviințarea, ținînd seama că ne putem «bucura» de salvarea fiecărei regiuni ocupate de americani și nu de ruși. Preocuparea principală rămîne armata lui Schoerner. Situația generală impune capitularea, dar aceasta e imposibilă, deoarece în acest caz Schoerner și armata lui vor cădea în mîinile rușilor.

ora 23: amiralul von Friedenburg înapoiat de la cartierul general al lui Montgomery. Informații despre desfășurarea negocierilor.

Iar acum, iată ultimul comunicat al comandamentului superior al Wehrmachtului:

«În Prusia orientală, diviziile germane au mai apărat pînă la capăt, și marți, gura fluviului Vistula și partea orientală a lui «Frische Nehrung». Dintre toate s-a distins divizia a 7-a de infanterie. Comandantul diviziei, generalul von Saucker a fost decorat cu frunzele de stejar cu spadă și briliante ale crucii de cavaler al Crucii de fier pentru comportarea lui exemplară. Grosul grupului nostru de armate din Curlanda care, timp de luni, sub comanda generalului de infanterie Hilpert, a rezistat formațiilor sovietice de infanterie și de tancuri mult superioare și a rezistat cu mult curaj în cursul a șase mari bătălii, a cucerit o glorie nemuritoare. El a refuzat orice capitulare prematură. Într-o ordine impecabilă, avioanele decolînd spre vest au evacuat răniți și părinți de familie. Ofițerii și statele majore au rămas cu trupele lor. La miezul nopții, conform condițiilor acceptate de noi, ostilitățile și orice mișcare de trupe au fost suspendate.

Apărătorii orașului Breslau, care, timp de două luni, au înfruntat toate atacurile sovie-

---

16) Canalul Kiel, la gura fluviului Elba, care unește marea Baltică cu marea Nordului, prezenta un mare interes strategic (n.tr.)

17) Karl Hermann Frank (1896—1946), adjunctul lui Heinlein în regiunea sudeților (1937), gauleiterul adjunct al sudeților (1938), secretar de stat al Boemiei și Moraviei (1939—1943), executat la Praga (1946) pentru masacrele de la Lidice și Lezaky (n.tr.)

18) Joseph Terboven (1898—1945), gauleiterul Ruhrului, apoi comisar în Norvegia ocupată (1940—1946) (n.tr.)

19) Feldmareșalul Albert Kesselring (1885—1960), comandantul armatei I, apoi al flotei a 2-a aeriene (1939—1940), comandantul armatei a X-a și al frontului din sud (Mediterana–Africa) (1942), al grupului de armată (în Italia) (1943—1944), apoi comandantul frontului din Vest (februarie 1945), condamnat la moarte ca criminal de război (1946), comutată pedeapsa în detenție pe viață, eliberat în 1952 (n.tr.)

tice, au cedat în ultima clipă superiorității inamice, după o rezistență eroică.

Pe frontul de răsărit și de sud-vest, toate statele majore ale marilor unități, pînă la Dresda, au primit ordinul să înceteze focul. Răscoala cehilor în aproape toată Boemia și Moravia ar putea stînjeni îndeplinirea condițiilor capitulării și a legăturilor noastre în această regiune. Pînă acum, comandamentul superior n-a primit nici o informație despre grupurile de armate Lőhr, Rendulic și Schoerner.

Departe de patrie, apărătorii bazelor din Atlantic, trupele din Norvegia și garnizoanele din insulele mării Egee au apărat, cu supunere și disciplină, onoarea ostașului german.

Începînd de la miezul nopții, focul a încetat pe toate fronturile. Din ordinul Amiralului, forțele armate au încetat lupta lipsită de speranță. Astfel se termină eroica luptă de aproape șase ani. Ea ne-a adus mari victorii, dar și grele înfrîngeri. Pînă la urmă, forțele armate germane au trebuit să cedeze, cu onoare, unei covîrșitoare superiorități.

În dimineața de 6 mai, generalul Kimzel, membru al delegației conduse de von Friedenburg și Wagner, îl informează pe Dőnitz despre negocierile angajate cu americanii: «Nici o capitulare parțială», pretinde Eisenhower, ci o predare totală, pe toate fronturile, chiar și pe cele din răsărit. Dőnitz, care consideră aceste condiții inacceptabile. îl trimite la Reims pe Jodl în ajutorul lui Friedenburg, recomandîndu-i să nu accepte«această capitulare decît cu condiția ca ostașii germani să se poată deplasa nestînjenit spre liniile americane». În noaptea de 6 spre 7 mai, Jodl îi expediază lui Dőnitz o telegramă:

«Generalul Eisenhower insistă să semnăm chiar azi. Altfel, fronturile aliate se vor închide de chiar persoanelor care vor încerca să se îndrepte spre ele izolat și toate tratativele vor fi întrerupte. Nu văd decît o alternativă: haosul sau semnătura. Cer confirmare imediată, prin radio, că am într-adevăr depline puteri spre a semna capitularea, care va putea intra atunci în vigoare. Ostilitățile vor înceta la 9 mai, ora 0, după orarul de vară german. Semnat: Jodl».

La ora 1.30, el primește răspunsul care pune capăt celui de al doilea război mondial: «Vi s-au acordat depline puteri pentru a semna. Pentru marele amiral Dőnitz, semnat: Keitel».

Ostașii germani vor profita de acest răgaz de 48 de ore, spre a încerca să ajungă în liniile americane. O «măsură de clemență», negociată de Keitel, care nu trebuie trecută la activul lui Eisenhower, ci mai degrabă încăpățînării șefului său de stat-major, generalul Beddel-Smith[20], care va semna chiar el textul. Lui Ike îi repugnă să se angajeze personal, de teamă să nu fie dezavuat de sovietici. La 7 mai 1945, ora 2,41, capitularea generală este semnată într-o scoală din Reims. Delegații guvernului Dőnitz sînt amiralul von Friedenburg, generalul Jodl, maiorul Oremius; comandamentul suprem aliat este reprezentat de generalul Bedell-Smith și generalul Susloparov. Cît privește comandamentul francez, el este reprezentat de generalul Sevez, care semnează actul, jos, la stînga, ca martor. Actul de capitulare de la Reims nu e, de fapt, decît o simplă repetiție a adevăratei ceremonii, care se va desfășura a doua zi la Berlin. Așa dorise Stalin. Un ziarist al agenției americane de presă «Associated Press» reușește să dejoace interdicția de publicare a știrii și, încălcînd embargo-ul, transmite lumii întregi formidabila veste: «Războiul s-a terminat».

În ziua de 8 mai, generalul de Lattre de Tassigny[21], după cîteva dificultăți, reușește să contrasemneze actul «oficial» de capitulare în calitate de «prim martor», ceea ce, evident, nu înseamnă mare lucru. De Lattre povestește:

«Era frig și-ți dădeai seama că toți sînt obosiți. În sfîrșit, un tînăr ofițer rus se prezintă și ne poftește la vila mareșalului Jukov. Cînd intrăm înăuntru, spectacolul e minunat. Toată vila e luminată. Mareșalul e îmbrăcat în mare ținută și și-a pus toate decorațiile pe piept. E înconjurat de o mulțime de generali și de ofițeri. Pe lîngă uniformele lor somptuoase, «battle-dress»-urile[22] noastre par foarte terne.

Ofițerii delegațiilor se instalează la mesele din dreapta și din stînga, «occidentalii» ocupînd doar jumătate din ultima, cu spatele la ușă.

De-a lungul zidului din dreapta sînt masați cineaști, fotografi, ziariști, toți la pîndă.

Exact la ora 0.6 — deci 9 mai — mareșalul Jukov deschide în mod solemn ședința, rostind cîteva cuvinte de bun venit adresate reprezentanților aliați. Apoi ordonă să fie

---

20) Generalul Walter-Bedell Smith (1895—1955), secretar al statului major al apărării naționale (1938—1941), primul secretar de stat american. major combinat interaliat (1941—1942), șef de stat major al armatelor aliate în Africa de Nord, în Sicilia și în Italia (1942—1943), șef de stat-major al forțelor aliate în Europa (1943—1945) (n.tr.)

21) Mareșalul Jean Marie de Lattre de Tassigny (1889—1952), general în 1939, șef de stat-major al armatei a V-a, apoi comandant al diviziei 14 de infanterie (1940), comandant superior al trupelor din Tunis (1941), s-a opus ocupării zonei libere a Franței de către germani și a fost închis de guvernul din Vichy în 1942, evadează și ajunge la Alger, devenind comandantul armatei I franceze, debarcă în Provența (1944) și-și conduce armata de la Rin pînă la Dunăre, inspector general al armatei (1945—1948), înalt comisar al Franței în Indochina (1950—1952) (n.tr.)

22) În englezește în original, uniforme de luptă, bluzoane militare (n.tr.)

introdusă delegația inamică.

Ora 0.10. Keitel înaintează și clipește sub focul proiectoarelor. E îmbrăcat în mare ținută, cu lampasuri roșii la pantaloni, pe uniformă strălucind două Cruci de fier. Toată înfățișarea lui e grozav de prusacă. Pocnește din călcîie și salută, trufaș, cu bastonul lui de mareșal. Nimeni nu se scoală. Keitel privește mai întîi în fața lui și, ținîndu-și mai departe bastonul, își rotește încet ochii de la stînga la dreapta, pînă în clipa cînd privirea i se oprește pe drapelul tricolor francez. Apoi mă zări pe mine: «Ah!, mormăie el, sînt și francezii! Numai asta mai lipsea!» Își aruncă atunci bastonul și șapca pe masă și se așază. La dreapta lui ia loc generalul

— Aveți de formulat vreo observație în legătură cu executarea actului de capitulare pe care urmează să-l semnați?

Keitel cere un răgaz de 24 de ore pentru încetarea focului pe tot frontul. Jukov ne consultă cu privirea, ridică din umeri și răspunde:

— Cererea a fost deja respinsă. Nu există nici o modificare. Aveți să ne prezentați alte observații?

— Nein.

— Atunci, semnați.

Toate întrebările au fost puse în rusește și traduse imediat în engleză și germană.

E ora 0.16. Keitel se ridică, își potrivește monoclul și se îndreaptă spre capătul din

Berlin, 1945. Cei patru comandanți care au constituit o comisie aliată de control pe teritoriul german: Montgomery, Jukov, Eisenhower și Koenig

Stumpf, comandantul aviației, succesorul lui Goering, și, la stînga lui, amiralul de flotă von Friedenburg, cadaveric. Șase ofițeri germani rămîn în picioare, drepți, în spatele șefilor lor. Îi examinez cu atenție: sînt bărbați falnici, care poartă toți Crucea de fier cu spade și diamante. Fapt curios, toți șase aparțin marinei și aviației, nici unul Wehrmachtului. Se și gîndesc oare la viitor, spre a spune într-o bună zi că acesta n-a capitulat?

Mareșalul Jukov se ridică și pune întrebarea sacramentală lui Keitel:

— Ați luat cunoștiință de protocolul capitulării?

Keitel rămîne pe scaun. la dosarul aflat înaintea lui și răspunde scurt.

— Ja.

— Aveți depline puteri să semnați?

— Ja.

— Arătați-ni-le.

Keitel i le prezintă.

stînga al mesei noastre, unde protocoalele capitulării au fost puse într-un dosar albastru. Se așază lîngă mine, pe un scaun de la capătul mesei și-și pune șapca și bastonul în fața mea. Cum îi fac semn să le pună în altă parte, mareșalul Reichului și le trage lîngă el, apoi, sub privirea mea, semnează. Stumpf și Friedenburg semnează după el.

Ora 0.28, germanii au parafat toate textele și se întorc la masa lor. Documentele sînt atunci prezentate spre semnare mareșalului Jukov, apoi mareșalului de aviație Tedder[23]. Cînd vine rîndul nostru, generalului Spaatz

[23] Sir Arthur Tedder (1890), mareșal britanic, comandantul forțelor aeriene în Extremul Orient (1936—1938), apoi în Orientul Mijlociu (1940) și în Libia (1941), comandantul forțelor aeriene aliate în Mediterana occidentală (1943), adjunctul lui Eisenhower la comandamentul suprem al forțelor aliate, șeful statului major al armatei aeriene (1945—1949) (n.tr.)

și mie, constatăm că nici unul n-avem stilou. Am recurs la acela al colonelului Demetz.

S-a terminat. Keitel se scoală, salută cu bastonul și iese cu suita lui. E ora 0.45».

Începe marea vînătoare

La 9 mai, elementele armatei a VII-a înaintează în Tirol, care va fi ultimul bastion al Reichului: «De aci, regrupați, noi putem să examinăm posibilitatea recuceririi teritoriilor pierdute» (Himmler). Lîngă Salzburg, într-un larg viraj al șoselei Brück, un automotor german, dezarmat, arborînd un steag alb, așteaptă avangarda diviziei 36 de infanterie. Sergentul Treeps, cu pistolul mitralieră atîrnat de șold, acoperit de șase oameni, se apropie de portiera vehiculului.

— Coborîți! Mîinile sus!

— Sînt colonelul von Brauschitsch. Mă prezint în calitate de parlamentar, în numele și pentru mareșalul Hermann Goering.

Generalul Dahlquest, comandantul diviziei 36 infanterie, și adjunctul său, generalul Stack, care-l primise pe trimisul special al lui Goering, nu știu că mareșalul aviației, profitînd de trecerea unei unități a aviației, la Manternjorf, cu patru zile înainte, a scăpat de paznicii lui S.S.-iști, deoarece el era convins că un comando de parașutiști S.S. a fost lansat în urmărirea lui spre a-l «lichida», chiar după semnarea capitulării. Von Brauschitsch parlamentează. Goering nerăbdător, pornește la drum cu convoiul său personal, alcătuit din 17 camioane și 10 blindate însărcinate cu paza lui. Peste o oră, își va opri «Mercedes»-ul blindat lîngă jeepul minuscul al generalului Stack. Imediat, o mulțime de fotografi-corespondenți de război se năpustesc asupra celor doi oameni, fixînd pentru istorie predarea celui care a fost, de-a lungul tuturor acestor ani, personajul nr. doi al regimului nazist. Goering buhăit — căci are 129 kg — e îmbrăcat într-o uniformă albă de paradă. Zîmbește, salută milităreste și întinde mîna învingătorului, care n-are prezența de spirit să nu i-o strîngă. Această strîngere de mînă îl va otrăvi pe Eisenhower mai bine de o săptămînă. El va publica nenumărate comunicate, blamîndu-și și dezavuîndu-și subordonatul care, de altfel, va fi condamnat fără drept de apel de Camera Lorzilor: «Războiul nu e un meci amical, care trebuie să se termine printr-o strîngere de mînă». Stack și Dahlquest nu mai reușesc însă să stăvilească indiscrețiile ziariștilor: «Ce puteam face? Primisem ordin să-i lăsăm pe reporteri să-și facă meseria». În cursul primei lui mese ca deținut, Goering înfulecă două plăcinte, o pulpă de pui și două bucăți de piept de pui, cu piure de cartofi și fasole verde și golește fructiera ce i-o prezintă, de mai multe ori, ordonanța: portocale, mere, ananas, grepfruit, înainte de a bea o cafea veritabilă. «Scandalul» acesta, după cel al «strîngerii de mînă» îl rîcîie la inimă pe Eisenhower, nevoit să pună lucrurile la punct, printr-un comunicat: «Masa servită mareșalului Goering în ziua de 9 mai era aceeași cu cea servită în aceeași zi soldaților din armata a VII-a».

Generalul Quinn, șeful serviciului de informații al armatei a VII-a, îl răpește pe stînjenitorul mareșal acestor «gafori stupizi» spre a-l duce la Kitzbühel, unde s-a improvizat o conferință de presă sub un umbrar plăcut. Goering se cufundă într-un fotoliu:

— Domnilor....

Fotografii își pregătesc aparatele.

— Vă ascult.

— Ați fost comandantul suprem al aviației. Deci, dv. sînteți acela, cel puțin așa e logic, care ați ordonat bombardarea orașului Coventry[24].

— Da. Coventry era un important centru industrial și, după informațiile noastre, existau numeroase uzine de aviație.

— Dar Canterbury[25]?

— Canterbury a fost bombardat în urma unor instrucțiuni primite de sus, ca represalii ale unui atac britanic asupra unuia din orașele noastre universitare.

— Care?

— Să mă gîndesc o clipă.... Nu-mi mai amintesc.

— Cînd ați înțeles că Germania a pierdut războiul?

— Cîteva zile după debarcarea din Normandia și străpungerea frontului din răsărit.

— După părerea dv. care a fost principalul factor al acestei înfrîngeri?

— Ofensiva aeriană timp de 24 de ore fără întrerupere.

— Nu s-a încercat niciodată să i se arate lui Hitler că a devenit inutilă continuarea războiului?

— Ba da. Și nu numai o dată. Cel puțin trei sau patru comandanți militari i-au demonstrat că riscăm să fim bătuți. De fiecare dată, reacția lui Hitler a fost negativă. Nici nu voia s-audă vorbindu-se. Apoi, a interzis orice discuție despre acest subiect. De fapt, el refuza să țină seama de altă eventualitate decît aceea a victoriei noastre.

— Cine poartă răspunderea creării lagărelor de concentrare și a regimului lor îngrozitor?

— Chiar Hitler. Personalul administrației concentraționare, de la funcționarii superiori pînă la scribi și gardieni S.S., depindeau în mod direct de el. Organele oficiale ale statului erau ținute de-o parte.

---

[24] Oraș britanic, avînd o universitate și o catedrală, datînd din secolul al XIV-lea, care în ziua de 14 noiembrie 1940 a fost supus unui distrugător bombardament al aviației germane, soldat cu 300 de morți (n.tr.)

[25] Sediul arhiepiscopiei primate a Angliei, avînd o catedrală celebră, construită între 1070—1503. (n.tr.)

— Cum vedeți viitorul Germaniei?

— Învingătorilor le revine sarcina să găsească posibilitățile de existență și de refacere a poporului german. Dacă aliații se vor dovedi incapabili să facă aceasta, atunci viitorul Germaniei și al lumii întregi va fi foarte sumbru. Desigur, toată lumea dorește pacea, dar nu-i deajuns doar această dorință.

— Mareșalul n-are nimic de adăugat? Poate o declarație cu caracter personal?

— Aș dori să adresez un apel conștiinței lumii: poporul german trebuie ajutat să trăiască, să se ridice. Mi-ar place, de asemenea, să-mi exprim recunoștința față de acest popor curajos, care a continuat lupta chiar atunci cînd știa că totul era pierdut.

Mai tîrziu, la «reședința» sa, un ziarist îl va întreba pe Goering: «Știți că numele dv. figurează pe o listă a criminalilor de război?»

— Nu-i cu putință! Nu văd dealtfel de ce ar figura numele meu pe o astfel de listă.

înainte de orice de a-și organiza zona lor de influență. Așa cum remarcă prea bine Speer: «De la tragedie, s-a trecut la tragicomedie».

O mașină veche «Mercedes» a lui Hitler — venită de unde? — îl duce pe Dönitz de la Școala navală la reședința sa (500 de metri), iar ședințele de lucru ale guvernului se țin mai mult pentru a satisface exigențele ziariștilor decît pentru lucruri practice.

În răstimp, a început vînătoarea criminalilor de război. La 15 mai, e arestat șeful serviciilor de securitate, Ernst Kaltenbrunner[26]. Peste alte două zile, e descoperit într-un grup de deportați, președintele Băncii Reichului, Hjalmar Schacht. Condamnat pentru că s-a compromis în atentatul împotriva lui Hitler de la 20 iulie, el a trecut prin lagărele de la Ravensbrück, Flossenburg, Dachau ca, pînă la urmă, să ajungă într-o celulă britanică. Francezii, la rîndul lor, au pus mîna pe ministrul afacerilor externe, Konstantin

8 mai 1945: la cartierul general sovietic de la Berlin — semnează reprezentanții aliaților

Guvernul Dönitz, în bivuacul său de la Flensburg, nu-și face nici o iluzie asupra viitorului său. «Ne jucăm de-a guvernarea», zice marele amiral Dönitz primindu-l pe Keitel, pe care britanicii îl vor aresta curînd, împreună cu Jodl. De fapt, toate deciziile le ia o comisie de control inter-aliată, prezidată de generalul american Rooks și instalată în cele mai bune apartamente ale pachebotului «Patria», în acord cu diverse comandamente militare. Așa încît te poți întreba asupra rostului menținerii acestui «cabinet fantoșă». Se pare că doar guvernul american a dorit această iluzie, spre a se organiza împărțirea teritorială a Reichului, care să fie, chipurile, acceptată și de repezentanții națiunii germane. Această explicație nu satisface însă pe nici un observator. Poate că această perioadă de ezitări și de contraordine nu e, pur și simplu, decît urmarea logică a luptelor politice purtate de învingători, preocupați

von Neurath[27]. Apoi va veni rîndul lui Walther Funk[28], șeful propagandei, al lui Hans Fritsch, mîna dreaptă a lui Goebbels și al lui

---

[26] Jurist nazist (1903—1946), comandantul S.S.-iștilor austrieci (1935—1938), șeful securității, apoi al administrației centrale a securității S.S., comisar general al Gestapoului pentru teritoriile ocupate la moartea lui Heydrich (1942), condamnat la moarte la Nürnberg și spînzurat (n.tr.)

[27] Baronul Konstantin von Neurath (1873—1956), ministrul afacerilor externe (1932—1938), protector al Boemiei și Moraviei (1939—1941), considerat vinovat la Nürnberg de masacrele de la Lidice, a fost condamnat la 15 ani închisoare, apoi eliberat în 1954. (n.tr.)

[28] Walther Funk (1890—1960), secretar de stat la Propagandă (1933), ministru al Economiei Reichului (1937), președintele Băncii Reichului (1939), condamnat la închisoare pe viață la Nürnberg, eliberat în 1957 (n.tr.)

Wilhelm Frick[29], fostul ministru de interne. Hans Frank[30], «măcelarul din Cracovia», s-a ascuns într-un lagăr de prizonieri, îmbrăcîndu-şi uniforma unui caporal de transmisie. Cînd se face apelul, leşină. Transportat la infirmerie, i se găsesc în buzunar două fiole cu cianură. Supus unui interogatoriu, mărturiseşte adevărul. E trimis alături de ceilalţi criminali de război, la centrul de internare din Montdorf-les-Bains, în Luxemburg, unde colonelul american Burton Andrus îl primeşte cu cuvintele:

— Aici ai să fii mai bine tratat decît au fost milioanele voastre de deţinuţi şi prizonieri. Nu-ţi fie teamă, aici nu există cameră de gazare şi te vei putea duşui cu adevărat de două ori pe zi.

— Nu înţeleg deloc umorul englez.

— Eu sînt cetăţean al Statelor Unite.

— E acelaşi lucru.

Krupp[31], cu toate că zăcea bolnav în pat, a fost silit să părăsească într-o ambulanţă castelul şi cele şase infirmiere. Sauckel[32] şi Robert Ley[33], fostul director al Frontului Muncii, sînt arestaţi în ziua de 26 mai. Acesta din urmă se refugiase într-o vilă din apropierea Berchtesgaden-ului. Denunţat ca suspect de un ţăran din regiune, el îi primeşte pe paraşutiştii americani fluturînd vreo zece acte de identitate purtînd numele de Ernst Distelmayer. Toate astea sînt prea frumoase ca să fie şi adevărate. Distelmayer e dus la cartierul general al diviziei, unde Frantz Schwartz, casierul partidului nazist, văzîndu-l, exclamă:

— Şi d-ta, doctore Ley!

În aceeaşi zi, englezii îl descoperă, în spitalul militar din Flensburg-Marwick, pe Alfred Rosenberg[34], doctrinarul partidului nazist, autorul celebrului «Mit al secolului al XX-lea».

A doua zi, sovieticii se instalează şi ei la Flensburg. Sosirea lor înseamnă «sfîrşitul comediei», deoarece chiar în seara aceea sovieticii informează pe reprezentanţii comisiei inter-aliate că, de aci înainte, «colaborarea cu criminalii de război nu mai e posibilă». De altfel, ne spune Rooks, «Eisenhower gîndeşte la fel ca şi noi».

La 22 mai, Ludde Neurath îl anunţă pe marele amiral că reprezentanţii aliaţi îl aşteaptă a doua zi, la bordul vasului «Patria», inclusiv pe Friedenburg şi Jodl. «Aşadar, ziua de 23 mai va fi adevărata înfrîngere a Germaniei, spune el, nimic nu ne va fi cruţat. De aici înainte, nu vom fi decît prizonieri de război, ca şi ceilalţi». Într-adevăr, la 23 mai, în barul vasului, ultimii «demnitari» ai Reichului muribund, sub fleşurile fotografilor, se întîlnesc cu Rooks, generalul, şi sovieticul Truskov. Rooks se apropie de microfon:

— Domnilor, generalul Eisenhower m-a însărcinat să vă convoc spre a vă informa că guvernul provizoriu german, ca şi înaltul comandament al Wehrmachtului, împreună cu toţi membrii lor, vor fi de aci înainte trataţi ca prizonieri de război. În consecinţă, fiecare dintre dv. va trebui, chiar din clipa aceasta, să vă consideraţi în captivitate. Veţi părăsi această odaie sub escorta unui ofiţer aliat. Veţi fi însoţiţi la locuinţele dv. spre a vă face valizele şi a vă aranja repede afacerile dv. personale.

Întorcîndu-se spre Dönitz, el adaugă:

— Aveţi ceva de spus?

— Orice cuvînt ar fi de prisos.

În aceeaşi clipă, la Şcoala navală, sînt arestaţi ceilalţi colaboratori ai «conducătorului statului». E ora 10. Tancurile diviziei a 2-a britanice de blindate ocupă teritoriul «protejat» Flensburg-Murwick şi primele patrule pornesc în recunoaşterea străzilor şi cartierelor, iar un batalion asediază sediul guvernului, cu baioneta la armă. Uşa sălii de consiliu e spartă: «Sus mîinile!»

Agitaţie.

— Daţi-vă jos pantalonii!

Toţi se execută jenaţi. Nimeni nu se gîndeşte să protesteze.

— Aşezaţi-vă la zid. Şi rămîneţi cu mîinile sus!

Profitînd de învălmăşeală, von Friedenburg se sinucide, strivind în gură o fiolă cu cianură. Doi soldaţi îl tîrăsc pe un coridor, acoperindu-i corpul cu un covor verde.

În timp ce fotografii fixează pe pelicule aceste scene ridicole — miniştrii în chiloţi —

---

[29] Wilhelm Frick (1877—1946), ministru de Interne al Reichului (1933—1943), protector al Boemiei şi Moraviei (1943—1945), condamnat la moarte la Nürnberg şi spînzurat (n.tr.)

[30] Hans Frank (1906—1946), ministru al Justiţiei în Bavaria (1933—1935), guvernator general al Poloniei (1939), el a ordonat exterminarea evreilor şi a intelectualităţii poloneze, a fost spînzurat (n.tr.)

[31] Ultimul descendent al familiei Krupp, care a condus unul dintre cele mai mari concerne metalurgice din Germania, aflat la Essen (Ruhr), a susţinut participarea Germaniei naziste la cel de al doilea război mondial, autorizînd, conducînd şi participînd la crimele de război şi cele împotriva umanităţii, îndeosebi exploatarea deportaţilor. (n.tr.)

[32] Fritz Sauckel (1894—1946), gauleiterul Turingiei, apoi înalt comisar al serviciului Muncii (1942), condamnat la moarte şi executat la Nürnberg (n.tr.)

[33] Robert Ley (1890—1945) a desfiinţat sindicatele şi a întemeiat Frontul Muncii («Deutsche Arbeitsfront»), şeful Serviciului de muncă obligatorie (S.T.V.), el a organizat deportarea în Germania a muncitorilor din ţările ocupate, s-a sinucis la Nürnberg în cursul procesului (n.tr.)

[34] Alfred Rosenberg (1893—1946), şeful serviciului afacerilor externe al Partidului nazist, ministru al Teritoriilor ocupate din Răsărit (1941), el a organizat deportarea masivă a populaţiilor slave; condamnat la moarte şi executat la Nürnberg. (n.tr.)

un detașament s-a dus la vila din Glucksburg, unde Albert Speer și-a instalat serviciile «producției industriale». El va fi ultimul ministru în exercițiu arestat. După-amiază, Dönitz și colaboratorii săi urcă la bordul a două avioane cargouri unde n-au pe ce se așeza decît pe valizele lor.

În ziua aceea de 23 mai, cel de al III-lea Reich a încetat să mai existe.

Iar în toată Germania, continuă vînătoarea criminalilor de război. Ca și aceea a savanților. Se cunoaște azi bine lupta dusă de cele patru mari puteri pentru a-i găsi pe cercetătorii germani, arhivele și materialul lor. În acest domeniu, nu rareori aliații s-au întrebat dacă savanții au fost sau nu criminali de război. Un Werner von Braun[35], de pildă, omul care a făcut posibil zborul spre Lună, ar fi putut fi inclus, foarte bine, pe lista criminalilor de război, fiindcă el folosise în uzinele sale germane și în lagărul de concentrare de la Dora[36] mii de deportați. Interesele tehnologice și științifice ale învingătorilor au hotărît altfel.

Pe coamele însorite ale Alpilor Bavarezi patrulează un jeep. Ofițerul zărește pe coasta colinei silueta unui om aplecat deasupra unui șevalet.

— Stați! Vreau să văd ce mîzgălește artistul ăla. Nu-s decît vaci în jurul lui.

Cow-boy-ul începe să se cațere pe stînci, cu casca în mînă. Ajuns sus, angajează o discuție cu «pictorul».

— La noi, în America....

Pictorul pare terorizat. Comandantul Blitt examinează fața ca de pară uscată și-l recunoaște imediat. De o lună, el consulta în fiece dimineață portretele celor «urmăriți pentru crime împotriva umanității», fără să-și închipuie că o întîmplare....

— Știi că semeni foarte mult cu Julius Streicher?[37]

— Cum m-ai recunoscut?

Lista se închide

Heinrich Himmler, Reichsführerul S.S.-iștilor, acela «fără de care nimic nu era posibil», «stăpînul suprem și paznicul trupurilor și sufletelor», mai credea încă în destinul său chiar și după orele ce au urmat primirii unei scrisori neînduplecate, ingrate, semnată de Dönitz.

«Ținînd seama de situația actuală, am hotărît să mă dispensez de aci înainte de ajutorul d-tale, atît ca ministru de interne al

Întîlnire pe Elba între militarii americani și sovietici. O imagine devenită simbol al unității antifasciste...

---

35) Inginer german, naturalizat american (n. 1912), creatorul rachetei V2 (1944), cu care naziștii au bombardat Anglia, și al navelor spațiale americane (n.tr.)

36) Lagăr de deținuți în apropierea orașului Nordhausen, înființat în vara anului 1943, în care funcționau mai multe ateliere unde se fabricau, sub direcția savantului Werner von Braun, așa-zisele arme secrete V1 și V2. În acest lagăr, deținuții munceau în condiții înspăimîntătoare, 12—14 ore, pînă ce ajungeau «buni pentru fiare vechi», cum spuneau SS-iștii. Din cauza acestor condiții, în lagăr mureau zilnic 100 de deținuți. În vara anului 1944, numărul deținuților era de 28 000, dar, după 1 aprilie 1945, la apropierea aliaților, ei fiind evacuați spre Bergen-Belsen, cei mai mulți au pierit. (n.tr.)

37) Julius Streicher (1885—1946), gauleiter al Franconiei (1924), antisemit notoriu și creatorul legilor rasiale de la Nürnberg (1936); condamnat la moarte la Nürnberg și executat. (n.tr.)

Reichului și de membru al guvernului Reichului, cît și de comandant șef al armatei de rezervă și șef al poliției. Consider că de aci înainte toate sarcinile d-tale au fost desființate. Îți mulțumesc pentru serviciile aduse Reichului».

«Dar ce crede marinarul ăsta că e?». Nu mai trebuie să întîrzie nici o clipă și să-i trimită imediat scrisoarea lui Montgomery. Ce i-a scris? Pur și simplu proiectele noului Partid Național Socialist Reformat. O șansă pentru Germania batjocorită, o speranță pentru lume, ultimul stăvilar împotriva furiei ucigașe și a ideologiei sovietice... Himmler visează, convoacă, întrunește, se înfurie. Procedează ca și cum n-ar fi primit niciodată scrisoarea lui Dönitz, își menține statul său major de 150 persoane, secretarii, telexiștii, detașamentul de radiotelegrafiști și unitatea blindată însărcinată să-i asigure protecția.

«Ai primit răspunsul lui Montgomery?» îl întreabă Himmler pe unul din secretarii lui. Reichul capitulează la Reims și la Berlin. Himmler pare să ignore acest fapt și-și continuă redactarea planurilor lui de restaurare a noii Germanii. «Partidul nostru Național Socialist Reformat va fi creuzetul de unde se vor recruta conducătorii pe care se vor sprijini aliații....»

Iluzia naivă stăruie mai mult de zece zile. Apoi, într-o seară. Himmler, împreună cu secretarul său și cu unul din ofițerii lui, o pornesc la drum. S-au îmbrăcat într-o ținută circumstanțială: pantaloni militari, cămașă și haine civile. Himmler și-a ras mustața și și-a pus o legătură neagră peste ochiul drept. Cei trei inși au rătăcit patruzeci și opt de ore, mergînd de la un grup de fugari la altul, amestecîndu-se apoi printr-un grup de infanteriști, încercînd astfel să treacă podul Meinstedt de pe Oste, un afluent al Weserului.

— Actele!

Himmler întinde un buletin de identitate nou, căruia nu-i lipsește absolut nimic: stampile, o grămadă de semnături. Sentinelele n-au mai văzut pînă acum așa ceva, astfel că examinează buletinul pe toate fețele.

— D-ta ești Heinrich Hitzinger? întreabă unul dintre ei. Nu mișca, mă întorc îndată.

Într-adevăr, sentinela se întoarce peste cîteva minute, însoțit de un ofițer.

— Te rog să mă urmezi.

Mania asta a lui Himmler de a face totul bine, dacă se poate chiar perfect, l-a pierdut. Britanicii sînt convinși că actele pe care le-a prezentat sînt false. Numai un personaj important putea să și le procure. Hitzinger este dus într-un fel de lagăr de triere, unde au fost adunați toți suspecții. Așteptînd răspunsul Serviciului de informații al armatei a II-a britanice, căruia i s-au transmis actele, fotografiile și semnalmentele, Himmler se întinde pe două scaune de paie și adoarme. Trezindu-se, cere să fie dus în fața comandantului lagărului.

— Spuneți-i doar că numele meu adevărat e Heinrich Himmler și că trebuie să iau de urgență legătură cu generalul Montgomery.

Comandantul sosește în grabă.

— Spui că ești....

— Heinrich Himmler.

Și pocnește din călcîie, își smulge legătura neagră ce-i masca ochiul, fixîndu-și pe nas ochelarii săi cu ramă metalică.

— Trebuie să stau de vorbă cît mai repede cu putință cu comandantul dv. șef, generalul Montgomery.

Himmler este dus sub o escortă dublă într-o celulă spațioasă. Între timp, cartierul general al armatei a II-a e în fierbere. Colonelul Murphy se hotărăște să se ducă la Luneburg, după ce a examinat actele lui Heinrich Hitzinger.

— Nu mai încape nici o îndoială, el e. Nu poate fi decît el. Și-a păstrat pronumele și aceeași inițială a numelui.... E pueril! Să se telefoneze imediat. Vreau să iau cu mine un expert grafolog. Pînă atunci să-l pună pe Hitzinger ăsta să scrie și să semneze «Himmler». Și mai ales să-l percheziționeze. Fără brutalitate. Mai mult ca sigur că are otravă cu el. Toți au. Arestarea lui să rămînă secretă. Să nu fie interogat. Să i se spună că transmitem cererea lui Monty. Vin imediat.

Himmler se supune cu multă neplăcere acestor cercetări, pe care le numește «vexațiuni grave», comise de paznicii lui. Dezbrăcat, percheziționat, umilit, omul care a fost, indiscutabil, cel mai puternic în Reich după Hitler refuză să îmbrace o uniformă britanică.

— Am să rămîn în chiloți și maieu.

Ofițerii lagărului cedează, înapoindu-i costumul cu care se deghizase, deoarece, pentru prima dată de cînd prizonierul și-a declinat identitatea lui adevărată, ei respiră ușurați: i-au descoperit înlăuntrul buzunarului hainei, cusută cu multă grijă, o fiolă de cianură: «Nu mai riscă să se sinucidă».

— N-ați primit încă răspuns de la Montgomery?

Puțin timp după miezul nopții, sosește și Murphy. Compară semnăturile înainte de a se duce în celulă.

— E într-adevăr Himmler, constată el. L-ați percheziționat?

— Da. I-am găsit o fiolă de otravă.

— Unde?

— Într-un buzunar.

— L-ați percheziționat și corporal?

— Corporal? se bîiguie comandantul lagărului.

— În gură și-n.... Ce, vrei să-ți desenez acum unde?

— Nu.

— Ai medici aici?

Maiorul și Murphy intră în celulă.

— Trebuie să discut neapărat cu mareșalul Montgomery, reclamă Himmler.

— Natural! Dar pînă atunci, medicul o să te percheziționeze.

— Dar am mai fost percheziționat.